QUASI TOT SOBRE L'ERMITA DE SANTA ANNA DE XÀTIVA, DES DEL SEGLE XV A 1987

Mariano González Baldoví

2026

QUASI TOT SOBRE L'ERMITA DE SANTA ANNA DE XÀTIVA, DES DEL SEGLE XV A 1987

SUMARI

I.- De l'esplendor de l'ermita. Segles XVI i XVII 5

I.1. Del retaule Major 14

1. L'erudició d'Elias Tormo 15

2. La versió de Sarthou 17

3. La descripció de José Carchano 18

4.- El document gràfic de l'Arxiu Mas de Barcelona 18

I.2. De la imatge titular

II. De la decandència i la titularitat dominical. segles XVIII-XIX. 23

III. La ruina oblidada i devastada durant gran part del segle XX 32

III. 1. El fals dilema d'enfrontar la modernitat *vs* la Història 33

III. 2. Les corporacions democràtiques i les rivalitats municipals 36

IV. renàixer de les ruïnes. 1979-1987 40

IV. 1. La recuperació de la integritat arquitectònica 41

V. L'aportació ornamental de finals del segle XX 46

VI. Cap a un nou abandonament? 50

Apèndix documental 54

Foto de J.M. Gómez, 1991

En 1982 vàrem publicar en la revista *Papers de la Costera* un estudi de l'ermita de Santa Anna, on exposàrem el que en aquell moment sabíem, que no era massa, i en el que llançàrem hipòtesis per omplir els buits que els documents deixaven en blanc. Passats quaranta-quatre anys d'aquella incursió, i ara amb molts documents a l'abast dels fets succeïts amb posterioritat, he cregut d'interès girar de nou la mirada a aquell estimat monument, afegint molta informació desconeguda per la ciutadania i pels investigadors; esmenant alguns errors, i deixant en suspens allò que encara ignorem, és a dir, la porta oberta als futurs estudiosos. La Història no és una ciència exacta, pel que està subjecta a revisions, actualitzacions i a punts de vista diferents.

QUASI TOT SOBRE L'ERMITA DE SANTA ANNA DE XÀTIVA, DES DEL SEGLE XV A 1987

Mariano González Baldoví
5 novembre de 2026

Pel seu enclavament al cim d'una muntanya que separa dos valls fluvials, l'ermita de Santa Anna de Xàtiva és visible en un bon rotgle del territori, una fita referencial des de l'edat mitjana. Un document de finals del segle XVIII redactat per l'arquebisbat de València, afirma que en 1377 ja existia una ermita sota dita advocació.

> *"La Hermita con invocación de Santa Ana y casa contigua para el hermitano: esta hermita estaba erigida en el año mil trescientos setenta y siete, y se dio título de administrador y recaudador de las limosnas de la hermita de Santa Ana de Xàtiva al boticario Berenguer Zarañana, en el mismo año."*[1]

En principi no hi hauria per què dubtar de la informació, que ara és impossible de confirmar. L'aparició de Santa Anna en els registres documentals és relativament freqüent, tot i que hem de tenir en compte la pèrdua dels arxius anteriors a la Crema de Xàtiva. La següent referència a l'ermita la trobàrem en un llibre, conservat en Roma,[2] de la comptabilitat d'Alfons de Borja, cardenal bisbe de València, en el que van anotar les despeses que pagava el prelat per la celebració de la festivitat de Santa Anna en dita ermita: missa cantada amb diaca, sotsdiaca, onze preveres i organista. No és fàcil d'imaginar com es distribuiria tant d'oficiant en un reduït presbiteri, ni quants servidors, acòlits i fidels cabrien en un temple que suposem menut.[3]

La següent cita coneguda és la inclosa en el Cens de Xàtiva de 1510,[4] en el que figuren els veïns de la ciutat estricta i la dels quarters del seu terme particular. En la relació dels veïns que habitaven en La Llosa, que en aquell moment era un lloc de

[1] "Relación del Arzobispado de Valencia". Archivo del Ministerio de Asuntos Exteriores. Año, 1790. Manuscrito 35. Madrid.
[2] ASR. Fondo Camerale I. Appendice Camerale 25. *Libre de dades e rebudes del any MCCCCLII*. F. 115v. Publicat al nostre *Diplomatari,* Doc. 14520706. https://hdl.handle.net/10550/97070.
[3] No és acceptable la interpretació d'aquesta notícia que fan alguns afeccionats: una celebració religiosa, amb preveres, diaques i organista no es pot identificar o fer equivalent a una "romeria". El text diu lo que diu, i no el que algú afegeix de collita pròpia o li agradaria que diguera. També hi ha notícia de dues processons de rogatives des d'Énguera a mitjans del XVII, nomenades més avant.
[4] ARV. Cancelleria Reial. Llibres de registre 514. Ff. CCCLXXXXVr, i següents. Cens de població de 1510 de Xàtiva i llocs de la seua contribució.

senyoria alfonsina pertanyent al llinatge dels Sanç, relacionaren a dèsset cristians, 4 musulmans, i a Joan Just, ermità de Santa Anna, que vivia en dit lloc, el que indicaria que residia en el nucli poblat, i no en l'ermita, on pujaria cada dia, sense fer nit, ni tindre allà la família i els animals de corral. Haurem de deduir que, a primers del XVI, l'ermita no estava complementada amb les construccions annexes necessàries per a residir de manera estable una família.

Ben interessant és la següent referència de l'any 1535, en que els jurats autoritzaren a mossén Joan Guitart i mossén Francesc Agulló per a residir en l'ermita de Santa Anna; diu residents, no ermitans.[5] I és interessant per dos aspectes. Un és que palesa que els qui tenien potestat per a fer i desfer en l'ermita eren els jurats. En aquest punt, cal situar-nos en una manera de funcionar *dissociada,* perquè hi havia dos actors que incidien en el govern de Santa Anna i d'altres ermites, les quals no tenien entitat jurídica pròpia, com l'entenem hui en dia: l'autoritat eclesiàstica decidia sobre els aspectes religiosos i fiscalitzava els econòmics, mentre que els jurats, com a patrons de l'ermita i administradors, nomenaven els ermitans i els baciners o recaptadors d'almoines, càrrec que era anual, tot i que dels ingressos i despeses, com s'ha dit, donaven compte i lliuraven els havers a l'oficial eclesiàstic o visitador pastoral. Les breus instruccions per al govern de l'ermita anotades en les actes de la visita pastoral de 1745, conservades en l'arxiu de la Seu, són ben aclaridores: els clavaris havien de dur llibres de comptabilitat en els que assentaren les rendes de les propietats adscrites, així com les almoines recollides. El nou clavari entrant havia de figurar en el llibre per saber, en cada exercici, qui era l'interlocutor o responsable, havia de rebre els comptes de l'anterior, fent constar, si fora el cas, els deutes injustificats.[6] En la pràctica, eren els fidels, la societat civil de la ciutat, gremis o particulars, els que mantenien el funcionament del temple.

[5] AMX. Llibre *Índex de Manual de Consell*s, F. 383. Llicència per a estar en la ermita de Santa Anna a mossén Joan Guitart i mossén Francesc Agulló, preveres."

[6] La participació i atribucions de l'Església en la gestió de l'ermita s'entén ben bé en la disposició que figura en la Visita Pastoral de 1745. "Otrosí, mandamos a los clavarios de la hermita de Santa Anna que hagan un libro, en donde deverán continuarse todos los títulos de la renta que tiene dicha hermita, con los nombres de los clavarios que cada año lo fuesen; y que el clavario que acaba de serlo dé cuentas al succesor, pasando los alcances (si los hubiere) de uno a otro, para mayor claridad, teniendo prevenidas las cuentas para la venidera visita, assí de la renta como de las limosnas tocantes a dicha hermita." AHCX. Visita Pastoral de 1745. P. 1087v.

L'altre matís que ens invita a contemplar la breu referència dels Manuals de Consells, que comencen en l'any 1500, és per què, fins el 1535, no hi ha haver cap altre permís per residir en l'ermita, com tampoc cap nomenament d'ermità, circumstàncies que podrien tindre diverses explicacions raonables:

Aspecte fortificat de l'ermita del Puig, amb una tanca que protegia el temple, la casa i família de l'ermità i les dependències annexes. La descripció i les restes apreciables en l'ermita de Santa Anna responen al mateix esquema defensiu i arquitectònic. Foto Sarthou, Ca. 1922.

a) que els anteriors residents havien començar molt joves, abans de 1500, i es van jubilar o van morir un o dos anys abans de 1535.

b) eren els primers en haver demanat residir, cosa que abans no s'havia produït.

c) l'ermita no tenia instal·lacions complementàries per a viure: ni casa, estable, corral, forn, etc., que podrien haver-se construït feia poc. Cal tenir present la fotografia antiga de l'ermita del Puig per adonar-se'n que els ermitoris situats en partides rurals estaven formats per un conjunt d'edificis annexes, protegits per una tanca compacta que els defenia d'assaltants i lladres. Iguals o semblats dependències hi havia en Santa Anna, com veiem en la descripció dels danys dels terratrèmols de 1748 que transcrivim més avall.

d) l'ermita s'havia alçat de nou feia poc, enderrocant prèviament la vella i fins 1535 no s'havien conclòs les obres.

Hi ha algunes altres cites posteriors que, no obstant ser de naturalesa tangencial, ens ajuden a situar-nos en la mentalitat de l'època. En 17 de febrer de 1692, els frares franciscans oficiaren el soterrar de Francesc Gisbert en l'ermita de Santa Anna, i els canonges de la Seu deixaren testimoni del seu enuig i "gran sentiment", perquè els corresponia a ells donar permís per celebrar soterrars en esglésies de la seua jurisdicció -que eren totes les de l'extens terme de Xàtiva que no foren parròquies-, soterrars que, a més, com calia assistir a cavall, tenien un plus de cost.[7]

Els soterrars en l'ermita no eren usuals però tampoc una raresa: en agost de 1705 soterraren en dita ermita a Vicent Mascarell; en octubre de l'any següent, a la seua esposa, Lluïsa Gisbert; en novembre de 1706 a Marcelina Galiana, i, en juliol de 1731, a Teresa Cerdà, muller de Cristòfol Santa Maria.

També ens han arribat els noms d'alguns dels ermitans:

-. En gener de 1543, Martí Borja i Beltran Plumet foren padrins de baptisme d'una filla de Joan Pérez, ermità de Santa Anna.

-. En juny de 1723, Jeroni Donat, ermità de Santa Anna, va ser padrí d'una xiqueta i, en setembre de 1725, el soterraren en la Seu, *amore Dei.*

-. En maig de 1726, Roc Llopis Tomàs, net de l'escultor Antoni Tomàs que havia restaurat i modificat la imatge de la Mare de Déu de la Seu, es va casar en Santa Anna

[7] AHCX. *Quinque Libri*, 1690-1705. "Diumenge, 17, soterrar a l'Hermita de Santa Anna, els mateixos frares de Sant Francés, en dita hermita, ab molt sentiment del senyor oficial y clero, per haver-lo soterrat sens consentiment del curat, però pagaren tot dret del soterrar". Al marge, el nom del difunt, Francesc Gisbert.

amb Teresa Santamaría, filla de l'esmentat Cristòfol Santamaría, que era l'ermità. I en novembre del mateix any, Cristòfol, ermità, va batejar una filla, Catalina.

-. En agost de 1744 soterraren en Santa Tecla a Félix Miralles Gasset, ermità de Santa Anna, marit de Maria Jàfer Llagària, que era pobre, malgrat vindre de família benestant, a l'igual com l'esposa.

-. En 17 d'octubre de 1893 va ser assassinat en l'ermita de Santa Anna, Francisco Escuriet, ermità, desgràcia de la que el registre del soterrar va deixar puntual informació.[8] D'Escuriet no diu el registre que fora ermità, sinó que *habitava* en l'ermita, i malgrat ser natural de la Llosa, a ser inhuma en Xàtiva, en absència de l'esposa i fills dels que els capellans de la Seu no en tenien notícia. Si en 1893 vivia en l'ermita un pobre desemparat, on va ser atacat i mort per algun malfactor, és que aleshores l'ermitori ja estava desert, deshabitat i sense culte ni ningú al seu càrrec.

I.- DE L'ESPLENDOR DE L'ERMITA. SEGLES XVI-XVII

L'ermita de Santa Anna és un temple de planta rectangular, construït amb murs i contraforts de maçoneria, portada de pedra picada, de dovelles llises en arc de mig punt, delimitades per un trencaaigües exterior de l'arc, acabat a una i altra banda en una magolla i permòdol, que recull l'aigua de la pluja. La coberta no era de bigues de fusta a dues vessants i protecció de teules, sinó una gran llosa de formigó de formes ondulants, seguint els volums interiors per al d'evacuar les aigües cap a les vores laterals, el que dona a l'edifici un perfil de dentat de serra, com el de l'ermita del Puig.

Les dimensions en el sentit longitudinal nord-sud, que és el de l'orientació de la nau única, venen limitades per la pendent tan brusca ran a la qual plantar el mur frontal de la capçalera nord, pendent que també és molt accentuada a la banda de ponent. Per això, per tal d'alçar l'ermita es va elegir com a vores els costats formats per l'angle nord i oest del caramull de la serra, desplaçant a la part sud i de llevant les

[8] AHCX. *Libro de Defunciones.* "Como coadjutor de la iglesia parroquial mayor de la ciudad de Játiva, diócesis y provincia de Valencia, el día diez y siete de octubre de mil ochocientos noventa y tres, mandé dar sepultura eclesiástica en el cementerio de esta ciudad y con entierro *amore Dei,* al cadáver de Francisco Escuriet y López, de cincuenta y tres años de edad, natural de Loza de Ranes, habitante en la ermita de Santa Ana, casado con *(en blanc),* hijo de *(en blanc),* y por los fenómenos cadavéricos que presentaba, debía haber fallecido, según el parte del juzgado, del día once al doce de los corrientes, a consecuencia de una muerte violenta. Se le hizo optopsia y de allí mismo lo llevaron al cementerio. De que certifico."

construccions complementàries i annexes al terreny més fàcilment aprofitable: la replaça de recollida d'aigües i l'aljub, l'habitatge de l'ermità, la dependència de l'administrador, la sagristia, anòmalament lateral, el forn, l'hostal, i el pessebre, i finalment, el mur de protecció i tancament del recinte. De tot el conjunt, a més de l'edifici religiós, construït amb materials nobles, només queden restes del pessebre, de la tanca i la porta del recinte. L'interior de la nau única de planta rectangular està tancat per l'esmentat mur frontal, a esquadra amb els laterals, convertit visualment en un absis poligonal, i continuat per tres crugies separades amb potents arcs torals formades per voltes de creueria simple de plements de rajola de doble rosca, sustentades en nervadures de pedra en diagonal, fixades per una clau esculpida. La descàrrega de les espentes laterals dels arcs són absorbides per permòdols encastats a mitjan altura del mur, sense pilastres o semicolumnes.

Un aspecte ben cridaner són els fastuosos àngels tenants de la primera crugia, amb l'escut reial i el de la ciutat, inconfusiblement gòtics flamencs i semblants al conservat de la Capella del Papa, amb els cabells partits en dos per una ratlla central i alhora agitats i retirats cap arrere com si acabara d'arribar volant a presentar-nos l'emblema heràldic de la també agitada i ondulant bandera de la ciutat. Hem d'acceptar que aquests gentils àngels no estan lluny d'aquell altre borgià de 1453 de la Seu, o bé acceptar com a raonable que els va esculpir més tard el mateix artista, o algun fill, potser ja de molta edat, que seguia encara models assumits com a inalterables i propis, és a dir, fora de la moda, arcaïtzants. Els permòdols dels dos àngels estarien marcant una cronologia entre mitjans i el tercer quart del segle XV.

Els emblemes del municipi i de la casa reial els van repetir a escala reduïda en l'absis. Absis que planteja diversos problemes interpretatius. Seguint amb els escuts dels permòdols menuts, res queda en ells del tremolar nerviós dels escuts grans. El relleu esculpit és d'inferior entusiasme artístic i de mà no tan destra, són plans i immòbils. La notable diferència existent entre uns i altres indica clarament un autor distint, però, ¿Era un pedrapiquer coetani de l'anterior, més jove i poc experimentat, o bé uns quants anys posteriors i per això mostra un llenguatge estètic tan diferent?

Àngel tenant Capella del Papa, 1453. Foto Museu de l'Almodí, 2002. I Àngel tenant de l'ermita Santa Anna. Foto MGB. 2026.

Escuts de la ciutat i reial en l'absis de l'ermita. Fotos MGB 2026

Ens intriga la raó de per què els permòdols principals es configuren en tres lòbuls, un central reservat a la representació armorial, i dos més, un cada banda, en forma d'escut bombat o còncau, molt a propòsit per a ser pintat amb les armes o heràldica d'algú, (¿Altres mecenes?) el que mai sabrem si es va arribar a fer, perquè les nombroses capes de calç que es distingeixen en fotografies antigues, així com l'erosió en pols de la superfície pètria, fan que hui els veiem llisos sense més i, si alguna figura policromada va tindre, el que no es pot saber, ara ja no en queda res. La resta dels permòdols de la nau només tenen una tarja o suport d'escut, sense figures.

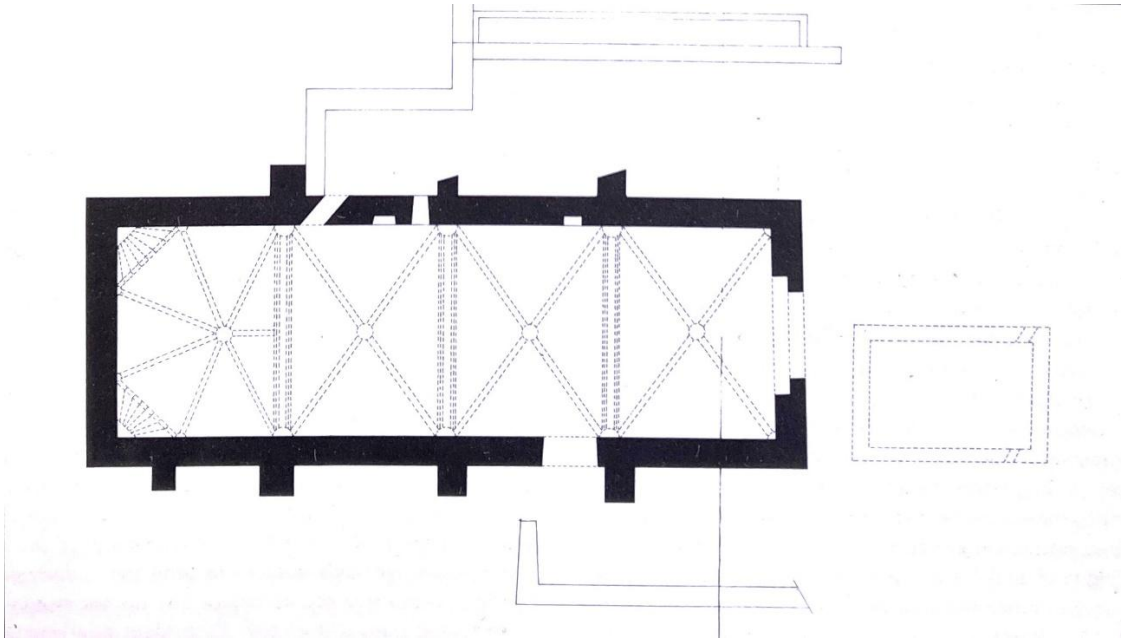
Els altres elements de l'absis fora de lloc o d'època i de justificació són les trompes, emprades des de molt antic fins el segle XVI, com un element constructiu i estructural per absorbir les càrregues d'un cos d'edificació redó o prismàtic i transmetre'l als pilars o matxons d'una planta quadrada. Però en Santa Anna no sustenten res, són un recurs ornamental, una màscara geomètrica per a ocultar els angles rectes, i que l'espai semblara octogonal. ¿Per quina raó tiraren mà d'un element difícil de treballar, amb una tècnica que ja quasi cap pedrapiquer dominava, i per tant molt cara?. Cada dovella era una peça única, diferent a les altres, amb les superfícies alabeades d'un con truncat que havien de convergir en una semicercle menut cap a l'angle recte.

Hi havia una raó de naturalesa pràctica: si els murs en cartabó als dos costats hagueren arribat a terra, sense les artificioses trompes, el presbiteri hauria quedat quasi inservible per l'espai tan reduït. Cert és que podien haver rematat la superfície interior amb una quarta crugia igual a les altres tres, però eixa solució també hauria minvat la fondària del presbiteri, l'espai principal que calia disposar de més superfície per a la circulació exigida per la litúrgia: preveres, diaques, escolans.

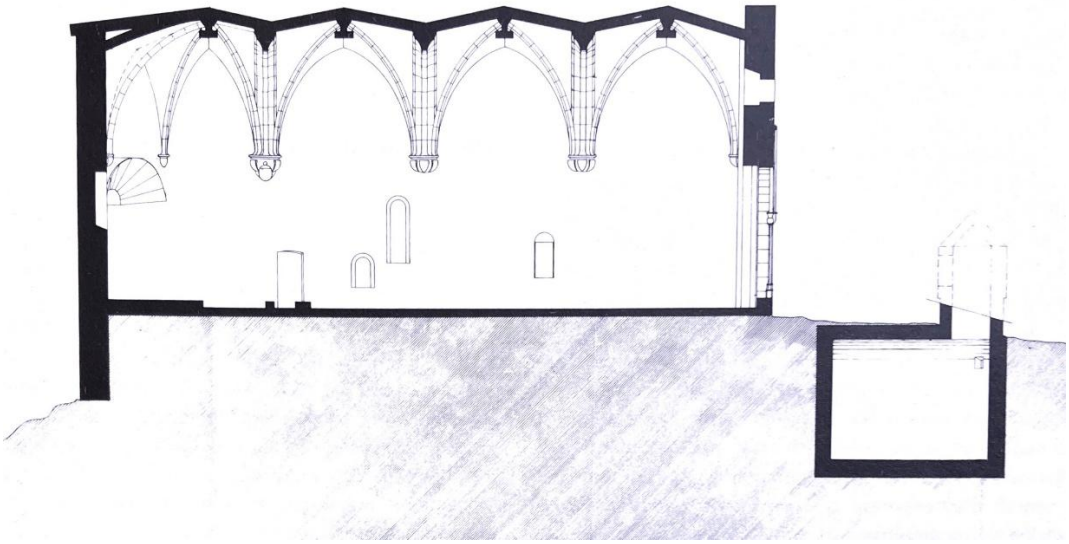
Així que la solució òptima era fer més fonda la crugia del presbiteri, amb la qual cosa la volta de creueria, major que la resta, hauria trencat l'harmonia i el ritme. Per tal de fer-la més fonda evitant la pertorbació espacial, tiraren mà de les trompes que afegien dos nervis més que una creueria simple, i generaven un espai ric visualment, com correspondria a l'altar major, i alhora evitaven la dislocació. Finalment, prengueren una decisió estranya i potser innecessària, com és la de traçar un nervi

decoratiu de pedra des de la clau de volta a l'arc toral, nervi que no sosté res ni te justificació.

L'espai interior de l'ermita respira harmonia, elegància i una subtil bellesa que emana de l'encertada elecció de les mesures i proporcions emprades, així com de la perfecció de les nervadures travades i la dels arcs torals, lleugerament peraltats.

Planta de l'ermita, de tres voltes iguals de creueria i presbiteri prolongat. Plànol de Joaquín Sanchis

Secció longitudinal de l'ermita, on es veu el paper de les trompes. L'entrada a la sagristia i al costat la de l'escala al púlpit. Plànol de Joaquín Sanchis.

Les trompes per al pas d'espai rectangular a l'huitavat. I en la part superior, l'innecessari fragment de nervi de pedra. Foto MGB. 2026.

Res sabem sobre la construcció d'aquest temple, successor de l'esmentat existent en 1377. S'han publicat diferents conjectures respecte al promotor, sobre qui va encomanar la construcció i qui la va pagar. Res s'avançat. En qualsevol hipòtesi no es pot defugir dels elements testimoni d'almenys dos impulsors: la Ciutat, que com hem vist va deixar constància palesa amb les seues armes, i d'un membre del llinatge Borja parent del segon pontífex, que feu esculpir el blasó en una de les claus de volta. Es tractava d'un eclesiàstic, com denota el capell del timbre, amb cordons sense cap llaçada, ni rematats en cap borla, de no ser que s'haja esborrat,[9] però és que ni tan sols

[9] Les representacions heràldiques de les jerarquies eclesiàstiques estan reglades des de ben antic, existint un frondós repertori formal, de llaçades en els cordons, número de borles en que remataven, colors, bàculs, mitres, creus, etc., que els pintors, escultors, bordadors seguien puntualment, com en el cas de l'heràldica civil. Cada prior, abat, prelat, bisbe, cardenal, elector, si eren o no preveres, si eren alhora prínceps o senyors de territoris independents, si eren italians o anglesos, etc. De manera que l'escut Borja de Santa Anna parla per ell mateix, i no correspon a cap eclesiàstic encimbellat de gran distinció, ni tan sols canonge, ni protonotari.

hi ha espai. Tampoc el pedrapiquer va tractar la pedra amb les incisions normatives dictades per l'armeria per a representar els esmalts i colors en escuts no policromats, omissió que és freqüent. Totes aquestes absències, impensables en el cas del blasó d'un prelat o d'una alta dignitat eclesiàstica, ens inclinen a pensar que dit escut pertanyia com s'ha dit, a un prevere, sense més, de la branca de Borja-Doms, que ens és desconegut.

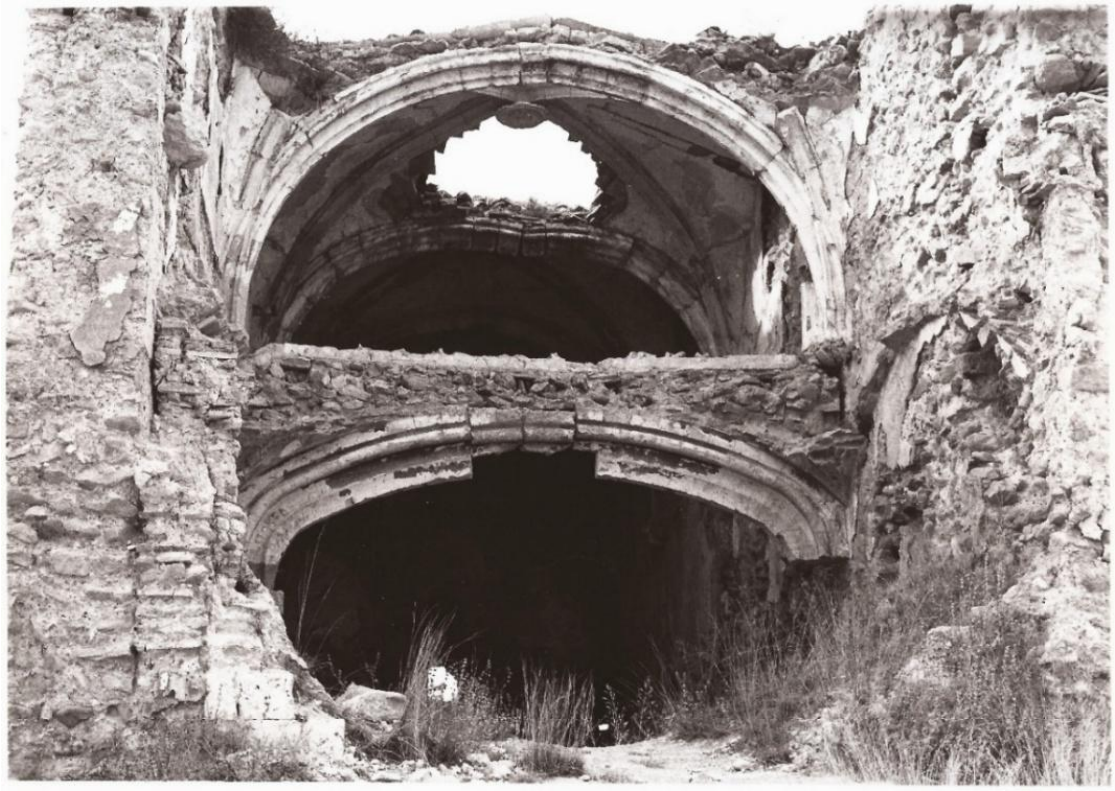
Escut d'un eclesiàstic Borja. Foto J. GÓMEZ, 1987.

Ningú, que sapiguem, s'ha ocupat de llançar el nom del mestre d'obres, aspecte en el que ens detindrem breument. Durant molts anys, vàrem recollir les referències documentals de persones que exerciren en Xàtiva oficis relacionats amb les arts majors i les sumptuàries. En l'apartat d'obrers de vila actius en el segle XV registràrem cinc obrers mudèixars de la moreria, i dotze cristians. No vol dir-se que no hi haguera més, sinó que els citats són els que figuren en papers que hem treballat. Entre aquests, els millor ajustats a la cronologia i més sol·licitats per batles i canonges, el que és indicatiu del seu prestigi, van ser els Casanova. En el primer terç del segle, Bertomeu Casanova, el major, va alçar en el castell dos capelles, la de Santa Maria i la de Santa Anna, ajudat pel seu fill Lluís, que en 1474 va treballar en l'Almodí.

Escut del cardenal Jaume Casanova, fill del mestre d'obres Bertomeu Casanova. Detall del seu missal en la catedral de València

En la comparança entre la capella de Santa Maria del Castell, que és la que s'ha conservat, i l'ermita de Santa Anna trobem una notable diferència en els elements portants, que en la primera són ogivals i en la segona de mig punt, tampoc té contraforts. Una i altra església són de paregudes dimensions i en elles es van aplicar solucions constructives semblants, que no han de ser necessàriament arguments concloents; per exemple, no hi ha testimonis de que empraren bigues en les cobertes. Tanmateix, en Santa Anna es percep una cronologia més avançada i un plantejament més ambiciós i elaborat. Un dels Casanova, potser Lluís, el fill de Bertomeu, el menor, i germà del cardenal de la cort borgiana, podria ser el mestre d'obres que va dur endavant la construcció de l'ermita. Ho deixem ací com una hipòtesi raonable.

Detall de l'arc escarser del cor, amb l'inici al racó de la volta aristada i la regata on s'encastava la volta. La gruixa de material per omplir l'espai entre la volta i el nivell del paviment, va afegir un pes molt superior al d'un forjat amb revoltons. Aquesta elecció constructiva, d'enorme pes i fortes espentes laterals, va ser decisiva en la posterior ruïna de l'edifici. Foto JMC. 1982.

Potser en el segle XVI es va construir una trona, a la que s'accedia des de la nau per un pas obert al mur, vorejat d'un bocell que descansa a cada banda en una magolleta i un cos prismàtic, clarament gòtics. En un espai tan reduït sembla innecessària una trona, com també un cor elevat, de no ser per tal d'ampliar la capacitat d'aforament de l'esglesieta, perquè, des del punt de vista litúrgic, no tenia

cap utilitat, per no ser un temple d'orde monàstica ni d'un capítol col·legiat d'eclesiàstics. La trona i el cor serien testimonis de que, en determinades festes litúrgiques o en celebracions esporàdiques, es congregara en l'ermita un crescut número de persones.

No obstant, com constructivament l'ermita no s'havia concebut amb dit cos, no va haver altra manera d'encastar, el que podríem dir una entreplanta, que concentrar l'espenta de la descàrrega de la nova fàbrica en els dos primers permòdols, a l'entrada, i la resta del pes sobre un arc escarser i pilars afegits als següents permòdols, i sobre ell una barana calada. De cada racó naixia una aresta, constituint una volta de rajola molt rebaixada que sustentava el forjat del cor afegit, al que s'ascendia per una escaleta exterior feta en el costat de ponent de l'edifici.

Sense detindre-nos en valorar la decisió poc usual i perjudicial tectònicament, ni en la destructiva l'alteració visual de l'espai arquitectònic original, amb el temps, tan pesada construcció afegida, va ser la causant de l'esfondrament del propi cor, de la façana i de la primera crugia, perquè els contraforts no estaven pensats o calculats per contrarestar les espentes laterals d'aquella massa. L'execució del projecte de restauració redactat en 1982 per l'arquitecte municipal Joaquín Sanchis va eliminar l'arc i les arestes raconeres, alleugerant el pes tan nociu per a la fàbrica, recuperant la netedat espacial i la vista dels permòdols que havien quedat ocultes.

La pèrdua dels arxius en la Crema de Xàtiva ens ha privat, entre un contingut quasi infinit, d'alguna notícia de Santa Anna. Només coneguem tres referències de l'època barroca, de religiositat tan accentuada com ho eren les altres manifestacions de pompa luxosa i rituals extremats. En 20 de gener de 1651 es va fer una processó penitencial des d'Énguera a Santa Anna, on es va celebrar una funció religiosa per demanar la pluja, i a l'any següent, també en gener, els enguerins van fer una altra processó de rogatives.[10] Finalment, en març de 1668, no es diu per quina raó, només que ho demanava la devoció de la Ciutat, el capítol eclesiàstic de la Seu de Xàtiva va acordar que es baixara la imatge titular de l'ermita, i que anaren a rebre-la en comitiva al camí de Càrcer, i no sols van prendre la decisió unilateralment sinó que, ignorant

[10] Notícies que prenguem de l'article de Manuel Simón Martínez, "La villa de Enguera en el siglo XVII", dins el llibre *Aproximación a la Historia de Enguera.* Publicat pel seu ajuntament en 1994. Pp. 206 i 207.

tota norma de cortesia, disposaren el protocol d'assistents, que incloïa tots els convents masculins i als jurats de la ciutat.[11] Per acabar les notícies de l'època, estan les inscripcions dels brancals de la porta que, en el fons, no són més que anècdotes d'excursions d'estudiants i poc més.

I.1.- DEL RETAULE MAJOR

És ben conegut pels estudiosos de l'art valencià l'excepcional retaule de l'ermita de Santa Anna, que hem de situar cronològicament a les darreries del segle XV, en eixos anys controvertits i difícils de desenredar, quan en València encara es seguien amb entusiasme alguns dels trets definidors de la pintura flamenca, com ara, l'excés de les ampul·loses teles, junt a l'ús de les arquitectures i els paisatges, sense abandonar l'or, tan efectiu en l'exhibició de riquesa. No és la nostra finalitat en el present text endinsar-nos en la controvèrsia teixida entre Post, Saralegui i Tormo a propòsit de qui seria l'autor. Ens interessen més altres aspectes circumstancials.

Era un retaule de dimensions mitjanes, uns quatre metres d'alçada, comptant el rebanc, obra d'un refinat pintor que, podria ser el Mestre de Perea, de les mans del qual va eixir una obra excelsa, dedicada a passatges de la vida de Santa Anna i de la Verge, alguns inspirats en la llegenda de Santiago de la Voràgine. Els assumptes representats no deixen lloc al dubte o l'especulació: era un retaule dedicat a la santa titular de l'ermita, i encomanat pels jurats de Xàtiva, que exigiren que les armes de la Ciutat, l'escut, es representaren ben a la vista, en la part central de polsera, sobre l'espina, entre els profetes Isaïes i Jeremies, com es veu en la imatge de més avall. Tot i així, ens preguntem la raó de si el retaule es va pintar ex professo per a l'ermita, perquè es va dissenyar amb unes dimensions i forma que ocultaven els permòdols esculpits en les nervadures de l'absis. Però la pregunta podria girar-se del revés, amb altre raonament. Si l'arquitectura de l'ermita és anterior al retaule, i tot indica que ho és, allò fonamental, en primer lloc, era obtindre un espai ample per a la litúrgia, aconseguit amb l'artifici de les trompes, que reclamaven, demanaven, uns nervis suplementaris de pedra, en els que es representaren l'escut de la ciutat i les armes d'Aragó, en el mur pla de tancament. Des del primer moment sabien que quedarien

[11] Vegeu el text sencer al *Diplomatari* el Doc. 16680308.

ocultes pel retaule que havia de vindre, per això feren permòdols menuts i del mínim relleu o eixida, amb la finalitat que el retaule quedara el més junt possible a la paret, i això explicaria el diferent desplegament formal i estètic entre aquests i els principals.[12]

1.- L'erudició d'Elías Tormo

Del retaule complet coneguem tres fotografies: la de E. Cardona, de 1909 publicada en el llibre de Tormo en 1912, les de Sarthou, fetes després de 1922 i la de l'Arxiu Mas, de 1932.

Tormo no va veure el retaule en l'ermita, sinó en l'Exposició Regional de València de 1909, a la que el van dur, diu, a iniciativa de l'abat de la Seu i, en acabar la mostra, en compte de tornar-lo a l'ermita que estava abandonada, sent com era en puritat, propietat del municipi, el va dipositar en una habitació traster de la Seu, situada al peu del campanar, mentre que la imatge de la santa titular la dipositá en la sagristia.[13]

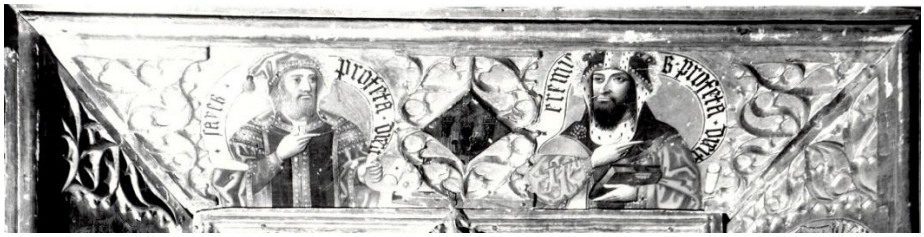
En descriure la peça de la polsera situada sobre l'espina del retaule, diu que "en los tres guardapolvos horizontales, los bustos de cuatro profetas, también con grandes rótulos que no tengo copiados ni descifrados". I afegeix: "la preciosa fotografía de don Enrique Cardona, hecha en Valencia en el local de la Exposición de 1909 nos dice que son Isaías y Jeremías."[14] Continua més avant, l'erudit, especulant sobre quins podrien ser l'autor i el comitent i, després de aventurar la hipòtesi de relacionar l'encomanda amb una germana del papa Calixte III, ell mateix troba la resposta: "Meras conjeturas, ¡y de las más inciertas!, pues escudo tiene el retablo (en el centro del guardapolvo alto), y en él (en losange, de mujer) apenas acertaba a ver (roto como

[12] Resulta ben interessant l'observació del pintor Boix quan va redactar la proposta d'ornamentació interior de Santa Anna, que incloïa en el presbiteri un objecte substitutiu del retaule original, i va puntualitzar que seria més menut, perquè l'original perdut era massa gran, tant gran, que ocultava els nervis i permòdols. Vegeu el projecte més avant.

[13] L'autor va estudiar el retaule quan va estar en l'Exposició, segons anota en un dels seus paràgrafs de prosa prolixa: "Mientras se acaban por los pies del templo las tres naves con sus capillitas, en los dos o tres tramos de bóveda que faltaban, ha tenido que colocar el abad el retablo en la pieza oscura, que resulta provisionalmente sobrante del aprovechamiento parcial del área de la capilla pontifical de Calixto III [...] Allí se puede estudiar solo con luz artificial [...]. En la Exposición de Valencia sí que pudo hacerse el estudio de que ahora haremos resumen." Tormo. Op. Cit. Pàg. 124.

[14] Tormo. Op. Cit. Pàg. 133.

está) tres ristres o tres cornucopias, cuando vi mejor que era restos del escudo de Jàtiva".[15]

Taula superior de la polsera del retaule de Santa Anna, amb l'escut de Xàtiva en el lloc més preeminent. Foto Arxiu Mas de Barcelona. 1932.

Retaule de Santa Anna baixat de l'ermita homònima per a que formara part de l'Exposició Regional de València de 1909, on està feta aquesta fotografia d'Enrique Cardona, que va publicar Elias Tormo. S'observen uns quants detalls: la fornícula de fusta daurada de l'espai central, no es va dur, i en el seu lloc van col·locar una tela de fons, un sagrari fent de peanya, que era del retaule de les Santes, i la imatge titular escultòrica, a la que li llevaren la mà dreta que es veu en altra fotografia. La corona de la Mare de Déu, que no degué encaixar bé, està deixada damunt del sagrari. Per últim, tant a la imatge com el sagrari i la taula dreta de la Divina Parentela, van enganxar una etiqueta redona.

[15] Tormo, op. Cit, pàg. 135. En el regne de València, les armes nobiliàries femenines es representaven en cairons disposats els vèrtex en vertical. I igualment, els escuts dels municipis pertanyents a la corona, per ser femenina en llatí la paraula *civitas*.

2. La versió de Sarthou

L'incansable Sarthou que en època tan primerenca, per caminals de ferradura, carregat amb aquella pesada càmera fotogràfica de fusta amb tres potes, va recórrer gran part del país per capturar imatges per a la magna obra *Geografía General del Reino de Valencia,* de la que, a partir de 1913, va redactar el volum dedicat a la província de València, es va aveïnar en Xàtiva en 1920, iniciant una ininterrompuda tasca de publicacions dedicades a la ciutat, de la que va ser arxiver.

De 1923 és l'obra titulada *Las ermitas góticas de Játiva,*[16] en la introducció de la qual descriu l'estat de l'ermita de Santa Anna amb aquestes paraules: "Aparece en ruinas y despojado de todas sus alhajas; y falto de puertas y de guardián, es guarida de cuervos". Quan Sarthou va pujar a l'ermita i va fer les fotografies de les ruïnes, ja no estava el retaule, que, com hem vist, havia sigut dipositat a la Seu.

I ací hi ha una aparent incompatibilitat cronològica, perquè uns paràgrafs més avant va escriure que, després d'haver-se exposat el retaule en València en 1909-10, es va dur a la Seu "y actualmente se guarda encerrado en el cuarto oscuro de la base del campanario de la Seo, en paciente espera de adecuada colocación."

Dos anys després de la publicació del fullet *Las ermitas góticas de Játiva,* va incorporar aquest text dedicat a les ermites en altre llibre titulat *Guía Oficial de Játiva* i, al final de la descripció de la Seu, va escriure: "Antes de contemplar el retablo gótico de Santa Ana y su imagen de piedra policromada del mismo siglo XV, y de tomar la puerta de salida, hay que procurar ver la sacristía mayor". [17]

És a dir, abans d'eixir de la Seu, es passava per davant del retaule; i, poc més avant, quan va copiar al peu de la lletra el text anterior dedicat a l'ermita de Santa Anna, va eliminar la referència a que el retaule estava guardat en espera der ser posat en una capella. De ser certs els passatges de les *Ermitas Góticas* i de la *Guía,* el retaule estava desmuntat en 1923, i muntat ja en 1925.

[16] Primera edició de 1923. Semana Gráfica de Valencia. Nosaltres hem consultat la segona edició, de l'any 1980-
[17] SARTHOU, Carlos. Guía Oficial de Játiva. Imprenta Editorial Económica. Játiva, 1925. Pp. 135 i 145-146.

3.- La descripció de José Carchano

Per a més confusió, encara hi ha la cita del manuscrit sense data de José Carchano, publicat per Germán Ramírez,[18] que dit historiador va datar amb exactitud a finals de l'any 1917, el qual és una guia per a la visita dels monuments a la ciutat. En la llarga descripció que dedica a la Seu, Carchano va descrivint les capelles i, quan acaba de tractar de l'altar de la primera capella de la nau de l'evangeli dedicada en aquell moment al beat Castañeda, continua dient:

> *"En la misma capilla, a la derecha, hay una puerta y dentro está colocado el retablo mayor de la ermita de Santa Ana [...] La falta de la tabla central la sustituye hoy una hornacina, estilo plateresco, y dentro de esta hornacina está la imagen de Santa Ana, siendo de madera los brazos de la Virgen que lleva en brazos la estatua de Santa Ana."*

I passa tot seguit a descriure minuciosament el retaule. Aquest passatge del manuscrit ens dona informacions importants: el retaule emmagatzemat en una habitació tancada de la Seu no estava desmuntat, com semblava entendre's de la cita de Tormo, sinó muntat. Diu Carchano, "a nuestra izquierda" i "a nuestra derecha", "en la polsera está arriba el escudo de Játiva", etc., descripció topogràfica que respon a l'ordre espacial d'un conjunt en el que cada peça està al seu lloc. I més encara, descriu la fornícula daurada, que no va anar a la exposició de València, i es veu perfectament encaixada en la fotografia del retaule, feta ja en la capella definitiva, per l'Arxiu Mas, en l'any 1932.

4.- El document gràfic de l'Arxiu Mas de Barcelona

És interessant la seqüència temporal de les fotografies i el que diu cadascun dels autors, perquè trobem incongruències, potser per publicar textos anys després d'escriure-los, sense fer les rectificacions que calgueren. El rigor científic de l'Arxiu Mas de Barcelona és conegut internacionalment i, per això, gaudeix d'un prestigi indiscutible. El conjunt de fotografies d'objectes d'art sumptuari de Xàtiva va ser dut a cap en 1932, quan el retaule ja estava acoblat i muntat en la primera capella de la nau de l'epístola de la Seu, a la que corresponen les imatges de la predel·la, les huit taules del net del retaule, més alguna de la polsera.

[18] RAMÍREZ ALEDÓN, Germán. "Un manuscrit inèdit de José Carchano sobre Xàtiva". *Papers de la Costera nº 9. Xàtiva 1989.*

Taula de la Mare de Déu dels Àngels. Foto E. Cardona, 1909

Retaule muntat en l'interior de la Seu. Foto Arxiu Mas, 1932.

La comparança de la foto de Mas de l'any 1932 del retaule complet, amb la de Cardona de 1908 és inevitable. En el buit central de la taula titular ja es veu incorporada una fornícula de fusta daurada, amb pilastres, venera, un fris i un frontó partit, amb un pedestal, tot de talla excel·lent. Per embotir la fornícula en aquell espai, van ultrapassar la part inferior de la taula de la Mare de Déu dels Àngels, de la que quedaren ocultes els peus de les figures i el paviment ceràmic, com es pot comprovar en la fotografia de la taula exempta.

I.2. De la imatge titular

No coincidim amb el judici de Tormo sobre l'escultura de Santa Anna, de la que diu que es "de promedio del siglo xv", i opina que no frueix del refinament de la pintura de les taules.[19] En la nostra opinió és una obra esculpida en la segona part del segle XIV, com proclamen l'estètica i les proporcions, així com el fermall de la túnica, en forma d'escut d'arcaica boca ogival, en el que estaven pintades les armes de la ciutat, concedides per Pere IV en 1347.

La representació de les armes en el pit de la imatge és tota una declaració d'orgull cívic, i un testimoni de l'encàrrec pagat amb cabals públics. La pràctica era habitual. Allà on la Ciutat tenia jurisdicció o havia costejat una obra, deixava constància. Quan es va refer l'ermita, els jurats degueren fer una aportació econòmica, tan considerable com a patrons, que van disposar s'esculpira l'escut en els permòdols de la nau i en els del simulat absis poligonal. I quan van encomanar el retaule, de nou deixaren constància de qui era el comitent, pintant, en la part superior, de nou les armes.

Com hem vist més amunt, en l'any 1377 ja existia en la muntanya una ermita dedicada a Santa Anna. Cap testimoni ha quedat d'aquella construcció, que és la que existiria encara en època de Calixte III, en el presbiteri de la qual podien concelebrar onze capellans, segons el document comptable del llibre conservat en Roma. Hi hauria també un altar, amb una representació pietosa dedicada a la santa, que tant podria ser un retaule de fusta com una tela pintada, segons hem vist en algun inventari d'esglésies del Tres-cents.

[19] Tormo Monzó, Elias. *Las tablas de las iglesias de Játiva.* Madrid, 1912. Pp. 120 i següents.

Esquerra, foto de l'Arxiu Mas de 1932, en la que la santa du un llibre en la mà. Dreta, foto de Sarthou, cap a 1922, la imatge sense mà, igual que quan va estar exposada en València.

Ornamentació fitomorfa d'estil barroc, semblants en la imatge de Santa Anna, a l'esquerra, i en la imatge de fusta de la Mare de Déu de la Seu, de 1652.

Pensem en la possibilitat que la imatge de Santa Anna que, per l'estètica considerem obra de les acaballes del XIV, i que també va ser sufragada per la Ciutat, segons proclama l'escut del fermall, fora la que presidira aquell primer altar. ¿On hauria d'estar sinó?

Ignorem les circumstàncies i motius pels que la primitiva ermita va ser substituïda, vora un segle després, per l'edifici que ens ha arribat; tanmateix, la imatge titular podria procedir d'aquell ermitori antic, no sols per ser una obra mòbil fàcil de reservar, protegir i guardar, sinó potser per un motiu de diferent caire, el fet de ser la imatge venerada, allò que, de cap manera, tenia substitut. I quan es va fer el temple nou, allà que va tornar la imatge d'una època passada, no tan bella i gentil com s'estilava, sinó arcaica. És una de les moltes hipòtesis que es podrien aventurar.

Tenim, no obstant, una realitat: un retaule de la segona mitat del segle XV al que li falta la taula principal, i que, cent anys després, li van embotir una bella fornícula, en la que entronitzaren aquella escultura que els autors valencians que la descriuen coincideixen en dir que era de pedra, d'alabastre, excepte l'Arxiu Mas que la te catalogada com una talla de fusta. Però, ¿Per quina raó la imatge de la fotografia feta per dit arxiu en la Seu du un llibre en la mà dreta, i la feta anys abans en l'Exposició Regional no te ni llibre ni mà?. Sembla que el que més va afinar va ser Carchano, segons citàvem més amunt: "dentro de esta hornacina está la imagen de Santa Ana, siendo de madera los brazos de la Virgen que lleva en brazos la estatua de Santa Ana". ¿Eren de fusta també la mà i el llibre de la Santa, i per estar solts no es van dur a València? ¿Uns i altres s'havien trencat amb el temps i les peripècies i les havien reposat de fusta? Finalment, com a darrera observació referent a la imatge cal una breu consideració la policromia, ben diferent en concepció en la de la Mare de Déu xiqueta, de túnica decorada amb estrelletes menudes, més acordades amb l'estil arcaic, com si ningú les haguera modificat. En canvi, la Santa Anna està policromada: la túnica, de color blau verdós, i el mantell amb roleus i tiges barrocs, quasi idèntics als de la policromia aplicada a la imatge de la patrona de la ciutat en 1652, obra del mateix pintor que aquella, o un altre copiant el model i és probable que la intervenció es duguera a cap quan en 1668 van baixar la santa des de l'ermita i la portaren a la ciutat en processó, com dèiem més amunt.

II. DE LA DECADÈNCIA I LA TITULARITAT DOMINICAL. SEGLES XVIII- XIX

L'ermita no va patir destrucció ni saqueig durant la Guerra de Successió, com es pot interpretar d'un punt tractat en un ple de la corporació municipal de l'any 1721, en el que els administradors van accedir a vendre una casulla a l'Ajuntament per a la capella de la Casa de la Ciutat, perquè l'ermita estava proveïda de tot el que calia per al culte, -el que vol dir que no havia sigut cremada ni saquejada- i van afegir que aplicarien les catorze lliures de la venda al manteniment de l'edifici "para que ella no venga a la total ruína,"[20] aclariment que podria interpretar-se com que, per motiu de la guerra i les confiscacions, feia anys que no recollien almoines i no s'havien pogut fer les usuals obres de manteniment que requeria una fàbrica antiga. I també, com una manera elegant de disfressar una concessió d'ajut i subvenció, a la que l'Ajuntament hauria accedit, però no graciosament, sinó amb una contraprestació, la casulla, a preu molt barat.

A primers d'abril de 1745, el regidor Tomás Cebrián va informar en la sessió capitular que havia arribat al seu coneixement que algunes construccions de l'ermita s'havien ensulsit, i les que quedaven en peus corrien perill de caure. Els regidors acordaren demanar un informe als mestres d'obres de la Ciutat per tal de prendre les mesures oportunes.[21] L'acord no es va dur a terme amb la urgència que requeria el cas, així que, en sis de maig següent, es va tractar un memorial de l'ermità, Francisco García, en el que exposava que, a causa de les pluges, s'havia esfondrat la seua vivenda i estava a punt d'esfondrar-se l'habitació dels administradors. Alhora, demanava que es recolliren les teules i les fustes caigudes. Davant la situació tan alarmant, els regidors van expressar que, encara que ja en tenien coneixement, que passarien l'escrit de l'ermità als mestres d'obra per a que el tingueren en compte.[22] Per fi, en onze de maig

[20] "Primeramente, acordaron se le libren a Joseph Macip, otro de los eletos y administradores de la hermita de Nuestra Señora Santa Anna, catorse libras, dies sueldos, por una casulla, estola y manípulo que ha vendido a esta Ciudad por haverla menester para los ornamentos del altar, y ser de sobra en dicha hermita, por tener otras para la asistencia de ella y haver de menester, presisamente, a efetos de que mantenerla, para que ella no venga a la total ruína. De la qual cantidad se le despache libranza en forma." AMX. Libro de Actas Capitulares de 1719, 1720, 1721 i 1722. Acta del 23 de gener de 1721.

[21] "Respecto de haver dado cuenta, el señor don Thomás Cebrián, havérsele informado que la hermita de la Señora Santa Ana, ya por lo que amenaza ruína mucha parte de ella, ya por lo que hay derruído, necesita repararse presisamente. Acordaron passe a los maestros de la Ciudad y, hecho el devido reconocimiento, execute su relación de lo que hallare y se reporte para tomar la providencia que convenga." AMX. Libro Actas Capitulares 1745. Acta del 3 de abril. P. 37v.

[22] "En vista de un memorial presentado por Francisco García, hermitaño en la heremita de la Señora Santa Ana, en que representa que, en las lluvias de estos meses próximos passados, se ha caydo toda la abitación del

es van aprovar els capítols de les obres que calia fer, i es va comissionar el regidor Cebriàn per a que els presentara al corregidor i, si donava el vistiplau, que es tragueren a pregó.[23] Com es veu, el corregidor tenia la darrera paraula, per damunt dels acords dels regidors capitulars.

L'Ajuntament no va atendre la petició, fet del que va deixar constància Sarthou, en un passatge en el que s'ocupa de la ruïna de l'ermita dels sants Abdó i Senén, situada en l'Alcúdia, va copiar l'orde del corregidor dictada en 1747, que disposava que, amb els diners que havien recollit els fidels, es redactaren capítols per reparar-la, perquè s'havia arruïnat: "de la ruina padecida en doce años a esta parte por omisión de los regidores, sus patronos, a pesar de las súplicas de los mayordomos de la ermita para salvarla de su ruina cuando había medios de evitarla", i l'ermità l'havia abandonada per inhabitable, "ocurriendo lo mismo que en la de Santa Ana."

Així que, les obres que reclamava l'ermità en 1745 no arribaren a dur-se a cap, a tenor de les paraules del corregidor, així com de l'informe redactat per l'arquitecte Pina dels danys produïts pels terratrèmols de 1748 en l'ermita, text que vàrem publicar en 1982, i reproduïm ací.

> *"Hermita de Santa Anna. En dicha hermita que se halla en un monte eminente, se ha demolido enteramente la espadaña. Se arruynaron las bóvedas, arcos, texados i estribos para la formación de los arcos, el pórtico y los texados de la habitación del hermitaño por causa de los terremotos por estar antes de esto con bastante firmeza, sin embargo de ser obra antigua. El horno, refectorio, cocina, cuatro aposentos, el claustro del patio y las cavallerisas de dicha hermita, estavan todas estas oficinas antes de los terremotos en parte maltratadas, y por la caída de dicha espadaña se aumentó la ruýna."*[24]

Pina va dir que el sisme havia causat destrosses en la casa de l'ermità, en els arcs i els contraforts, en les voltes i teulades, tots els quals abans estaven ferms, i que la caiguda de l'espadanya havia causat gran estrall en la resta de dependències, cuina, forn, refectori i altres, que ja abans "estavan maltratadas". Tot el recinte que

---

suplicante, y el aposento nombrado de los administradores está amenazando la misma ruína. Lo que pone en noticia de esta Ciudad para que se sirva providenciar lo más conducente, a fin de detener lo que amenaza ruína, y se recoxan los materiales de texa y madera. Acordaron que, sin embargo de tener en dicha razón." AMX. Libro de Actas Capitulares 1745. Acta del 6 de maig. Pp. 58r-58v.

[23] "Haviéndose hecho presentes los capítulos de las obras que se deven hacer en la heremita de la Señora Santa Ana y, considerando su repaso presiso para la conservación. Acordaron dar comisión al señor don Thomás Cebrián para que, confiriendo en el asumpto con el señor corregidor, y, pareciéndole conforme, se lleve al pregón." AMX. Libro de Actas Capitulares 1745. Acta d l'11 de maig. P. 58.

[24] AMX. Visuras de los daños causados por los terremotos en Casa de la Ciudad, iglesia, lonja, almodín, templo de Santa Tecla y torre de San Vicente de la ciudad de Játiva".

conformava el cos compacte de l'ermita va quedar damnat: tant les parts ben conservades com les que ja prèviament presentaven problemes. Per tant, a mitjans del segle XVIII, en la societat xativina havia minvat la devoció a la santa de l'ermita i les autoritats, ocupades en altres assumptes, havien deixat que el temps passara.

L'ermità Francisco García que, en 1745 havia presentat l'escrit comunicant la ruïna parcial i l'esfondrament de certes dependències, seguia sent ermità en l'any dels terratrèmols, com figura en l'*Statu animarum* de l'Arxiu de la Col·legiata, junt a la muller i tres fills, però no torna a aparèixer en els registres fins el 1750, quan es veu que de nou habitava allà dalt.

En 1750 es van publicar les *Ordenanzas generales para el govierno político y económico de la Ciudad de San Phelipe,* sancionades per Fernando VI. Contenien totes les normes, obligacions, prohibicions, i tot allò concernent a l'abastiment, les obres públiques i conduccions d'aigües, conducta dels habitants, protocols, etc., d'obligat compliment. Eren com una constitució específica, a la que, per al funcionament, havien d'ajustar-se les autoritats i aquestes fer-les complir. En la part dedicada a les obligacions dels *diputados,* que és el nom que donaven al que hui diríem "regidor-delegat", diu així:

> *"Hermitas de la Ciudad. Cuidarán dichos diputados de que se conserven las hermitas de que tiene el patronato la Ciudad, y que tengan la decencia necessaria. Y a las que estén arruinadas, solicitarán su restablecimiento, proponiendo al Ayuntamiento aquellos medios que sean más convenientes para su logro."*[25]

Ben llegit, només diu que era obligació dels regidors diputats el fet de vetlar per la conservació de les ermites de patronat i de que es recuperaren les que estigueren ruïnoses, però la norma acaba ahí, perquè no obligava a la corporació a destinar les inversions necessàries per a la consecució d'aquelles finalitats. Així que el compliment quedava a la consideració de la decisió capitular, a l'opinió de corregidor i a la disponibilitat econòmica.

La bona voluntat de l'Ajuntament es va limitar a una almoina de cinc lliures. És Sarthou el que ho va publicar en la ressenya d'un nou memorial presentat en setembre de 1749 del clavari de l'ermita, en el que exposava que, en les reparacions dels danys originats pels terratrèmols, l'administració s'havia gastat tots els fons de que

[25] Ordenanzas generales para el govierno de la Ciudad de San Phelipe. Estevan Dolz. Valencia, 1750. Parte I. Título XIV. Ordenanza XVI.

disposava, però no havien sigut prou, "exponiéndose a perderla; y acude a la piedad de la ciudad y devoción del Ayuntamiento, como a patrono de la ermita, para que ayude al término de la obra. Se acordó contribuir con cinco libras". Havia prosperat una clara reculada en l'exercici del patronat, ja no es contemplava com un orgull i una obligació, sinó com una càrrega. En compte de fer-se càrrec del que calguera, com a patrons, és a dir com a part interessada, acordaren una almoina, una ajuda ridícula a un demanador impertinent.

Les obres necessàries es van fer amb escassos mitjans i no van quedar acabades, el que explicaria l'estat de degradació en que va arribar en 1784, quan, de nou, l'ermità Josef Carbonell va presentar un memorial a l'Ajuntament en el que exposava que la casa estava inhabitable, la porta de l'ermita encallada sense poder obrir-se a causa de l'assentament de l'arc de la portada, la porta que protegia el recinte, feta a banderes, i afegia que, encara que ell procurava reparar en lo possible, el que calia era una reparació duta a cap per professionals.[26]

Com veiem, des de la Guerra de Successió, l'estat de degradació de l'ermita i de les dependències auxiliars era cada volta més alarmant. El pressupost no donava més que per a bones paraules dels regidors i eixir del pas, però cap actuació efectiva, amb la inversió que calguera. El sotrac de la guerra, l'esquarterament del terme municipal i per tant dels ingressos fiscals, entre altres causes, havien encetat una decadència imparable. La ciutat, empobrida i exhausta, amb una demografia molt inferior i uns ingressos mai suficients (no molt diferent al que continua passant), havia de fer front a un embalum gegant heretat de quan era gran, poderosa, rica i influent i, en quant podia, s'inhibia, desfent-se de càrregues.

A més de les vessants demogràfica i econòmica, existia una component emocional latent, i era el desig del patriciat urbà per *recuperar* el pes, la influència, la importància de la ciutat anterior, la dels àustries, la que parlava de tu a tu a València, un espill en el que es miraven els capítols civil i l'eclesiàstic. El reiterat afegitó "como en València", a l'hora de tal o qual manifestació o d'aplicar un signe extern, apareix sovint en els acords capitulars. Per tant, hi havia una contradicció en els termes, perquè, amb molt

[26] AMX. Libro de Actas Capitulares de 1784. Capítol de 16 de març. Ff. 62v-63r. Memorial publicat sencer en l'esmentat *Papers de la Costera,* 1982.

menys recursos que en temps passats, pretenien recuperar el prestigi i el rang, per a la qual cosa calia exhibir manifestacions externes pròpies d'una ciutat que va ser i ja no era: celebracions, processons, recepcions d'arquebisbes, prínceps i virreis, concerts, obsequis, teatre, bous, danses i focs d'artifici. Actes vistosos i caríssims, que a més aprofitaven als veïns benestants per exhibir un luxe molt a propòsit per establir relacions favorables per a ells. Costoses manifestacions que superaven les possibilitats. Podria dir-se que, l'ajustat pressupost, a banda de cobrir les necessitats bàsiques i ineludibles, s'orientava més a l'aparença externa. Es refeien unes palanques si una riuada se les havia endut, però no es duien a cap obres de manteniment i prevenció, sinó que actuaven *in extremis*, quan tot era més costós de reparar, o pitjor encara, es deixava perdre i en pau. Això podem deduir de l'escassa atenció prestada a l'ermita de Santa Anna, com també a la dels Sants en l'Alcúdia, fins el punt que la gent furtava les campanes.

Arribat l'any 1784, uns quants edificis municipals es trobaven en males condicions, i, aprofitant que el prestigiós arquitecte Gascó treballava en les rodalies de la ciutat construint un pont sobre el riu d'Albaida, se li va demanar una memòria i pressupost de reparació d'aquells immobles, entre les que s'incloïen les dues ermites esmentades.[27]

La memòria valorada dels treballs a dur a cap especificava capítols per a reparar en Santa Anna les teulades, espadanya i façana, els contraforts, la sagristia i els paviments; en total, un cost de 540 lliures. A la vista de l'elevada càrrega per a l'erari, va sorgir l'argument salvador que eximia l'ajuntament d'intervindre, justament quan era el moment d'aplicar la norma establida en les *Ordenanzas* citada més amunt: l'ermita estava situada en un paratge poc visitat, amb la qual cosa la despesa no lluiria, però sobre tot, no era de propietat municipal, sinó que tenia administració pròpia a qui pertocava dur a cap les reparacions:

> *"Esta hermita está situada en la cumbre de un monte muy elevado, en las cercanías de la ciudad, por cuyo motivo es muy poco freqüentada. Y comprendo que la reparación de esta finca no pertenece a los propios de la ciudad, pues tiene esta hermita particular administración, con alguna renta, de la qual deberían, en todo caso, costearse las 540 libras que calcularon los*

[27] Vegeu al *Diplomatari* els documents Doc. 17840127 i Doc. 17841229.

> *peritos para el coste de las obras que proyectaron en ella, y no de los fondos públicos de la ciudad.*"[28]

Amb aquest argument s'invalidava la disposició de les *Ordenanzas,* perquè era d'aplicació a la resta d'ermites de patronat. No es va intervindre en l'ermita de Santa Anna, que va quedar abandonada a la seua sort. La davallada devocional i l'escasa o ineficaç gestió dels administradors va arribar a l'extrem que en 1834 l'ermita devia a la batlia reial deu anys de la renda d'un cens que ascendia a una lliura anual.[29]

A partir d'eixe moment, l'escut, el cavall de batalla, era la propietat, circumstància difícil d'esbrinar, perque les ermites venien d'una altra concepció jurídica, legal o *de facto*: no eren de ningú, sinó sols uns *oratoris* que existien en la mesura que hi havia fidels que recaptaven i altres que donaven almoïnes i deixaven terres o censals per a mantindre-les. En altres casos, els administradors eren els gremis, com els fusters en Sant Josep, o els sastres en les Santes.

En arribar les mesures desamortitzadores per les quals l'Estat confiscava els béns immobles i rústics que amb les rendes que produien mantenien convents, ermites i fundacions pietoses, el que podria dir-se *passiu immobilitzat,* el legislador es trobaria amb una casuística infinita que hauria de simplificar en uns quants apartats. Va ser aleshores quan l'Hospital Major de Pobres,[30] que tenia entitat jurídica, es va quedar sense patrimoni i rendes, va ser secularitzat per l'Estat i la propietat i gestió es van transferir a l'Ajuntament. Igual camí va seguir l'ermita de Santa Anna, sense rendes ni almoines, amb la diferència que l'hospital era un servei imprescindible -i al centre de la població- i l'ermita estava en el cim d'una muntanya a una llegua de distància, i no tenia cap utilitat pràctica per al municipi. El primer va rebre atencions personals i pressupost, i la segona va quedar abandonada.

De les gestions, inventaris, valoracions i utilitat dels immobles dels convents masculins, desamortitzats es conserva en l'Arxiu Municipal i en el del Regne de

[28] *Diplomatari,* Doc. 17840623. Encara va ser més explícit Francisco Pasqual Aliaga, advocat de la Ciutat, afirmant en el seu informe que "La Ciudad no tiene otro que un patronato honorario, y deve cuidar sobre administradores, su govierno y libro, y tomar las disposiciones convenientes, ya que ha pensado cargar en unas obras del hermitorio que propiamente no le pertocan ni es responsable, por injuria de los administradores, se halla dicha administración de Santa Anna como dexo expuesto. Así lo siento su señoría ilustre. Id. Doc. 17850507.

[29] Archivo General del Palacio Real. Registro 791. Índice de la baylía de San Felipe. F. 108 del Real Patrimonio.

[30] Darrerament hi ha una tendència a nomenar-lo pomposament com "Hospital Reial", quan el monarca o la corona no van invertir ni una lliura en la construcció, ni va ser administrat mai pel batle, que era el que duia les propietats reials, ni en cap lloc de l'edifici van esculpir les armes d'Aragó, que no haurien pogut faltar.

València copiosa documentació creuada entre les autoritats de Xàtiva i les provincials, les quals tenien la informació de a quins edificis afectaven les mesures. Per això sorprén el contingut de l'ofici de 1875 que transcrivim més avall, en el qual l'organisme provincial va escriure a l'Ajutament dient-li que, si acàs era propietari de l'ermita de Santa Anna, fera alguna actuació per a conservar-la, perque es trobava en un estat lamentable. L'Administració superior, que era la que havia expropiat els convents, establiments i demés institucions que impedien la dinàmica del mercat immobiliari i de terres, i la que havia transferit les càrregues dels immobles als municipis, ignorava si l'ermita de Santa Anna era o no de l'Ajuntament. Tot seguit, el text esmentat:

> *Gobierno de la provincia de Valencia. Administración de Fomento.*
> *Negociado, Monumentos. Número 1431. Registro, nº 389*
> *Contestada en 4 de julio*
>
> *Si la hermita de Santa Ana, (situada cerca de los baños de este nombre), pertenece a ese ayuntamiento,*[31] *espero se sirva usted dar las disposiciones oportunas para que, sin pérdida de tiempo, se cierre con cerraja o candado su puerta o puertas que dan al exterior, de manera que ofrezca seguridad de que no han de abrirse violentamente, por lo menos hasta que la Comisión Provincial de Monumentos Artísticos adquiera la seguridad de si, el de que se trata, pertenece a la clase de los mandados conservar.*
>
> *Al darse conocimiento de haberse hecho, que será un plazo máximo de seis días, espero se sirva usted darme las noticias que tenga o pueda adquirir de dicho edificio, tanto respecto a su mérito artístico como respecto a la época de su fundación, incluyéndome a la vez una relación de todo lo que en él exista o le pertenezca y, principalmente de cuadros o pinturas*
>
> *Dios guarde a vuestra merced muchos años. Valencia, 9 de junio de 1875*
> *Señor Alcalde de Játiva.*[32]

Ben bé que sabia l'Ajuntament que li pertanyia l'ermita, com ho va manifestar en 1871 en rebre la petició de la propietària del balneari dels Banys de Santa Anna, demanant que la nomenaren administradora de l'ermita,[33] i així atendre les peticions dels clients que volien visitar-la. La Corporació va accedir imposant-li diverses obligacions i acordant una tassa anual de huitanta-set pessetes durant cert temps, que havia de justificar en despeses de millores en l'edifici. El document, a més de ser una proba de la propietat municipal, mostra també que en 1871 no residia en ella ningú, a més, com la beneficiària havia de pagar el lloguer en despeses de millora, indica l'estat

[31] No coneixem cap document referit a una parròquia, o ermita, en el que s'explicite qui era el propietari, perquè era un aspecte no regulat pels Furs, ni existia un equivalent al registre de la propietat actual. Es sorprenent que un departament de l'Estat, vint-i-cinc anys després de la desamortització, desconeguera el titular d'un edifici religiós de Xàtiva o d'altre lloc, tot i que potser considerara que en el període transcorregut podria haver-se venut. L'escrit apunta el dubte, i tanmateix no diu que havia de fer l'Ajuntament de no ser el propietari.

[32] AMX. LG. 2470-4. Per saber-ne més sobre l'ermita es pot consultar en aquest blog el nostre article de 1982 publicat en la revista *Papers de la Costera nº 2. L'episodi, que es va repetir en pareguts termes en la de Santa Anna, i va fulminar la de Sant Joan, palesa dos aspectes: la impossibilitat del municipi en decadència per fer front a la conservació i manteniment dels béns de propis o de patronat, i l'abandonament dels immobles sense utilitat econòmica.*

[33] La petició, concessió i contracte amb les condicions imposades per l'Ajuntament estan publicades en l'esmentat article en *Papers de la Costera.*

d'abandonament de l'ermitori. Alhora, havien aconseguit que algú en tinguera compte, sense cost per a l'erari, i que es fera càrrec de reparar-la.

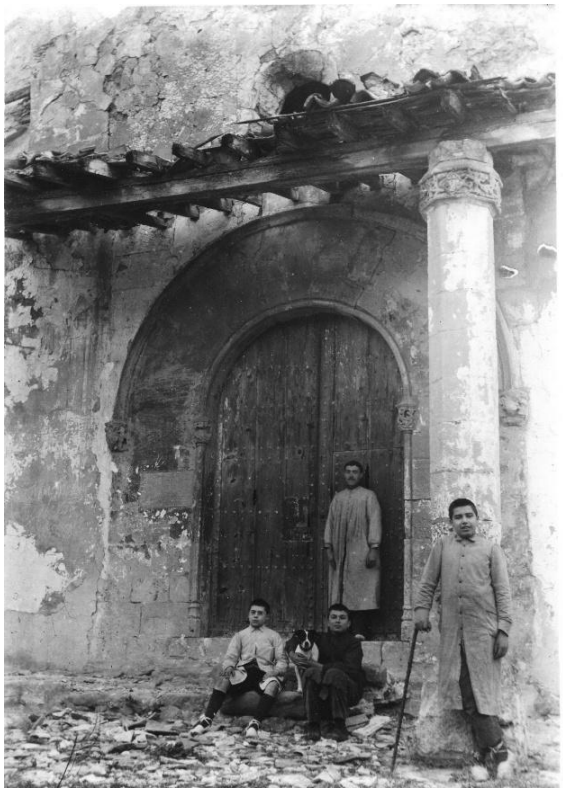

De dalt a baix: 1. Original del quadre de Rubens *Ciro i Tomiris*. Museum Fine Arts de Boston. 2. Versió del quadre a partir del gravat de Pontius en el Museu de l'Almodí de Xàtiva. Estat en 1981. 3. Baix, el mateix quadre de Xàtiva restaurat en 1983. Fotos de dit museu nordamericà, de J.M. Calabuig i de Mariano Liébana, respectivament.

La Ciutat va tornar a fer un acte de domini l'any següent quan, a proposta d'un regidor, la corporació va acordar baixar de l'ermita de Santa Ana "de la propiedad de este Ayuntamiento", un quadre "de mucho mérito", que representa, diu l'escrit, *La Degollación de San Juan Bautista,* i dipositar-lo en la Casa de la Ciutat, on es restauraria.[34] El llenç, que més d'un segle després mantenia encara un estat d'extrema degradació, va ser restaurat en 1983, quan qui açò escriu tenia al seu càrrec la protecció del patrimoni artístic del municipi. L'obra no representa cap sant, sinó la venjança de la reina Tomiris degollant a Ciro, episodi transmès per Heròdot que va pintar Rubens en 1622 i es va difondre per Europa, on es conserven nombroses versions de visió especulars, gràcies al gravat que d'ell va fer Peter Paul Pontius.

A partir d'eixa data no hem trobat més informació de l'ermita que la visual, la de les imatges, ben eloqüents, que no tenen més defecte que la falta de datació. Tot seguit oferim unes poques fotografis en seqüència cronològica descendent, segons el grau de destrucció:

Fotografia d'autor i data desconeguts, aproximadament de finals del segle XIX.

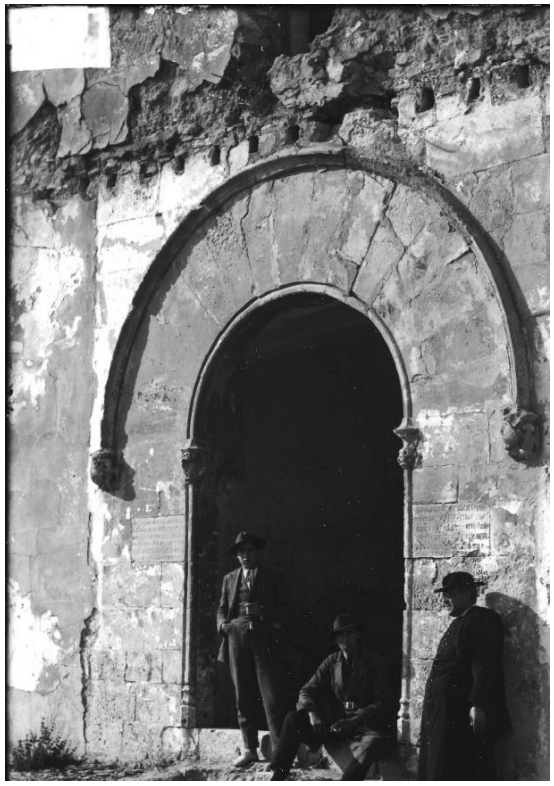

Foto de Sarthou, Ca. 1922, sense portes, ràfec ni columna gòtica. Les 2 fotos de l' AMX.

[34] Libro Capitular de 1873. Capítol del 23 de febrer. Ff. 26v-27r. AMX.

III. La ruïna oblidada i devastada durant gran part del segle XX

Quan en 1909 es va baixar el retaule per a dur-lo a l'Exposició Regional, ja havien desaparegut furtades les dos fulles de la porta, notícia que deguem a Sarthou. *"Cuando alguien cargó con las puertas, quedó el retablo e imagen titular en peligro de rapacidad o deterioro; y con buen acuerdo fue traído a Xátiva, por ser de su termino y jurisdicción el abandonado eremitorio".*[35]

Fotografia d'autor i any desconeguts, aproximadament cap a 1930, que anuncia ja la ruïna total de la construcció, clarament produïda per les espentes laterals del pes del cor, con s'aprecia en el gran badall en diagonal del costat esquerre, i en la separació de la façana del mur lateral dret. Foto. AMX.

Vista de l'ermita en 1968. Foto Ricardo Sicluna

[35] Sarthou. *Las ermitas góticas de Játiva.* Semana Gráfica, València, 1923.

Podria pensar-se que la incúria, el desdeny, el menyspreu per la nostra història i el nostre patrimoni per part de les autoritats responsables del municipi i, ¿per què no dir-ho?, de la població, durant gran part del segle XX, havia arribat al límit. Encara es podia descendir un cercle més en la degradació. Esfondrada la primera crugia i la façana abans de 1960, any en que la visitàrem per primera volta, i aquelles ja havien desaparegut, caldria esperar que quedaren escampades i cobertes de runes les dovelles de la creueria, la clau de volta, els carreus de la façana i les dovelles i capitellets de la portada de mig punt. Però no: igual que algú, anys abans s'havia endut les fulles de la porta i la grossa columna gòtica de la creu, havien desaparegut els carreus caiguts, les dovelles i nervadures i una clau de volta, objectes inanimats i pesats que, a poc a poc, bé regolant per la serra, bé carregades per furtar-les, no sabem com, perquè el camí a l'ermita no era practicable a vehicles ni carros.

¿En quins símbols es fonamentava la memòria d'una ciutat que es vantava de ser la segona del regne, amb un patrimoni artístic inigualable? ¿On quedava l'obligació de tot representant municipal de vetllar per les propietats públiques? ¿Què havia sigut de la fe i devoció de tots i cadascun dels pobles de la contornada?

III. 1. El fals dilema d'enfrontar la modernitat *vs* la Història

¿Hi havia prou en deixar-la caure el monument i que fora saquejat? La resposta és no, com veurem. A partir de 1971 s'inicià una nova etapa que enfrontaria maniqueament dos conceptes presentats com irreconciliables: la conservació del patrimoni històric i la incorporació d'elements tecnològics que demanava la societat.

Feia uns anys que Televisió Española havia començat a emetre en un segon canal d'ultra freqüència, dit UHF. Tanmateix, la recepció de la senyal depenia de l'adaptació, millora o implantació de nous reemissors que cobriren tot el territori, la qual cosa s'anava fent a mesura que els pressupostos ho permetien. En Xàtiva, i en una extensa zona al seu voltant, la senyal arribava molt malament, pel que la població reclamava rebre quan abans aquella millora. En dit any, l'Ajuntament de Xàtiva va cursar la petició a la *Dirección General de Radiodifusión y Televisión* la instal·lació d'un reemissor per als dos canals, de resultes de la qual, els tècnics de Tv van senyalar tres punts com idonis per a plantar el reemissor, només un en el terme de Xàtiva, el cim de

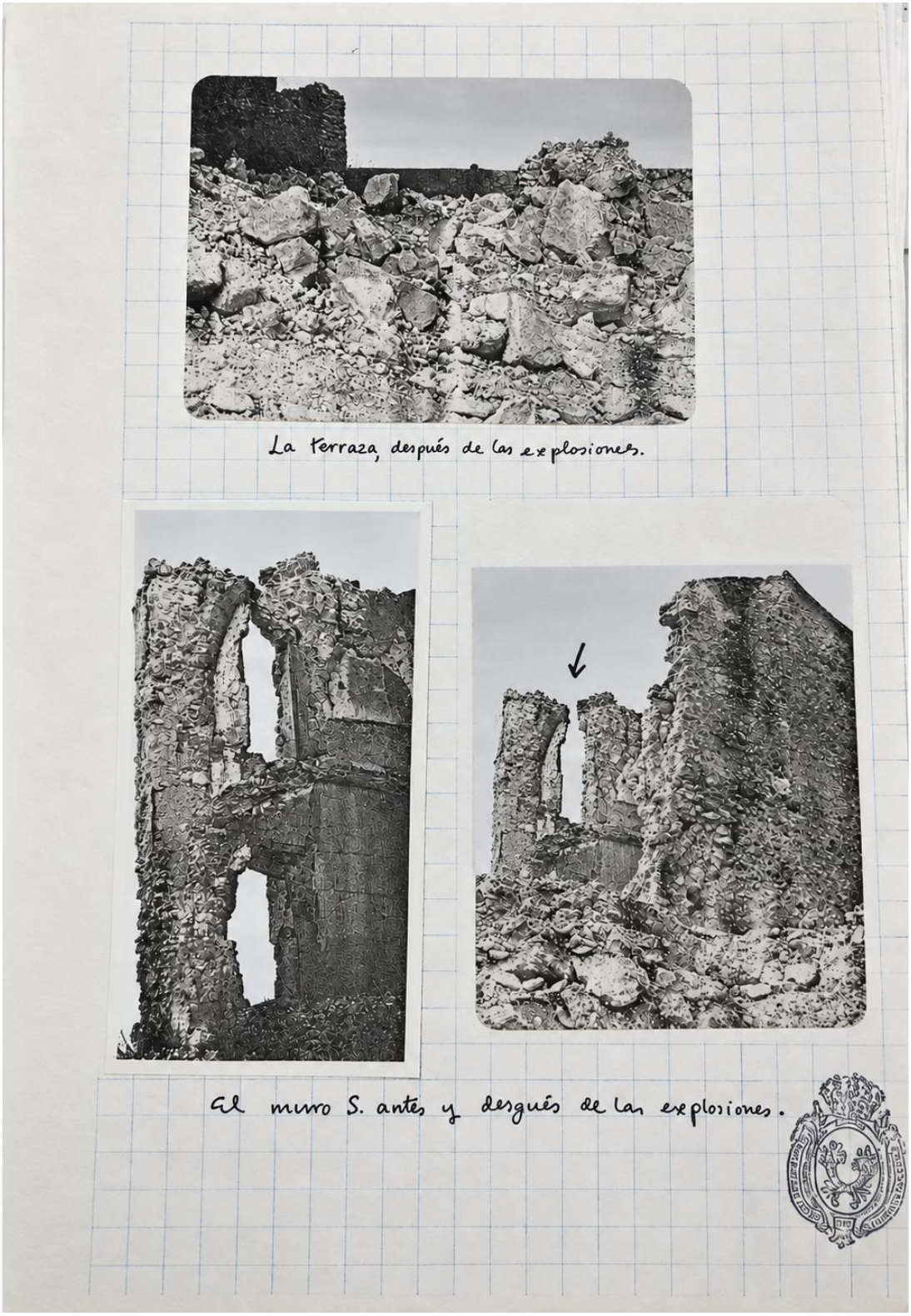
Santa Anna que, encara no ser el millor, finalment va ser l'escollit, sense cap justificació.[36] L'Ajuntament de Xàtiva podria haver-se negat en consideració a que hi havia les ruïnes d'una ermita seua. En tal cas, tot hauria sigut diferent i s'haurien estalviat els vergonyosos successos posteriors.

En compte d'això, es va acceptar sense objeccions la proposta de Madrid, i les autoritats de Xàtiva, titulars dominicals de l'ermita i de dos fanecades de terra al voltant, que, a sobre, eren terme municipal propi, es disposaren a preparar la plataforma, allisar-la d'impediments per tal que pogueren plantar el repetidor de 12 x 12 m de planta i 25 metres d'alçada. De la lectura dels documents, es dedueix que donaven per perduda l'ermita, no s'atrevien a enderrocar-la o a verbalitzar el desig de que amb el temps caiguera sola. Per a la Corporació, l'ermita no tenia remei i no dedicarien un duro a la consolidació o apuntalament. L'única preocupació era que es fera el reemissor de totes totes.[37]

En març de 1976, els tècnics de l'Ajuntament i els de l'empresa adjudicatària senyalitzaren sobre el terreny els pous per als fonaments de la torre que anirien en l'espai davant les ruïnes de l'ermita, i havien d'obrir-se amb compressor, mai amb explosius. Els pous es van fer amb broques, i s'empraren explosius en la zona del camí que, segons informaren, no afectaren l'estabilitat dels murs de l'ermita, per estar en paratge allunyat.

No obstant, la intervenció, fora com fora, va provocar un despreniment de la fàbrica del monument en el mur de ponent, segons mostraren certes fotografies. L'actuació destructiva va ser el ressort que va originar dos fronts d'oposició; per fi, va reaccionar un reduït sector de la població, tant en la Xàtiva com en la Llosa. Des de Xàtiva es van centrar en impedir que la torre de televisió es fera precisament davant de l'ermita, perquè a més, hi havia dos emplaçaments alternatius i, com no podien acudir a la corporació per a que protegira el monument, inundaren la premsa valenciana amb articles redactats amb diferents pseudònims, esdeveniments que es poden seguir en el diari Las Provincias de l'època.

[36] Vegeu el document 1 de l'Apèndix documental
[37] Apèndix, document 2.

Imatges que acompanyaven l'informe del 26 d'octubre de 1976 del President de la Real Academia de Bellas Artes de San Carlos de València. Apèndix, document 3.

L'altra cèl·lula sorgida en la Llosa encetà una campanya encapçalada per Júlia Baldó, per tal d'evitar la destrucció de l'ermita, triant el camí de la protecció legal, perquè l'ajuntament del poble estava receptiu. Finalment, en març de 1978 es va

incoar expedient de declaració de monument històric artístic provincial favor de l'ermita de Santa Anna.[38]

A partir d'eixe moment, l'acte administratiu de la incoació va ser la panacea, l'ègida que va protegir l'ermita durant els anys que encara va haver de resistir fins que se'n ocuparen d'ella.

III. 2. LES CORPORACIONS DEMOCRÀTIQUES I LES RIVALITATS MUNICIPALS

La controvèrsia havia començat en la darrera etapa dels ajuntaments predemocràtics, de la qual els actors principals van ser els alcaldes de Xàtiva, Eduardo Llagària, fins 1975, i Jesús Miquel Cuadrado, fins 1979, junt a les corporacions que presidien, molt preocupats en la consecució del repetidor de televisió.

Als pocs mesos de la presa de possessió de la nova corporació democràtica, l'alcalde, Manuel Casesnoves, va cursar un primer escrit al Ministeri de Cultura demanant informació sobre la situació administrativa de l'expedient de declaració de monument de l'ermita, així com del procediment a seguir per l'Ajuntament,[39] perquè tal barrera legal havia produït un gir inesperat, en prohibir la llei construir en la proximitat del bé protegit, així que Televisió Espanyola va haver de canviar emplaçament, i triar altre dels elegits que estava en terme municipal de La Llosa.

Resulta significatiu que, les anteriors corporacions municipals de Xàtiva, deixant de banda la desconsideració cap a l'ermita, en bé de la col·lectivitat, havien acceptat de bon grau que el reemissor s'assentara en el seu terme, sense cap contraprestació de la resta de municipis que es beneficiaven i no havien d'alienar un solar propi. Però, en el moment la localització va afectar al terme de la Llosa, el seu ajuntament va demanar a canvi la cessió de la propietat de l'ermita, com si el repetidor fora municipal, quan el receptor de la cessió de terreny era TVE. La qüestió era tan absurda que en, comte de tramitar una cessió directa de la Llosa a TVE, es va plantejar com una permuta, en la que La Llosa cedia el terreny a Xàtiva a canvi de l'ermita, i l'Ajuntament de Xàtiva cedia a TV el terreny acabat de permutar. Xàtiva *pagava,* a canvi de res, situació il·lògica

[38] Vegeu l'Apèndix, documents 3, 4 i 5
[39] Apèndix, document nº 6.

que mai s'hauria produït d'haver elegit de primeries aquell segon emplaçament, o si tècnicament s'haguera considerat com idoni qualsevol muntanya d'Énguera o Vallada.

El moviment reivindicatiu de La Llosa s'havia fixat una meta superior, propiciant manifestacions i tamborades pel poble perquè,[40] fent més soroll, esperaven tindre més raó, o enfrontar els dos municipis, fins generar malestar en la corporació de Xàtiva, que no va saber posar-se en el seu lloc. Cal tenir en compte que en 1979 els ajuntaments no eren monolítics com abans, sinó formats per partits que, en aquest cas, en compte de fer una pinya defensant el patrimoni de la ciutat, soscavaven la credibilitat del partit en el govern amb subtileses bizantines, alhora que claudicaven, cedint l'ermita a canvi de una tirallonga de condicions que, en el fons, anaven dirigides a allargar i impossibilitar la permuta, a que fracassaren les gestions i el reemissor no s'instal·lara.

La crispació va arribar a un punt que, el partit governant en la ciutat va acceptar com a inevitable la indignitat de cedir gratuïtament a La Llosa la propietat de l'ermita i la mitat de la superfície propietat de Xàtiva, cosa que es va dur a cap en dos plens, primer el de 25 de gener de 1980 i seguit en el de 28 de febrer del mateix any, ara accedint a un increment inaudit de l'exigència de la Llosa,[41] que havia "reclamat" la propietat de l'ermita i la cessió de tota la parcel·la pertanyent a Xàtiva a canvi de cedir-li un terreny alternatiu per a plantar el reemissor, ampliable si en un futur alguna circumstància així ho requeria, mentre que La Llosa es comprometria a consolidar l'ermita en el termini de dos anys i a restaurar-la en deu.[42] Com s'observa, ningú va parar l'atenció en el fet jurídic de l'existència de l'enclavament del terme municipal, que en principi no es qüestionava, o ¿Una cessió comportava l'altra?

Un argument capciós que es va emprar per ambdues parts, per tal de beneir la pèrdua patrimonial, va ser que Xàtiva tenia tal excés de monuments que no podia fer-se càrrec de tots, mentre que La Llosa, sense cap edifici singular, podia dedicar l'esforç

[40] En una visita a la Llosa de l'alcalde i 1er. tinent d'alcalde de Xàtiva, a la que també vaig assistir, per a tractar de l'assumpte, van desfilar manifestants i tamborers.

[41] Vegeu el document 8 de l'Apèndix. És significatiu el llenguatge emprat per l'Ajuntament de La Llosa en el darrer escrit "En relación a la petición del Ayuntamiento de Llosa de Ranes **reclamando** la propiedad de la ermita de Santa Ana", en el que l'ús del verb "reclamar" comporta la idea de recuperar un bé que havia sigut seu i l'Ajuntament de Xàtiva el posseïa il·lícitament.

[42] Vegeu a l'Apèndix, els documents 7 i 8. Cal fer present de nou, que en aquella corporació, el que escriu era regidor de cultura i patrimoni històric, i, malgrat les pressions rebudes, no va assistir a dits plens.

a la restauració de l'ermita. Tot eren avantatges per a les dos parts, i Xàtiva quedava complida i satisfeta que es salvara el monument, i desfer-se de tan incòmoda càrrega.[43] No es va tindre en consideració el contrargument del regidor de cultura, en el sentit que La Llosa sols podria fer front a una despesa tan considerable com era restaurar el monument, acudint a la convocatòria anual del Pla Provincial d'Obres i Serveis de la Diputació de València, subvencions a les que igualment tenia accés l'Ajuntament de Xàtiva, per tant, estant en igualtat de condicions no es justificava la cessió. Tot seguit incloguem algunes imatges de l'estat del temple als anys 70 i 80 del segle passat.

Fotografia de l'AMX. anys 70. Fons digital de Ramón Garcia

[43] Es pot ampliar raonablement la informació consultant en el nostre blog-biblioteca: www.mariano-gonzalez.es, l'article publicat en Levante del 3 de maig de 2014, "L'ermita de Santa Anna, de la ruïna a l'esplendor", i en la secció de Diversos, altre article titulat "Només allò escrit perdura en el temps", pàgines 3 a 5.

Absis de l'ermita en 1976. Foto JMC.

Estat de la segona crugia en una imatge de l'AMX. Fons digital de Ramon Garcia

IV. RENÀIXER DE LES RUÏNES. 1979-1988

A ran de les eleccions de 1979, al front de la Diputació de València va ser elegit Manuel Girona Rubio, persona molt receptiva a tot allò relacionat amb la cultura, el patrimoni i el redreçament del país. Xàtiva tindria del seu costat durant uns pocs anys a l'Administració més potent en matèria d'economia, almenys fins que arribaren les transferències.

Enmig de tanta confusió, en el mes de juliol de 1980, l'ajuntament va rebre i acceptar l'oferiment de la Diputació de València d'incloure la pavimentació del camí al repetidor, costejada al cent per cent per dita institució, dins dels esmentats plans provincials.[44] Com era una subvenció finalista havia de basar-se en una petició acompanyada del projecte del traçat del camí, cost i altres detalls, camí que ja no conduïa a l'ermita, per ser terreny vedat per a dita instal·lació, sinó a la parcel·la definitiva, la cessió i dimensions de la qual estava encara en l'aire, segons l'acord plenari del mes de febrer anterior.

Contràriament a tota lògica administrativa, la comunicació de la concessió de la subvenció va precedir a la formalització entre els dos ajuntaments del traçat del camí, segons plànols, projecte i permuta dels terrenys, aspectes tractats en el plenari de mitjans d'octubre de 1980.[45]

Mentre tant, l'ermita quedava al marge de l'atenció d'un i d'altre ajuntament. Dos anys després de la incoació d'expedient de declaració de monument, en 1978, seguia sense resoldre's, situació de paràlisi que va decidir capgirar el regidor de cultura. En setembre de l'any 1980, va cursar un escrit a la Direcció General de Patrimoni Artístic, Arxius i Museus del Ministeri de Cultura, sol·licitant "tenga a bien agilizar los trámites oportunos para la más rápida declaración de monumento artístico a favor de dicha ermita". [46]

En aquest curt període, difícil d'entendre pel solapament d'acords poc coherents i de diverses gestions disperses i fins i tot contradictòries, cal afegir un ingredient més. Quan ja la diputació havia ofert sufragar la pavimentació del camí, en un punt de

[44] Apèndix, document nº 9.
[45] Apèndix, document nº 11.
[46] Apèndix. Document nº 10.

l'orde del dia del plenari celebrat en novembre de 1980, es va demanar del regidor de cultura informació sobre la situació del repetidor, que era competència d'altra regidoria, com així es va aclarir. L'acord va quedar en que s'encarregaria l'alcalde en persona. Per tant, era un assumpte encara pendent, com pendent de formalitzar estava la permuta.[47] I, malgrat que en el mes de desembre es va rebre en Xàtiva una certificació de l'acord de l'Ajuntament de La Llosa relatiu als terrenys, no hem trobat, perquè no es van perfeccionar els actes, cap document públic i notarial de la cessió de la propietat de l'ermita, de la donació dels terrenys i de la cessió d'aquests a Televisió Espanyola. Tan llarga disputa i nombrosos acords, segons la documentació de que disposem, van quedar en res. L'ermita i terrenys annexes no es van cedir, i tampoc La Llosa va cedir a Xàtiva la parcel·la. Televisió Espanyola va construir en repetidor en un tossal situat a uns tres-cents metres al nord de l'ermita, fets dels quals no hem trobat acords ni documents en l'Arxiu Municipal de Xàtiva.

IV. 1. La recuperació de la integritat arquitectònica

Cal deduir que, de resultes de la carta cursada pel regidor de cultura al ministeri feia un mesos, per fi, Madrid va formalitzar la declaració de monument, segons comunicació del 21 de gener de 1981 publicada en el BOE en març següent.[48]

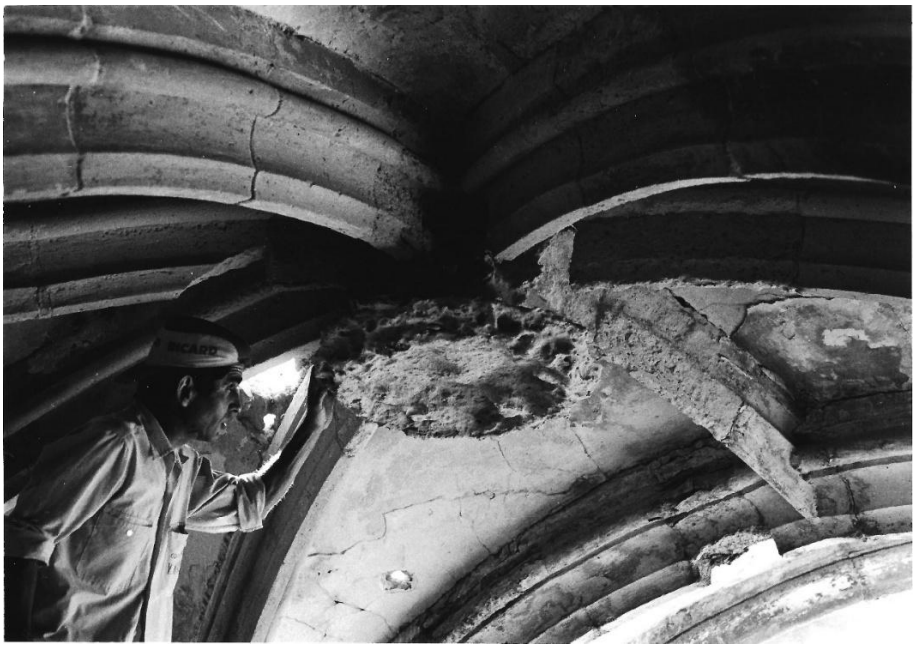
De sobte, s'encetaren successives actuacions envers la recuperació o salvament de l'ermita. En novembre del mateix any 1981, després de certes gestions fetes des de la ponència de cultura de Xàtiva, la Diputació de València va concedir una subvenció de dos milions de pessetes, amb la qual l'Ajuntament va acordar encomanar a l'arquitecte municipal un primer projecte de restauració per dit import.[49] És ben curiós, o potser inexplicable, que ningú objectara. Si altres donaven diners, benvinguts i avant, mentre que en La Llosa s'inhibiren d'impedir una actuació que els deixava sense arguments.

Passats dos anys des de l'acord de la cessió de l'ermita amb les condicions estipulades, sobre tot la que obligava a l'Ajuntament de La Llosa a consolidar-la en eixe termini, res s'havia fet en tal sentit, pel que l'acord esdevenia nul i decaia. Tampoc

[47] Vegeu a l'Apèndix el document nº 12.
[48] Vegeu en l'Apèndix, els documents nº 14 i 15.
[49] Vegeu en l'Apèndix, el document nº 16

en aquest moment o punt es va dur al plenari cap proposta en el sentit d'invalidar aquell acord anterior i deixar-lo sense cap força legal. Potser ni tan sols calia, perquè l'anul·lació podria considerar-se automàtica, en compliment de l'esperit de les condicions estipulades en l'acord de donació.

En el plenari del 7 de juliol de 1982, a proposta del regidor de cultura, L'Ajuntament de Xàtiva va acordar demanar a la Diputació de València, per a restauració de patrimoni, una nova subvenció de la major atenció, diríem especial o preferent, argumentant la notable tasca duta a cap en dita matèria en els tres anys anteriors,[50] entre les que figurava una nova petició de subvenció a la Diputació, cursada en febrer anterior, per a "concloure les obres". Com sol passar en el transcurs de les restauracions de monuments, les obres d'aquella segona embranzida es van acabar però encara no s'havia conclòs del tot, així que, de nou, en febrer i novembre de 1983 es van cursar sengles peticions per a escometre la tercera fase.[51]

Pedrapiquer en la clau de la segona crugia. Foto JMC. 1983

Per dita època, les obres estaven prou avançades: la coberta nova, les nervadures de l'absis i les dos crugies primeres ben ajustades, amb plements nous, la tercera crugia en fase de construcció completament amb una clau llisa, sense cap representació

[50] Apèndix. Document nº 17
[51] Apèndix, documents nº 18, 19, 20 i 21.

escultòrica per haver-se perdut l'original. Part de la façana ja estava en peu i faltava refer la portada.

Primeres actuacions. Foto JMC, 1982

Cimbres de fusta i construcció dels nervis de la 3ª crugia i la nova clau de volta. Foto. JMC. 1983

Cal ací fer una digressió en el discurs, per acostar-nos a detalls de la realitat. Hi havia unes poques fotos antigues de la portada de carreus, però ¿Quines mides tenia? ¿Com eren d'alts els brancals i, sobre tot, com de llargues les dovelles de forma semicircular?. Es va imposar una inspecció de les vessants de la muntanya, cal dir que amb èxit perquè, en el bancal més fondo de la part de ponent, s'havia salvat i es trobà, partida en dos, una dovella, que donava les dimensions, el radi de la portada semicircular. Només calia ja recuperar quatre carreus dels brancals, que havien recollit anys abans en la col·lecció museogràfica de La Llosa, on les havíem fotografiat.

El cas va ser que en La Llosa es resistien a lliurar-les per a que es col·locaren al seu lloc original, segons es veien en les fotografies antigues, com es va comunicar a la Diputació en 30 de gener de 1984:

> *A finales del verano próximo pasado, acercándose las obras a una fase en la que era preciso recuperar las piezas originales de la puerta gótica para volverlas a colocar en su sitio, el Ayuntamiento de Xàtiva hizo gestiones con el de la Llosa de Ranes (de las cuales tiene noticia tanto el presidente como el diputado de cultura), para la devolución de dichas piezas, concertando con el señor Delgado de Molina la fecha y el modo para ir a recogerlas. Esta operación fue llevada a cabo el 22 de diciembre próximo pasado. Sin embargo, de los cuatro sillares fotografiados y catalogados en julio de 1982 cuando se encontraban depositados al pie de la escalera de acceso del museo local de la Llosa de Ranes; únicamente fueron entregados dos al encargado de la empresa Minguet, don Tirso Ávila.*
>
> *Comoquiera que la reconstrucción de la puerta dio comienzo el 25 de enero, sin que las averiguaciones posteriores habidas para recuperar los dos sillares restantes hayan dado resultado, pues han desaparecido del museo local de la Llosa de Ranes, las obras de reconstrucción han tenido que ser paralizadas. Sería conveniente, pues, una urgente gestión de la Diputación acerca del Ayuntamiento de la Llosa de Ranes que permitiese recuperarlas de inmediato, para evitar los perjuicios económicos que se están ocasionando.*[52]

Cal dir que, en efecte, els carreus originals, amb els bocells i les inscripcions, algunes molt borroses, van ser recuperats i posats on sempre havien estat, gràcies a la intervenció del nou president de la Diputació, Antoni Asunción que, des de juny de 1983, va succeir a Manuel Girona com a valedor i impulsor de tot el que li calia a l'ermita per acabar-se.

[52] Apèndix. Informe i carta de Mariano González, regidor de cultura, al president de la Diputació. Document nº 22.

Portada reconstruïda a partir d'una de les dovelles, i amb les inscripcions originals en els brancals. Foto JMC. Maig de 1984.

Tot seguit, la mateixa diputació va concedir una nova subvenció per import de més de quatre milions per a acabar la restauració del monument.[53] Les obres van culminar el 1985.

Conclosa l'obra civil del monument estricte, l'Ajuntament va mamprendre l'ordenació dels voltants immediats completament destruïts: terrasses, ampits, escales i restes dels murs de tancament. La organització volumètrica, els accessos i circulació, calia aconseguir un equilibri entre la funcionalitat i el diàleg amb el monument, atès que la primera havia d'estar al servei del segon, y que el terreny pla era inexistent per

[53] Apèndix. Documents nº 23, 24 i 25.

les acusades pendents a totes les bandes. En unes zones hi havia que conjugar les caigudes suaus per recollir l'aigua de pluja en l'aljub, el qual es va rematar amb un cos cilíndric de rajola, i un magnífic brocal gòtic de pedra picada, trobat al barranc junt a l'ermita de Sant Josep, quan es va netejar per a ser canalitzat. La resta de l'espai, format per dues replaces a distint nivell, va constituir un exercici d'assaig i error, resolt a peu d'obra per Manuel Boix, tirant de llença junt als obrers de les calçades, els germans Cuenca, perquè, segons les pendents elegides, es corria el risc que la peanya ocultara el sant.

V. L'APORTACIÓ ORNAMENTAL DE FINALS DEL SEGLE XX

La col·laboració desinteressada de Boix en resoldre els compromesos voltants, va donar lloc a una proposta per ornamentar tan refinat espai arquitectònic sorgit de la màgia de la restauració, iniciativa que va plantejar l'alcalde de Xàtiva, Miquel Calabuig, al president Antoni Asunción en maig de 1987, i va ser tan ben acollida que el mateix mes es va signar el conveni entre les dues administracions.[54] Complimentada i aprovada la qüestió administrativa, inclosa la part econòmica, en juny, a proposta del regidor de cultura, la Comissió de Govern va encomanar l'ornamentació de l'interior de l'ermita al pintor Manuel Boix, elecció que calia elevar a la Diputació que amb el vist i plau havia de subvencionar-la.[55]

Va coincidir que per aquell temps Manuel Boix residia en Nova York, i va ser en aquella ciutat on va redactar les línies mestres del seu projecte, segons escrit del 25 d'abril de 1988.[56]

Malgrat que en les eleccions municipals de 1987 Antoni Asunción va mantindre el seu càrrec al front de la Diputació de València, a l'any següent, en ser nomenat per un càrrec en el govern de Madrid, va ser substituït per Francisco Blasco, que es va haver de posar al dia dels llargs antecedents de la implicació de la diputació en la recuperació de l'ermita, tasca que va fer seua i continuar.[57]

[54] Apèndix. Documents 26 i 27.
[55] Apèndix. Documents 28 i 29.
[56] Apèndix. Vegeu els documents 30 i 31.
[57] Apèndix. Documents 32 i 33.

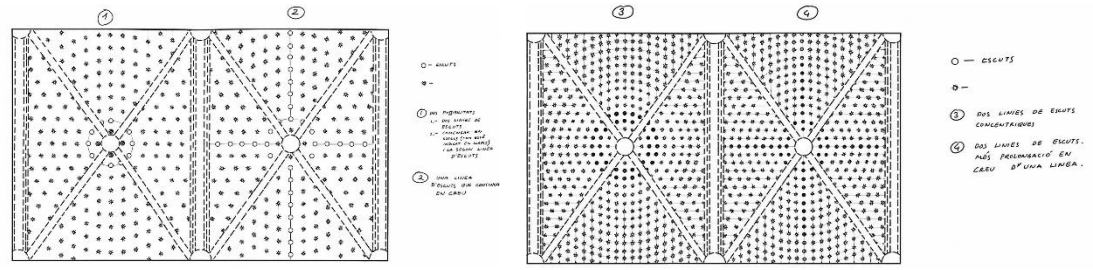
El projecte redactat per Boix era ben ambiciós, molt en la seua línia d'emprar distints materials i elements formals, i que unia la pintura, la riquesa de l'or, el ferro, la vitralleria, la fusta, i el moviment insinuat, tot i bevent en fonts cultes de la major consideració i bellesa, per a dialogar amb l'exquisit monument destruït i refet amb cura, segons exposem resumit.

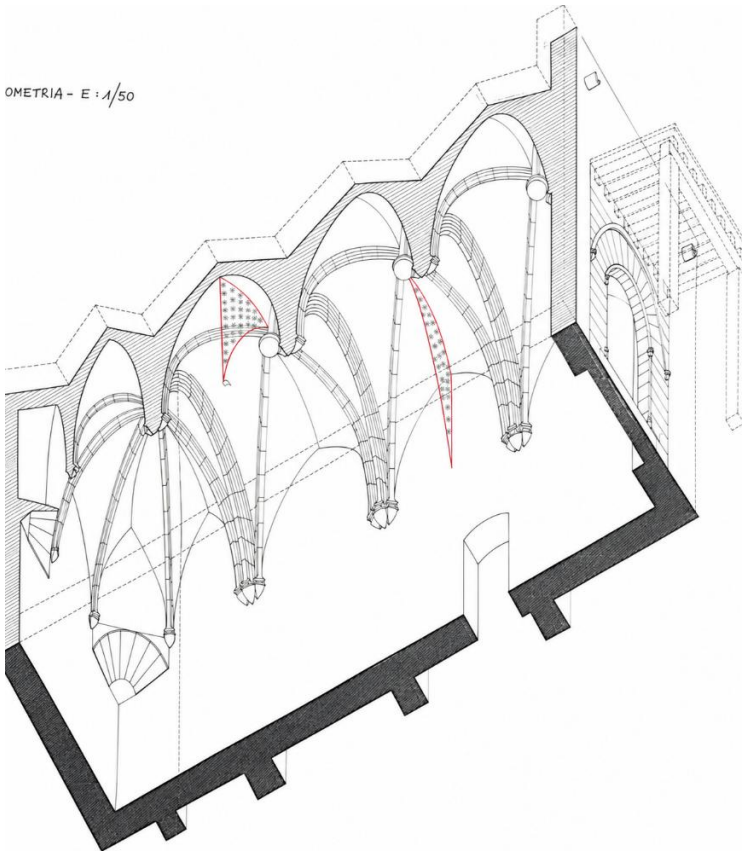
En la capçalera del presbiteri refeia una interpretació formal d'un retaule medieval del dits de pastera, amb unes mides menors i superfície plana representant, amb fustes embotides de diferents tonalitats i textures, a la manera dels plafons de tarsia dels refinats mobles modernistes de Gaspar Homar, una escena que interpretara el paisatge que es veu des de la porta de l'ermita, de l'horta i la ciutat de Xàtiva a l'altra banda. En el buit, ara tapiat, existent a l'inici del mur de ponent, on partia antigament l'escaleta per pujar a la casa de l'ermità, col·locava un vitrall, protegit exteriorment per una reixat. Al costat, un gravat xilogràfic de grans dimensions, i front a ell, a l'altra banda, la fusta original de la xilografia.

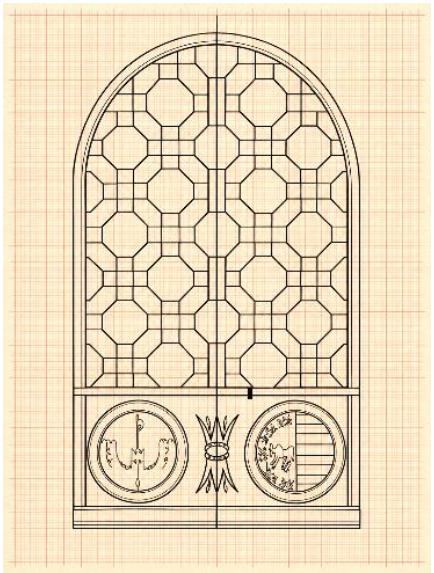
Els plements de les voltes de creueria estarien pintats de blau, per representar el firmament, sembrat d'estreles d'or alternades amb escuts de la ciutat i del llinatge Borja-Homs, potser inspirats en el celatge del dosser del sepulcre de Pere el Gran del monestir de Santes Creus. En dos dels segments triangulars, en la crugia primera després de l'absis així com en la següent, simularia un despreniment de la superfície, format per una fulla metàl·lica penjada, perforada amb els orificis iguals als de les estreles i escuts, creant una agitació espacial il·lusòria, com un moviment pregnant d'un fragment despegat del sostre.

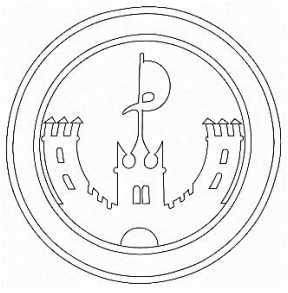
Per últim, la porta d'accés a l'ermita, s'enllandaria amb un disseny pres del tractat manierista d'arquitectura de Sebastiano Serlio, tret de l'enllandat original de les portes de la Casa Pròxita de la plaça de Santa Tecla, abans que l'anterior propietari l'arrancara per fer-ne una rèplica dolentíssima, com ara està.[58] La part inferior de l'enllandat estaria enriquit amb els escuts circulars de la ciutat i els Borja.

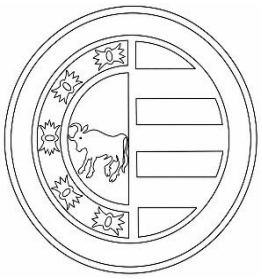
[58] El mateix model emprat en la porta de Santa Anna es va repetir en l'enllandat de les porta de l'Arxiu Municipal. En un i altre cas, el trasllat del dibuix de Boix a les proporcions reals d'alçària i amplària de les fulles de cada edifici, per tal que feren mostres de creus i octògons complets, ho va fer el delineant municipal, Vicent Martínez Segrelles.

Alguns dels dibuixos, croquis i propostes del projecte d'ornamentació de l'interior de l'ermita realitzat per Manuel Boix, que es conserven en l'AMX.

Voltes pintades de blau i sembrades d'estrelles i escuts d'or

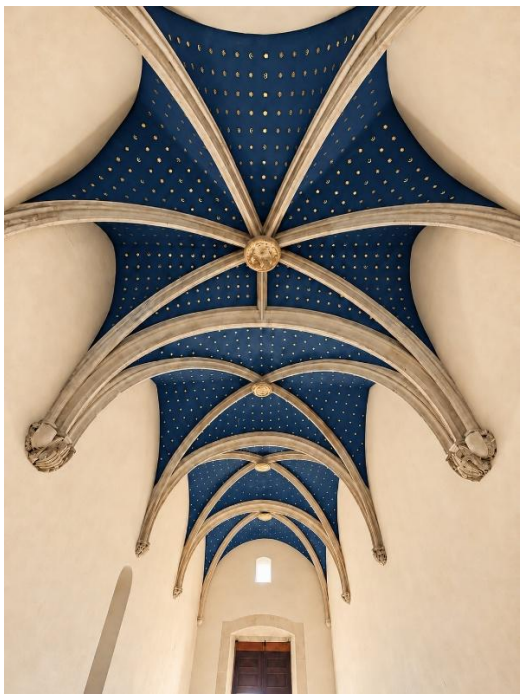

Dosser del sepulcre de Pere el Gran en Santes Creus.

Lliurat el seu projecte, calia dur-lo a la pràctica, ja sense ajut extern, amb campanyes anuals que anaren decorant amb làmines d'or crugia a crugia, des del presbiteri a la tercera volta. També es va enllandar la porta segons el dibuix de Boix, no obstant, la resta del projecte va quedar inacabada per raons pressupostàries.

Tot seguit es van instal·lar plaques solars en la coberta, connectades a unes bateries situades a l'exterior del flanc de ponent, i amb làmpares de peu a un costat i altre de la nau.

Així lluïa l'ermita en 1988, acabat el sembrat d'estreles i escuts, obra pacient dels dauradors de l'Alcúdia Francesc Valls i fill. Foto esquerra MGB, dreta autor no identificat.

VI. Cap a un nou abandonament?

Acabades les obres i renàixer en La Llosa una devoció a la Santa tot va ser una. De sobte, en 1987 s'inicià una romeria anual el dia 1 de maig que, abans de cinc anys, la premsa i els participants ja qualificaven "d'immemorial.[59] L'Ajuntament de Xàtiva deixava la clau i als dos dies pujaven a recollir deixalles.[60] Només advertia de no caure en el parany de consagrar el temple, que era un edifici dessacralitzat del municipi, i si es consagrava entrava a regir el concordat de l'Estat amb la Santa Seu, i l'ajuntament i el poble veurien limitat el seu accés i ús cívic. Amb els anys, la romeria ha anat a més, per la dinàmica natural del caràcter festiu dels valencians.

Incorporada l'ermita al repertori del patrimoni de la ciutat, a la seua imatge de ciutat monumental amb pretensions de vendre un producte cultural, s'anuncia l'ermita en les webs, amb la seua millor indumentària. Sense cap document que ho recolze, s'afirma, gratuïtament, que va ser construïda en 1456 per Rodrigo de Borja, any en que havia sigut elevat al cardenalat i del que cap indici fa suposar que aquells ambiciós jove, immers en la cort pontifícia, mantinguera cap lligam emotiu ni epistolar, ni amb un administrador de béns familiars en Xàtiva. Rodrigo mai hauria permès que esculpiren les seues armes o escut sens el timbre que corresponia a la seua altíssima jerarquia.[61] Només cal comparar la clau de volta de l'ermita de Santa Anna amb la triada d'escuts eclesiàstics Borja sobre la portada de la Casa de l'Ardiaca. Per tant, ni l'any ni el comitent tenen cap suport de credibilitat. Si un dia es troba un paper que ho diga, podrà afirmar-se, mentre tant, és un frau al lector i al visitant.

Allò usual en un fullet d'informació cultural turística, o en un de patrimoni, és anunciar els monuments, aspectes urbans i paratges que són visitables. Doncs bé, l'ermita de Santa Anna es pot veure per fora i només, perquè es troba permanentment tancada, circumstància que caldria especificar per a no decebre el visitant.

---

[59] No coneguem cap document que avale una romeria anual en cap època. Vegeu la nota 3.
[60] Apèndix. Document 35.
[61] En alguna guia s'arriba a dir que la va manar fer el papa Alexandre VI, en 1456, trenta-set anys abans de ser papa. Caldria posar un poc d'ordre en el desgavell d'informació, d'un i altre ajuntament, de la Conselleria de Cultura i altres webs, cadascuna de la qual la diu més grossa: ni pertany a La Llosa, ni és de mitjans del XVI, ni la va propiciar Rodrigo de Borja (quan tenia 24 anys), ni té "bóvedas estrelladas", sinó de creueria.

El segon punt que del que convé deixar constància és l'absència de manteniment de l'edifici monumental i de visita d'inspecció regular. Les bateries, tancades amb pany en un compartiment d'obra civil, en la part exterior, es van furtar al poc de temps, que ni s'han reposat ni buscat una alternativa tècnica més actual. Potser també que no calguera, per la impossibilitat de fer-ne un ús nocturn, i fora més pràctic per a la protecció del monument, instal·lar alarmes i càmeres de vigilància, a més de la presència física, diumenges i festius, d'un empleat municipal, per obrir als visitants.

En diverses ocasions han volgut accedir sense clau, forçant la porta, trencant i desmorrellant l'enllandat de la porta, en tres parts diferents, que hauria obligat, per fer-ho bé, a reposar de nou tota la xapa metàl·lica, però en compte de la qual cosa han apedaçat grosserament, degradant l'obra d'art.

Reparacions de l'enllandat de la porta
Foto MGB. 2026

Eliminació de pintades en façana i mur de llevant. Imatge de la web "Valencia Bonita"

En 2020, un creatiu vàndal va pintar de blau un retrat del segle XVII en relleu esculpit en l'exterior del mur de l'absis, i poc després van fer pintades amb esprais en el pany de llevant de l'edifici, que l'ajuntament va eliminar pintant damunt una

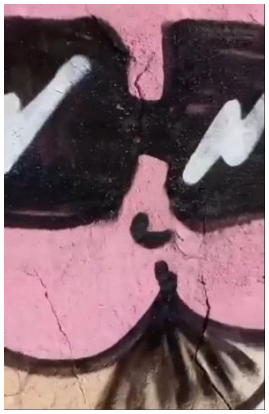
franja de color claret, com si fora una modesta casa de barri, com es veu en la imatge d'ací dalt. D'aquesta primera pintada no tenim informació gràfica, però sí de la segona, obra de l'any 2023, de la que incloguen imatges ací mateix.

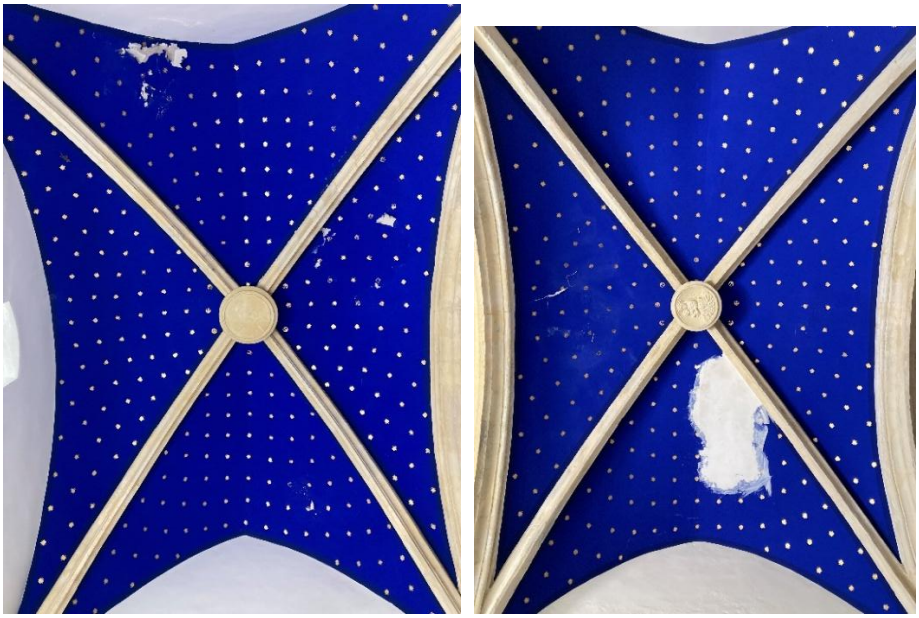

A l'esquerra dalt, relleu d'un rostre, pintat de blau fa anys, que encara hui es troba sense netejar. La imatge del costat amb l'inici de la pintada, mostra en terra, encara, les ruïnes del contenidor de les bateries furtades. La resta és el seguit de la pintada que girava fins la façana i la portada de pedra. Aquesta pintada sí ha estat eliminada.

El dany seriós, mostra de la descura es troba a l'interior, on una de les voltes acusa una filtració de la pluja, que ha afectat vora un metre quadrat de la pintura, molt barroerament repassada amb paletades de guix blanc. La mateixa volta té greument damnada l'altra banda de la volta, on està a punt de desprendre's gran part del revestiment cromàtic del plement. En l'absis poligonal, d'ornamentació més rica ha caigut un escut. A banda, els murs presenten enlluït bombat en risc de caure,

i nombrosos focus d'eflorescències per les humitats, que semblen de condensació, no tant de filtracions laterals. De no reparar-se dites patologies, i estar pendent la propietat de la conservació del monument, és segur que s'enceta una nova etapa de destrucció de l'ermita.

Desperfectes per humitat en la tercera i segona crugies. Fotos MGB 2026

Caiguda d'escuts en els plements de l'absis. Foto MGB. 2026

APÈNDIX DOCUMENTAL

1

1976.10.05. AMX. Expt., nº 386/76

Moció del regidor de turisme i museu al ple de la corporació, sobre el repetidor de TVE, els antecedents, i la reanudació de les obres de dita torre,

Santiago Martí Pastor, concejal ponente de turismo y museo, a la consideración de la Corporación Municipal de Játiva, en pleno, la siguiente moción:

Por oficio recibido del señor ingeniero jefe de instalaciones de RTVE, fechado en 14 de septiembre de 1976, decide, de manera unilateral y sin previa consulta, paralizar las obras que la Dirección General de RTVE tenía subastadas y adjudicadas a la empresa constructora Phiher Electrónica S.A., para la instalación de un reemisor de TV-UHF y TV-VHF, a ubicar en el cerro de Santa Ana.

Esta decisión de Radiotelevisión Española ha sido tomada, como se desprende del texto del oficio citado, en base a la campaña que, durante la última semana del pasado mes de agosto y todo septiembre se han publicado en varios periódicos de nuestra prensa valenciana, con artículos firmados, en su mayor parte, por seudónimos o siglas que han impedido la identificación de sus autores; y, en su consecuencia, se ha hecho imposible mantener con ellos contactos por parte de miembros de esta corporación para ofrecerles cuanta documentación existe, presentarles todo el dosier de este expediente, que tienen a su disposición, tanto estos firmantes como cualquiera otra persona que tenga interés en conocerlo.

Durante cinco años se ha estado gestionando la consecución de este reemisor que tanto está ansiando Játiva y su comarca, y con el que, por fin, podría disfrutar de los dos canales actualmente en funcionamiento, como están disfrutándolos la casi totalidad de las provincias de España. Este medio de comunicación social se ha hecho imprescindible en cada uno de los hogares españoles, de ahí el que quepa imaginarse si, en un momento dado, el reemisor que en la actualidad disponemos dejase de funcionar, cosa nada difícil, dado su estado de vejez en que se encuentra. Toda esta labor, todo el entusiasmo por conseguirlo se esfuma de la noche a la mañana, dando a entender que, cuanto se ha comentado en la prensa es verdad, y dejando a la Corporación Municipal en una situación poco airosa ante su ciudad y ante su comarca.

Dentro de la campaña de prensa que se comenta, ha aparecido, igualmente, una reseña en la que se hace referencia a los acuerdos tomados por la Excma. Diputación de Valencia en pleno, el día 24 de septiembre pasado, que, a especial propuesta de su presidente, tomó el acuerdo de dirigirse al Ministerio de Información y Turismo, en solicitud de paralización de las obras del reemisor del cerro de Santa Ana. Ni anterior ni posteriormente a este acuerdo de la Corporación Provincial, ha tenido este organismo contacto con el Ayuntamiento de Játiva, con relación a este asunto que se comenta, con lo fácil que hubiera sido preguntar: "Señores del Ayuntamiento, ¿Fue de ustedes la idea de ubicar el reemisor en el cerro de Santa Ana?", pregunta que hubiese podido paliar o evitar la campaña difamatoria que se ha publicado, puesto que la respuesta hubiera sido clara y tajante: ¡No!

Para una mayor claridad de todo el proceso desde su inicio hasta el momento actual, el ponente que suscribe se considera obligado, una vez más, a informar al Ayuntamiento en pleno, de forma sucinta, pero con detalle de fechas, hechos, oficios, escritos, informes, etc., que constan en el expediente que nos ocupa y que aclaran, perfectamente, todos los puntos al tiempo de hacerlo a la opinión pública que pueda ignorarlos, y que son los siguientes:

1971. A resultas de moción presentada por el ponente que suscribe al Ayuntamiento en pleno, éste, en su sesión del 8-6-71, acuerda solicitar a la Dirección General de Radiodifusión y Televisión, la instalación de un reemisor de Tv para ambos canales.

El 5-7-71 y como consecuencia del acuerdo anterior del pleno, se desplazan a nuestra ciudad los técnicos de TVE para, en visita ocular, determinar al principio y a su único y exclusivo criterio, la zona idónea para ubicar el reemisor.

En 14-10-71, el ilustrísimo señor delegado provincial de Información y Turismo, transmite al señor alcalde de Játiva oficio del ilustrísimo señor director general de Radiodifusión y Televisión, de fecha 18-9-71, en el que se comunica que "Por los servicios técnicos de Televisión Española, se han llevado a cabo los reconocimientos y prospecciones necesarios, resultando como lugar de emplazamiento más conveniente el punto denominado Ermita de Santa Ana".

1972. El 4.2.72, en oficio de la alcaldía, se remiten a Prado del Rey los datos y características de los montículos o cerros que, en visita personal del equipo técnico de RTVE realizada en enero anterior, fueron solicitados Estos tres montículos son: el denominado Monte Blanch, el de la Estación Telefónica y el de Santa Ana.

En este informe se señala que el Monte Blanch tiene un fácil acceso a su cumbre y con muy poco costo su ejecución

El monte de la Telefónica se señala expresamente que es el más idóneo, por cuanto la Compañía Telefónica ya tiene realizado el camino y tiene también red de suministro eléctrico.

El montículo de Santa Ana resulta de especial preocupación a esta ponencia, y en el informe se dice: "Ésta está en ruina total, derrumbándose toda ella, con gran peligro si alguien se cobija en ella, pues la cubierta que queda se está hundiendo, por haberse desplazado de su apoyo los arcos góticos de que está compuesta".[62]

1973. Durante todo este año se realizan más visitas por los técnicos de RTVE que, en unión de los de este Ayuntamiento, tratan conjuntamente de salvar las dificultades técnicas del emplazamiento reemisor. Llegando estos técnicos a la conclusión que no había motivo alguno de alarma en ubicar el reemisor en las inmediaciones de la ermita, ya que, entre otro, la especial dureza el terreno hacían prácticamente imposible el que sufriese daño de ninguna clase la fábrica de la ermita en ruinas.

El 13.3.74. Nos oficia el señor ingeniero jefe de instalaciones de RNE y TV, comunicándonos las normativas de colaboración económica de los veinte municipios que se beneficiarán de esta instalación, comunicando, al mismo tiempo, que ya obra en poder del Servicio el estudio técnico correspondiente a la estación reemisora que, de resultar aceptada dicha colaboración económica, se incluiría la instalación en los próximos presupuestos de ampliación de la red.

En el mes de mayo se celebran reuniones con los señores alcaldes de los veinte municipios afectados para darles traslado del escrito anterior y entre todos buscar la fórmula de reparto más idónea del costo de la infraestructura, consistente en camino de acceso, tendido eléctrico y construcción de caseta donde irán ubicados los elementos de TVE más vallado metálico, todo lo cual ascendía en esta fecha a la cifra de 2.342.939'00 pesetas.

[62] Cal observar que en els dos emplaçaments anteriors es destaquen els avantatges tècnics i d'economia per fer el reemissor, en canvi el text de la moció del ponent no diu res sobre si era, comparativament, millor o més escaient des d'algun punt de vista i només destaca que l'ermita estava en ruïna.

El día 15-5-74 se solicita de los ayuntamientos interesados escrito de aceptación de la cuota proporcional a cada uno de ellos, que deben ser remitidos a TVE de acuerdo con sus normas.

Entre estos escritos aparece el de don Vicente Sancho Aznar alcalde-presidente del Ayuntamiento de Llosa de Ranes, de fecha 3.8.74, en el que acepta, al igual que el resto de ayuntamientos, la propuesta de TVE y en el que se dice, entre otras cosas "Para la instalación en el cerro de Santa Ana de una estación donde se concentrarían los servicios de TV, UHF, TV. VHF y la FM.

En las varias reuniones celebradas con los alcaldes de la comarca, se acordó que, por el Ayuntamiento de Játiva se instase a la Excma. Corporación Provincial que, a sus expensas, y con el único fin de no alterar el presupuesto de colaboración económica de los municipios, fuese la diputación la que pavimentase el camino de acceso por ella construido al Mirador de Reino, ya que así lo exigía TVE.

1975. En 13 de marzo, el alcalde de este Ayuntamiento remite oficio al ilustrísimo señor presidente de la Diputación Provincial en el que se señala que, habiendo efectuado dicha corporación provincial la obra del nuevo camino del Mirador del Reino, de Santa Ana, en colaboración con el Ministerio de Información y Turismo, y que, próximo a la terminación de dicho camino se va a efectuar por la Dirección General de Radiodifusión y Televisión, en colaboración con los ayuntamientos de Játiva y otros muchos de la comarca, la instalación de una estación reemisora de TV con su correspondiente edificio, se solicita a la corporación provincial efectúe la pavimentación a sus expensas del mentado camino.

En 31-7, y por oficio del señor secretario general interino de la Excma. Diputación Provincial, se comunica que, por decreto núm. 1576 del día de la fecha, la presidencia de esta corporación ha dispuesto: "Ordenar a la Dirección de Vías y Obras Provinciales la redacción del proyecto de pavimentación del camino del Mirador del Reino, de Santa Ana, de conformidad con lo solicitado por el Excmo. Ayuntamiento de Játiva".

1976- En 11-3 se desplazan los técnicos de Piher Electrónica S.A-, concesionaria de la ejecución de las obras, y en visita personal al cerro de Santa Ana, acompañados por el aparejador municipal don Rafael Feo, por el ponente que suscribe y por el subcontratista don Vicente Gallego, hacen una inspección ocular y marcan el emplazamiento de los pozos de cimentación de la torre. En esta visita ocular observaron dichos técnicos y personas acompañantes el derrumbamiento de parte del paredón Este, cuyas piedras están en el mismo sitio donde cayeron. Lo que, para mayor abundamiento, puede observarse en fotografías de dichas fechas que obran en el expediente. Igualmente, y en la obra literaria "Viajero por ahí", de don José López Sellés, editada en 1975 (lo que hace suponer que sus fotografías sean de fechas anteriores), y concretamente en su página 227, aparecen dos fotografías de la ermita gótica de Santa Ana, formando parte del texto, en el que, entre otras cosas dice: "la primera impresión al encontrarse uno frente a frente con la ermita, repito, repito, que la primera impresión y la última, yo creo que también, es de tristeza total, aquello es un montón de ruinas venerables".

Las fotografías publicadas en esta obra de López Sellés son idénticas que las aparecidas en esta campaña de prensa, con la única diferencia que las de López Sellés tienen más de un año de antigüedad.

Que, en manifestaciones verbales de este grupo de técnicos, el ponente que suscribe conoció detalles del pliego de condiciones de TVE para la ejecución de las obras, entre los que caben destacar, en el caso que nos ocupa, la prohibición expresa por TVE del uso de

barrenos y la exigencia de que el señor contratista efectuase los pozos de cimentación a base de pico, o todo lo más compresor neumático.

Que, en las mismas manifestaciones verbales de dichos técnicos, se llegó a la conclusión de que el uso de tacos, que es lo que realmente se ha usado en la obra, no perjudicaría a la fábrica de la ermita, dada la singular dureza del terreno colindante.

Que el uso de barrenos solamente se ha realizado en el camino de acceso y que tampoco han perjudicado por su lejanía a la fábrica de la ermita.

Que, a criterio de personas idóneas que continuamente han estado fiscalizando las obras durante su ejecución y en su resultado final, se ha llegado a la conclusión evidente, palpable y demostrable en las propias piedras allí ubicadas, que no se han desprendido por disparos de pólvora de ninguna clase. Que es posible que, a alguna persona entendida en la materia le cree confusión el hecho de estar junto con las piedras del paredón caídas antes de las obras, como demuestran las fotografías a que se hace referencia, otras piedras que formaban parte de un murete del Mirador del Reino, que ha tenido que ser roto en parte para ubicar uno de los pozos de la torre.

El Ayuntamiento de Játiva, al igual que los señores técnicos de TVE consintieron en que se ubicase la torre en el cerro de Santa Ana porque así convenía a los acondicionamientos técnicos de esta instalación, y porque se garantizaban sin dudas de ninguna clase y así ha resultado ser cierto, según los textos gráficos que obran en nuestro poder y en la publicación de López Sellés. También se tuvo presente por todas las partes interesadas en este asunto, la mejora indirecta que se hacía al cerro y la ermita, al permitir las obras recorrerla en todo su perímetro, incluso mejorando y adecentando el actual camino, vallas protectoras, protección de cerros y simas -hoy en estado peligrosísimo para los visitantes- mejoramiento del Mirador del Reino. Que lo único que el Ayuntamiento sacrificaba ante la insistencia de TVE por los motivos técnicos ya repetidos era la estética de ubicar la torre cerca de la ermita, dando en cambio facilidad de acceso y disfrute del lugar.

Y, colocando de nuevo la Rosa de los Vientos en lugar destacado e idóneo pues, con este fin se desmontó en su día, antes de tirar los tacos y se guardó en el interior de la ermita. Testimonio de ello hay de personas del mayor crédito que en visitas posteriores así lo atestiguan. En cambio, en la prensa se ha aireado que los barrenos la han roto. ¿Quién la ha roto y con qué intención?

Por todo ello, el ponente que suscribe solicita del Ayuntamiento en pleno que se aprueben las siguientes conclusiones:

1ª. Que se recabe de los organismos competentes la reanudación inmediata de las obras, de tal forma que se salve la ermita como se demuestra que es posible hacerlo y el reemisor, con el máximo radio de alcance posible.

2º Elevar nuestra más enérgica protesta a la dirección del periódico Las Provincias por haber permitido que desde su periódico y amparándose en siglas y seudónimos se lancen campañas ofensivas contra el Ayuntamiento de Játiva, hasta el punto de haber conseguido el que TVE paralice unas obras de mejora para una gran comarca.

3ª. Dar la publicidad que se considere más idónea y necesaria para que, tanto nuestros convecinos de Játiva, como toda la comarca interesada en este asunto, conozca la auténtica verdad demostrable con documentos y testimonios directos de lo ocurrido hasta hoy, y que están a la disposición de cualquier persona interesada.

Es todo cuanto tengo el honor de exponer al pleno de la corporación que, con su mejor criterio resolverá

Játiva, a cinco de octubre de mil novecientos setenta y seis.

2

1976.10.07. AMX. Expt. 386/76

Acord de l'Ajuntament de Xàtiva en el que es demana la reanudació de les obres del reemissor de TV, així com elevar una protesta al diari Las Provincias per la campanya de descalificacions i igualment a la Diputació de València, i govern civil.

José Martorell Cruz, secretario de 1ª categoría de Administración Local, [...]

Certifico que el Excmo. Ayuntamiento pleno, en sesión celebrada el día siete de octubre de mil novecientos setenta y seis, tomó, entre otras, la resolución que se desprende del siguiente texto:

9º. Exp. Nº 386/76 sobre moción de la ponencia de turismo referente a la suspensión por Televisión Española de las obras del centro reemisor de televisión en el cerro de Santa Ana:

Con la venia del señor presidente, por el señor secretario se da lectura a la moción del señor concejal ponente de Turismo, don Santiago Martí Pastor, como consecuencia de la paralización por Televisión Española de las obras del centro reemisor de televisión en el cerro de Santa Ana, y en cuya moción se hace resumen de las gestiones realizadas desde el acuerdo del pleno del día ocho de junio de mil novecientos setenta y uno, en que se solicitó la instalación de una estación remisora de TV y UHF, hasta el día de hoy, pormenorizando fechas, gestiones y vicisitudes del expediente. Y concluyendo solicitando del pleno de esta corporación la adopción de las resoluciones que se contienen en los tres apartados de las conclusiones de dicha moción. Y, dada lectura igualmente a la moción que a la propia corporación en pleno eleva el señor presidente y señores concejales.

La corporación, tras deliberación, por unanimidad, y con el quorum previsto en el artículo 303 de la vigente ley de Régimen Local, pues asisten y votan con, y a más del señor alcalde presidente, catorce concejales de los quince que, tanto de hecho como de derecho, integran el pleno del excelentísimo Ayuntamiento, tomó, tal como se propone en las mociones presentadas, los siguientes acuerdos:

1º. Que se recabe de los organismos competentes la reanudación inmediata de las obras de construcción del reemisor de Televisión Española, UHF, VHF, y la FM, y restantes servicio, de tal forma que se salve la ermita de Santa Ana, como se demuestra que es posible hacerlo, y el reemisor con el máximo radio de alcance posible.

2º. Elevar la más enérgica protesta de esta corporación en pleno a la dirección del periódico Las Provincias por haber permitido que, desde su periódico, y amparándose en siglas y seudónimos, se lancen campañas ofensivas contra este Ayuntamiento de Játiva, hasta el punto de haber conseguido que Televisión Española paralice unas obras de mejora para una gran comarca.

3º. Dar la publicidad que se considere más idónea y necesaria a estos acuerdos para que, tanto nuestros convecinos de Játiva como toda la comarca interesada en este asunto, conozca la auténtica verdad, demostrable con documentos y testimonios directos de lo ocurrido hasta hoy y que están a la disposición de cualquier persona interesada.

4º. Elevar al ilustrísimo señor presidente de la Excma. Diputación Provincial de Valencia la más enérgica protesta por la forma tan rápida y unilateral de tomar la decisión de solicitar la paralización de las obras, perjudicando a Játiva y su comarca, siendo así que,

como queda demostrado, las ruinas de la ermita de pueden salvar a pesar de ubicar el reemisor.

5º. Elevar al excelentísimo señor Gobernador Civil de la provincia el sentimiento de desasosiego que embarga a esta corporación y a la ciudad de Játiva por la frustración de una aspiración popular que lleva gestándose cinco años y que nunca, en tan dilatado período de tiempo, ha tenido la más mínima oposición de ningún organismo o ayuntamiento, sino todo lo contrario, hasta ahora, que se ha visto convertida en realidad

6º. Indicar al excelentísimo señor Gobernador Civil de la provincia el cúmulo de visitas a la alcaldía y a los señores miembros de la corporación, en todo momento y lugar, que reflejan la animadversión, en alto grado de excitación de los ciudadanos de Játiva por esta campaña de prensa y su resultado inmediato. Játiva y su comarca se pueden quedar sin UHF.

3

1976.10.26. AMX. Expt. 474/81

Informe del President de la Real Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles de València, sobre l'ermita gòtica de Santa Anna de Xàtiva, voltada pel terme de la Llosa de Ranes.

Informe sobre l'ermita gótica de Santa Anna de Jàtiva, rodeada del término de Llosa de Ranes, que se formula en virtud de su escrito, fecha 1º octubre actual.

Trátase de un edificio singular por su estructura, su situación, sus alrededores y contexto tradicional de cultura y vivencias; construido en estilo gótico avanzado del siglo XV, anterior a 1455, fecha de la elección de Calixto III como papa, levantado por la familia Borja, quizá por Ana de Borja, madre del mismo, o en su homenaje y recuerdo. La familia Borja en su rama setabense era de labradores, señores de la Torreta, Canals y Anna, como un texto de la época afirma de Calixto III "fon fill d'un bon laurador de Xàtiva, del regne de València". Hoy, según se sabe, Canals, con su Torre o "manor", es municipio aparte.

Está en indudable ruina el edificio, no imposible de conservar, consolidar y aún restaurar, y tuvo su acceso, ante su primer tramo, hoy casi desaparecido, del que sólo restan los muros laterales de carga, una portada de tradición románica,[63] con dovelaje liso bien desarrollado entre sus molduras, en su extradós y su intradós, de labra gótica y sobre capiteles y ménsulas de este arte, a juzgar por fotografías de 1916 y la que reproduce Sarthou Carreres en la página 64 de su *Guía turista ilustrada de la provincia de Valencia,* (1927), bien que aquí ya no ostente la marquesina o tejaroz, sino las huellas de inserción de su viguería y en aquella, en cambio éstas, bien que ya deterioradas, subsisten sobre pilares cuadrados de ladrillo, también todavía en pie y sustentando dicha cubierta.

Por lo que resta puede describirse la ermita como un templo de nave única de unos 13 m por 5, entre gruesos muros con contrafuertes poco acusados, rematado por arriba en una línea quebrada de sucesivos piñones, uno por tramo, más la cabecera a la que corresponde piñón y medio. Entre piñón y piñón se aplican los contrafuertes.

La planta es basilical, de tres tramos apenas oblongos, cubierta por bóveda de crucería sencilla, con claves esculpidas; de fuera adentro con San Miguel (ésta desaparecida), la Virgen con el Niño y las armas Borja y Santa Ana, ésta muy deteriorada) sobre la cabecera poligonal que cubre una bóveda de seis nervios radiales y ligadura con el arco triunfal. En las ménsulas que descansan las nervaduras absidales, de izquierda a derecha las armas de

[63] En 1976 feia anys que no existia ja la porta que descriu.

Játiva (los dos castillos), de los Borja (en que, con el buey borgiano figuran las barras de Llansol, y surmontándolo el sombrero cardenalicio, lo que fecha *ante quem* la ermita) y las de Aragón, con la representación en relieve de los palos de gules sobre campo de oro.

Los paramentos laterales acusan, en aquel coronamiento pluriapiñonado, la cubierta a dos aguas de los tramos y la cabecera. En ésta hay dos trompas en ambos espacios colaterales del espacio central del presbiterio

En el tránsito del primer tramo, el más ruinoso, sin cubierta y sólo con los muros laterales muy ruinosos -más ruinosos últimamente y no por ruina natural-[64] al segundo tramo, hay dos arcos superpuestos, el inferior carpanel y el superior casi de medio punto, apenas rebajado.

La fábrica es de mampostería, con partes de ladrillo, como algunos contrafuertes (otros de mampuesto).

La plataforma en que se levanta la ermita se urbanizó hace unos años con un pretil o barandal para facilitar la permanencia en aquella, desde la que se divisan unos treinta pueblos y la mayor parte de las altas cimas de la región por lo que se rotuló "Mirador del Reino" y fue colocada una llamada "Rosa de los vientos", indicativa de la dirección hacia muchas poblaciones próximas y remotas. Además, se allanó el camino de acceso, con escaleras en los últimos tramos, todo lo cual ha quedado total o parcialmente destruido por las explosiones -provocadas- para cierta instalación de T.V. cuyo contrato de obras no las permitía, es más, expresamente las prohibía, según se ha repetido y consta.

Aparte estas noticias históricas, artísticas y ocasionales, procede aludir a cómo éstá ermita, más aún que su vecina del Puig, polariza la tradición, las devociones y la vida espiritual de la comarca, especialmente del pueblo inmediato Llosa de Ranes, pese a que el solar del indiscutible monumento histórico y artístico es un enclave de Játiva.

Bailes, canciones, leyendas, costumbres, etc., tienen allí su epicentro: refranes, la dança del velatori (siglo XVI), las leyendas de los ermitaños de Santa Ana y el Puig; las peregrinaciones sobre la proliferación de la seda y la fertilidad vegetal y humana; la leyenda del origen de la vida (Los xiquets en el Puig, les xiquetes en Santa Ana). La fiesta de la Santísima Cruz, el 3 de mayo, como peregrinación, ofrenda floral, etc., la Pascua y los Gozos el día de la Santa.

Por todo ello, el Ayuntamiento de Llosa de Ranes, en 22 de septiembre de 1976, recogiendo la instancia del Excmo. señor presidente de la Diputación Provincial, formulada en audiencia de 17 de dicho mes, acordó, "Solicitar la declaración de la ermita de Santa Ana como monumento artístico provincial".

Acuerdo e instancia a la que esta presidencia de la Real Academia de San Carlos de Valencia y la Comisión Provincial de monumentos históricos y artísticos, se suma, trasladándolos a la Comisión provincial del Patrimonio Artístico y Cultural y al ilustrísimo señor delegado del Ministerio de Educación y Ciencia que la preside, con el ruego de que los eleve a la superioridad, informado favorablemente.

Valencia, 26 octubre de 1976.

El presidente. *Signatura:* Felipe Garín

4

[64] Fa referència a la caiguda de part dels murs a causa dels explosius fets esclatar en la replaça per eliminar la penya natural, dins els preparatius d'aplanar l'espai per construir la torre del repetidor.

1978.03.09. AMX. Expt. 110/78. Sig, 1484/3

Incoació d'expedient de declaració de monument històrico-artístic provincial a favor de l'ermita de Santa Anna

Ilmo señor:

Con esta fecha, el Ilmo. Señor director general del patrimonio artístco, archivos y museos, ha resuelto lo que sigue:

"Vista la propuesta formulada por los servicios técnicos correspondientes, esta Dirección General ha acordado:

1º. Tener por incoado expediente de declaración de monumento histórico artístico de interés provincial a favor de la ermita de Santa Ana en Játiva (Valencia)

2º. Continuar la tramitación del expediente de acuerdo con las disposiciones en vigor.

3º. Hacer saber al Ayuntamiento de Játiva que, según lo dispuesto en el artículo 17 de la ley de 13 de mayo de 1933 y 6º del decreto de 22 de julio de 1958, todas las obras que hayan de realizarse en el monumento, cuya declaración de pretende, o en su entorno propio, no podrán llevarse a cabo sin aprobación previa del proyecto correspondiente por esta dirección general.

[...]

5

1978.05.05. AMX. Expt-110/78. Sig. 1484/3. BOE. núm. 107. Pág. 10657

Publicació en el BOE de la resolució incoant expedient de declaració de monument provincial a favor de l'ermita de Santa Anna.

Resolución de la Dirección General del Patrimonio Artístico, Archivos y Museos, por la que se acuerda tener por incoado expediente de declaración de monumento histórico-artístico de interés provincial a favor de la ermita de Santa Ana en Játiva (Valencia).

6

1979.10.24. AMX. Expt. 110/78. Sig. 1484/3

Carta de l'alcalde a la Direcció General de Patrimoni Artístic, demanant informació sobre la situació administrativa de l'expedient de declaració de monument, així com del procediment a seguir per l'Ajuntament.

Ilmo. Señor:

Por resolución de fecha 9 de marzo de 1978, la Dirección General del Patrimonio Artístico, archivos y museos a cargo de V.I., y a propuesta de los servicios técnicos correspondientes, acordó tener por incoado expediente de declaración de monumento histórico artístico de interés provincial a favor de la ermita de Santa Ana, enclavada en el término municipal de esta ciudad y propiedad de este Excmo. Ayuntamiento.[65]

Comoquiera que la conservación de dicho ermitorio, evitando el lento pero contínuo desmoronamiento, es problema que preocupa a este Ayuntamiento de mi presidencia, y, ante la imposibiliad de emprender ninguna obra de restauración ni consolidación en el estado administrativo actual del expediente en trámite, y dado el tiempo transcurrido sin

[65] Es fa esment del fet jurídic fonamental, que l'ermita, a més de ser propietat municipal, es trobava en un enclavament del terme municipal de Xàtiva.

haber recibido información alguna de actuaciones posteriores, ruego a V.I. se sirva ordenar se informe a esta alcaldía del estado actual, del procedimiento a seguir y soluciones de emergencia que podrían preveerse mientras se llega a la conclusión del expediente en cuestión.

Dios guarde a V.I. muchos años. Jàtiva a 24 de octubre de 1979-

El Alcalde. *(firma. Manuel Casesnoves)*

7

1980.01.25. AMX. Actes dels plens

Acord de l'Ajuntament, pres amb l'absència de diversos regidors, segons el qual l'Ajuntament de Xàtiva cedia a l'Ajuntament de la Llosa, la propietat de l'ermita de Xàtiva, amb les condicions de consolidar-la en dos anys, restaurar-la en deu anys més i rebre de la Llosa una parcel·la de terreny de dimensions i situació adequades per a ubicar en ella el repetidor de TVE.

Acta de la sesión extraordinaria celebrada por el pleno de la corporación del Excelentísimo Ayuntamiento de la ciudad de Xàtiva, el día veinticinco de enero de mil novecientos ochenta, en primera convocatoria.

Al marge: "Señores asistentes". Alcalde, tenientes de alcalde, concejales, interventor de fondos, secretario general. "No asistieron y justificaron su ausencia". Don Mariano González Baldoví, don Joaquín Ferreres Vaello, don Juan Fuset Martínez, don Juan Carlos Estrela Bolinches.

[...] Y, asistiendo el suficiente número de señores concejales para celebrarla válidamente, a tenor de las disposiciones vigentes, se entra en el conocimiento de los asuntos que figuran en la convocatoria y por el orden que en la misma se expresa, de la siguiente manera:

[...]

3º. <u>En relación con la petición formulada por el Ayuntamiento de Llosa de Ranes, sobre la propiedad de la ermita de Santa Ana</u>.

De orden del señor alcalde-presidente, por el señor secretario de la corporación se da lectura íntegra a la certificación de acuerdo del pleno del Ayuntamiento de Llosa de Ranes de 28 diciembre 1979, en el que, entre otros puntos, se solicita del Ayuntamiento de Xàtiva de acceda a que la propiedad de la ermita de Santa Ana revierta de pleno dominio al Ayuntamiento de Llosa de Ranes.

A esta petición, de orden asimismo del señor alcalde presidente da lectura por el secretario a propuesta que aquel efectúa, en la que, tras una introducción del motivo propone comunicar al Ayuntamiento de Llosa de Ranes la aceptación de cederle en pleno dominio la ermita de Santa Ana, en la condición de que dicha cesión se someta a unos compromisos, a aceptar por el Ayuntamiento de la Llosa cuales son: la restauración de la ermita en un plazo de diez años y la entrega al Ayuntamiento de Xàtiva de una superficie de terreno apta y suficiente para instalar el repetidor comarcal de televisión que suministre imagen y sonido nítido a la ciudad de Xàtiva y comarca de la Costera, compromisos estos que deben reflejarse en escritura pública, otorgada ante notario. Y que, de no cumplirse, traerán como consecuencia, que la ermita de Santa Ana revierta de nuevo en pleno dominio al Ayuntamiento de Xàtiva.

Interviene el concejal Martínez Revert, el cual se pregunta de si las condiciones bajo las cuales se plantea la cuestión han sido pactadas con el Ayuntamiento de Llosa y van a

ser aceptadas por éste, pies, en caso contrario, es absurdo plantearse el problema en serio y pasarlo a votación. En definitiva, previamente deben quedar bien ligados los términos en que se efectúe la cesión. Y, proponiendo, discrepando de la propuesta de la Alcaldía presidencia, que la ermita se ceda en copropiedad, que se constituya un patronato de la misma, con presidentes alternativos que serían los alcaldes de ambos ayuntamientos, Xàtiva y Llosa, y que ambos, asimismo, procedan a la restauración conjunta de la ermita.

El concejal señor Díez Cuquerella manifiesta que no se trata de dar la ermita, sino de permutarla por terrenos, conviniendo con el señor Martínez Revert en que, en afán de adoptar un acuerdo congruente y exacto, debía incluirse la frase "restaurar la ermita en la manera que técnicamente resultara posible", suavizando el plazo de diez años, incluido en la propuesta de la alcaldía presidencia de restauración.

Aclara el señor secretario de la corporación en sus funciones asesoras, que no se trata de permuta, sino de cesión y que la restauración de la ermita, por haberse incoado sobre la misma, expediente de declaración monumental, cualquier obra que sobre la misma se piense realizar, deberá ser supervisada por la comisión de patrimonio histórico artístico.

El concejal señor Segarra Lorente manifiesta la voluntad del Partido Comunista del País Valenciano, al que representa de que la ermita pase a ser de propiedad del Ayuntamiento de Llosa de Ranes. Pero, a su vez, pide que se vote, asimismo la constitución de una comisión de seguimiento de las actuaciones de cesión y construcción del repetidor, que acabarían cuando las escrituras estuvieran firmadas, compuesta por las personas de la corporación que los alcaldes de Xàtiva y Llosa designaran.

Tras estas intervenciones, la corporación por mayoría, quince votos a favor y uno en contra de don Antonio Martínez Revert, lo que representa las dos terceras partes del número legal que la componen, acuerda aceptar la propuesta de la alcaldía presidencia, que, definitivamente queda redactada de la siguiente manera:

"En atención a la petición del Ayuntamiento de Llosa, que ha sido leída por el señor secretario, este Ayuntamiento, haciéndose eco de los sentimientos de los llosenses respecto de la ermita, y teniendo en cuenta que, la estimación de la petición supone que se pueda disponer de terreno apropiado y único donde ubicar un repetidor comarcal de televisión, tan anhelado por la ciudad de Xàtiva y comarca que ha de poder permitir ver con nitidez las imágenes de este medio de comunicación; repetidor sobre el que este Ayuntamiento, desde hace tiempo, de alguna manera ha asumido la tarea frente a los restantes de la comarca de su instalación, si bien con la participación proporcional de todos y cada uno de ellos, incluido el de Llosa de Ranes. Resuelve:

Comunicar al Ayuntamiento de Llosa de Ranes la aceptación de cederle en pleno dominio de la ermita de Santa Ana, que ocupa una superficie de cuatro áreas, sesenta centiáreas,[66] que se segregan de la totalidad de la parcela de propiedad de este Ayuntamiento, de diecisiete áreas, veinte centiáreas, con servidumbre de paso sobre ella, siempre y cuando el Ayuntamiento de Llosa de Ranes se comprometa a las siguientes condiciones, que han de ser aceptadas íntegra y necesariamente:

a). Que se comprometa a la consolidación e la ermita de Santa Ana en el plazo de dos años, y a restaurarla en diez años más, bajo la dirección del Ministerio de Cultura-

[66] És a dir, 460 m quadrats. Es cita tot el temps de la parcel·la propietat de l'Ajuntament, sense tindre en comte la seua consideració jurídica d'enclavament de Xàtiva pertanyent al terme municipal. En la pràctica, l'Ajuntament de Xàtiva tindria un enclavament del terme, que en el seu dia es va reservar al fitar els termes, justament perquè estava allà l'ermita de Santa Anna. Així que una fanecada al voltant de l'ermita seria terme i propietat de Xàtiva, voltat per totes bandes pel de la Llosa, la qual seria propietària de l'únic element que justificava dit enclavament.

b). Que, simultáneamente, se haga entrega al Ayuntamiento de Xàtiva de una superficie de terreno, apta y suficiente con servidumbre o derecho de paso a la misma, para poder instalar en ella un repetidor de televisión que suministre de imagen y sonido nítidos a la ciudad de Xàtiva y comarca de la Costera. A tal efecto, deberá acompañarse croquis descriptivo de la parcela en cuanto a dimensión, ubicación, etc.

c). El compromiso formal del Ayuntamiento de Llosa, adoptado en acuerdo del pleno de que, de no cumplirse las condiciones a que se sujeta la cesión gratuita de la ermita, y en los plazos que se señala, la misma revertirá de pleno dominio al Ayuntamiento de Xàtiva.

En consecuencia, todos y cada uno de los compromisos derivados de la cesión deberán reflejarse en escritura pública otorgada ante notario

Asimismo, por mayoría de quince votos a favor y uno en contra, del concejal don Antonio Martínez Revert, se aprueba la propuesta del concejal señor Segarra Lorente de constituir una comisión de seguimiento y actuaciones de cesión, que acabará una vez se otorguen las respectivas escrituras ante notario, formada por los representantes del Ayuntamiento de ambas alcaldías, de Xàtiva y Llosa puedan designar.

Siendo desestimada por mayoría la propuesta del concejal don Antonio Martínez Revert de que, el problema de la ermita de Santa Ana se solucionara con la cesión en copropiedad, constitución de un patronato en el que figuraran como presidentes del mismo, de manera alternativa, los alcaldes de Lossa y Xàtiva, y que se procediera por ambos ayuntamientos a la restauración conjunta de la ermita

En explicación de voto se producen las siguientes intervenciones:

A). Del concejal señor Martínez Revert, el cual manifiesta que el asunto de Santa Ana se ha llegado como consecuencia de actitudes que van deteriorando a esta corporación, actuando en enfrentamientos políticos y partidistas que olvidan los intereses del pueblo, haciendo estéril la gestión municipal y llevar una política electoralista de volubilidad, incongruente en muchas ocasiones, tendente a no contrariar en ocasiones, opiniones de sectores del pueblo y a veces en la adopción de acuerdos fruto de actitudes interesadas. Todo ello, manifiesta, ha conducido a un desencanto de la población porque no se gobierna y porque, ante actitudes como la presente de la ermita, llevan a la corporación a no saber plantearlas ni responder adecuadamente. Termina afirmando que la cultura del pueblo no se puede dilapidar en función de "sentimientos de La Llosa", aunque sí se puede compartir, y de ahí la propuesta que, en nombre de los Socialistas Independientes ha planteado, lamentando, igualmente, de que el pueblo no sea en realidad conocedor de la decisión que el Ayuntamiento de Xàtiva ha adoptado, consecuencia del chantaje que, a su juicio, se ha efectuado al Ayuntamiento de Xàtiva, al dar la ermita a cambio del reemisor. Y por ello, vota no.

B). El concejal señor Albiñana, en nombre de UCD, manifiesta que, de dar nadie se hace rico, pero que, en el caso presente, por la cesión de la ermita, el Ayuntamiento de Xàtiva ha demostrado su categoría y su capitalidad de la Costera. En adelante, a su juicio, los pueblos de esta comarca habrán de admitir que, si ven la televisión, ha sido por el desprendimiento y generosidad del Ayuntamiento de Xàtiva. Por otra parte, si de ganadores cabe hablar, estos han sido los siguientes:

-La ermita de Santa Ana, que puede verse restaurada a partir de ahora.

-Xàtiva y la comarca, que podrán disfrutar de lo que hasta ahora no habían podido, cual es el ver la televisión con nitidez.

-Finalmente, ganador ha sido el país, que podrá contemplar la belleza de la ermita una vez restaurada.

C). El señor Segarra Lorente, manifiesta su agrado con la resolución que se ha llegado, manifestando, no obstante que, el problema podía haber tenido solución hace dos meses por lo menos.

D) El señor García Molina, en representación del Partido Socialista, manifestando que, los frutos que el Ayuntamiento y la ciudad de Xàtiva perseguían, de alguna manera habían de suponer alguna renuncia. Manifestando que, en ningún momento se han sentido impuestos al adoptar el acuerdo, sino que al mismo se ha llegado por unas justificaciones que se estiman acertadas.

Y no habiendo otros asuntos de qué tratar, por el señor alcalde presidente se dio por finalizada la sesión, siendo las veintiuna horas del día de su comienzo, levantándola seguidamente. Y de todo lo tratado en ella se levanta la presente acta de la que yo, el secretario, doy fe y certifico.

Firmat, El alcalde. El secretario

8

1980.02.28. AMX. Actes dels plens

Nou acord de l'Ajuntament de Xàtiva, accedint a l'exigència de La Llosa, en el sentit de cedir a dit ajuntament la totalitat de la parcel·la de propietat municipal i terme de Xàtiva, a canvi de les mateixes condicions ja fixades en el ple anterior.

Acta de la sesión ordinaria celebrada por el pleno de la corporación del Excelentísimo Ayuntamiento de la ciudad de Xàtiva, el día veintiocho de febrero de mil novecientos ochenta, en primera convocatoria.

[---]

4º. En relación, a la petición del Ayuntamiento de Llosa de Ranes, reclamando la propiedad de la ermita de Santa Ana.

De orden del señor alcalde presidente, por el señor secretario de la corporación, de acuerdo del Pleno de la corporación municipal de Llosa de Ranes, el día 8 de febrero próximo pasado, contestando a acuerdo de esta corporación de 25 de enero del año en curso, en el que se pedía manifestara aquella su conformidad a las condiciones bajo las cuales, ésta se avenía a cederle la propiedad de la ermita de Santa Ana.

Tras la lectura del citado escrito, que es analizado en toda su extensión, la corporación, por unanimidad de los asistentes que lo son en número de quince, de los veintiuno que tanto de hecho como de derecho la componen, lo que representa la mayoría absoluta legal de la misma, resuelve:

Comunicar al Ayuntamiento de Llosa de Ranes la ratificación expresa que esta corporación hace del acuerdo adoptado por la misma en 25 de enero del presente año de 1980, relativa a la condiciones en que se llevaría a cabo la cesión de la ermita de Santa Ana, con exclusión de cualquier otro punto o añadido como los que el Ayuntamiento de la Llosa sujeta la cesión en cuestión.

No obstante, y para mejor alcance de los fines que con la cesión de la ermita se pretende, este ayuntamiento conviene en conceder al de Llosa de Ranes la totalidad de la superficie en que la ermita se asienta, bien de propiedad de esta Ayuntamiento, con un

total de 17 áreas, 20 centiáreas,[67] con lo que el acuerdo de este ayuntamiento, del que se racababa la conformidad expresa por el Ayuntamiento de Llosa de Ranes es el siguiente:

La aceptación de cederle en pleno dominio la ermita de Santa Anna y la superficie de terreno de propiedad de este ayuntamiento sobre el que se asienta, que suma un total de 17 áreas, 20 centiáreas, siempre y cuando el Ayuntamiento de Llosa de Ranes se comprometa a las siguientes condiciones, que han de ser aceptadas íntegra y necesariamente:

A). La consolidación de la ermita de Sant Ana en el plazo de dos años y a restaurarla en diez años más, bajo la dirección del Ministerio de Cultura.

B). Que, simultaneamente se haga entrega al Ayuntamiento de Xàtiva de una superficie de terreno apta y suficiente con servidumbre o derecho de paso para poder instalar en ella un repetidor de televisión que suministre imagen y sonido nítido a la ciudad de Xàtiva y comarca de la Costera. A tal efecto, deberá acompañarse croquis descriptivo de la parcela, en cuanto a dimensión, ubicación, etc.

C). El compromiso formal del Ayuntamiento de Llosa de Ranes, adoptado en acuerdo de pleno que, de no cumplirse las condiciones a que se sujete la cesión gratuita de la ermita y en los plazos que se señalan, la misma revertirá de pleno dominio junto con la totalidad del tereno que la rodea, y sobre la cual se asienta, al Ayuntamiento de Xàtiva.

En consecuencia, todos y cada uno de los compromisos derivados de la cesión, deberán reflejarse en escritura pública otorgada ante notario.

D). Que el acuerdo del pleno de la corporación de Llosa de Ranes, que se adopta al respecto, recoja expresamente la aceptación de los condicionamientos de cesión señalados anteriormente.

9

1980.07.17. AMX. Actes municipals

Acord de l'Ajuntament de Xàtiva, acceptant l'oferiment de la Diputació de València de subvencionar la totalitat del cost de l'accés al repetidor de TV.

Acta de la sesión extraordinaria celebrada por el pleno de la corporación del Excelentísimo Ayuntamiento de la ciudad de Xàtiva, el día diecisiete de julio de mil novecientos ochenta, en primera convocatoria.

[...]

3º. Sobre compromiso de aprobación económica municipal al Plan Provincial de Obras y Servicios (Acceso al repetidor de TVE).

Por el señor secretario accidental se da cuenta a la corporación del escrito núm. 4024, de fecha 9 de julio de 1980 de la sección de servicios municipales de la Excma. Diputación Provincial de Valencia, por el que se propone a este Excmo. Ayuntamiento su inclusión en el Plan Provincial de Obras y Servicios para el actual ejercicio de 1980, de las obras de acceso al repetidor de TV, por un presupuesto de 2.463.063 pesetas, con una subvención económica igual al total del presupuesto indicado, con la exigencia de contestación de aceptación antes del día 26 del mes de julio en curso, así como el resto de condicionamientos y compromiso municipal de financiación de dicha obra.

[67] Superfície equivalent a dos fanecades, que era la totalitat de l'enclavament municipal de Xàtiva, i propietat del seu ajuntament, voltat de terme de la Llosa.

La corporación, por unanimidad, y ante la particularidad expresada de que la subvención del plan alcanza a la totalidad del presupuesto de la obra, que no requiere, por tanto, compromiso alguno financiero por parte de este Ayuntamiento, tomó el siguiente acuerdo:

Primero. Aceptar la inclusión de este Ayuntamiento de Xàtiva en el Plan Provincial de Obras y Servicios para el ejercicio de 1980, para la obra de Acceso al Repetidor de TV, por un presupuesto total de 2.463.063 pesetas, con subvención del plan por cantidad igual al total del presupuesto que, no exige, por tanto, compromiso alguno por parte de este Excmo Ayuntamiento.

Segundo. Remitir certificación del presente acuerdo a la mayor urgencia, antes de las 13 horas del día 26 de julio en curso, en cumplimiento de lo exigido por la referida Diputación Provincial, a fin de no decaer en el derecho a la inclusión en dicho plan, y por dicha obra de realización de acceso al repetidor de TV.

[...]

El alcalde accidental El secretario accidental

10

1980.09.23. AMX. Expt. 110/78. Sig, 1484/3. Registro de salida 3518

Carta del president de la comissió de cultura de l'Ajuntament de Xàtiva al subdirector general de patrimoni de Madrid, solicitant l'agilització de l'expedient de declaració de monument a favor de l'ermita de Santa Anna.

Ilmo señor:

Mariano González Baldoví, DNI 20382655, teniente de alcalde presidente de la comisión de cultura del excelentísimo Ayuntamiento de Xàtiva.

Expone: que, con fecha 9 de marzo de 1978, la Dirección General del Patrimonio Artístico, Archivos y Museos, a propuesta de los servicios técnicos correspondientes, acordó tener por incoado expediente de monumento histórico artístico a favor de la ermita de Santa Ana, con la calificación de provincial.

Que, a pesar del tiempo transcurrido, por causas desconocidas, está pendiente aún la declaración de dicho edificio y su inclusión en el catálogo de monumentos protegidos.

Que, dicha importantísima muestra del gótico valenciano, construida por los Borja, está en una situación de precariedad que hacen peligrar su conservación para generaciones futuras.

Por todo ello, solicita tenga a bien agilizar los trámites oportunos para la más rápida declaración de monumento artístico a favor de dicha ermita.

Xàtiva, a 23 de septiembre de 1980. *(firma i rúbrica, Mariano González)*

11

1980.10.16. AMX. Actes municipals

Acord de l'Ajuntament de Xàtiva, remetent al de la Llosa un plànol de la situació dels terrenys on ha de fer-se el repetidor, demanant la cessió per part de dit ajuntament de 350 metres quadrats, i puntualitzant que podrien ser més en un futur si tècnicament així es requeria. Alhora, es fixava el traçat del camí d'accés, que podria experimentar alguna modificació per tal d' adaptar-se a la topografia.

Acta de la sesión extraordinaria celebrada por el pleno de la corporación del Excelentísimo Ayuntamiento de la ciudad de Xàtiva, el día dieciséis de octubre de mil novecientos ochenta, en primera convocatoria.

[...

8º. Expte. núm. Sobre petición de terrenos a Llosa de Ranes para ubicación de repetidor de TVE, en relación con la cesión de la ermita de Santa Ana a dicho municipio.

Por el señor secretario accidental, se informa sobre los antecedentes obrantes en el correspondiente expediente de instalación de un repetidor de TVE de carácter comarcal que, tras diversas situaciones llevó a la cesión de la ermita de Santa Ana y la superficie del terrenos sobre la que se asienta, propiedad de este Ayuntamiento al de Llosa de Ranes, a cambio de diversas condiciones, entre ellas, por la parte que afecta en el momento presente, a la entrega por parte de dicho Ayuntamiento de Llosa de Ranes a éste de Xàtiva de una superficie de terreno "apta y suficiente" con servidumbre o derecho de paso a la misma, en donde asentar el deseado repetidor de TVE.

Para ello, por los servicios técnicos municipales se ha confeccionado plano topográfico a escala 1/500 que recoge el trazado del camino que ha de construirse hasta llegar al emplazamiento deseado. Expuesto a la consideración de los señores miembros de la corporación presentes dicho documento gráfico, se suscita un amplio comentario en el que, por el propio señor alcalde don Manuel Casesnoves y el primer teniente de alcalde don don Adolfo García, se informa ampliamente acerca de las gestiones llevadas a cabo en los últimos meses, tanto con el mismo Ayuntamiento de Llosa de Ranes como con el departamento correspondiente de Radio Televisión Española, que llevaron a la fijación y señalamiento del lugar más idóneo para el futuro emplazamiento del repetidor, tal y como se refleja en el plano confeccionado.

El señor Díez Cuquerella estima que, en el momento de ultimar la cesión de dicho terreno a favor de este Ayuntamiento, es necesario puntualizar que dicha cesión no sea con carácter tan estricto que cierre la posibilidad a que, necesidades técnicas futuras e imprevisibles en este momento exigieran ampliación de la superficie sobre la que ahora se contrae el compromiso, tal como, por ejemplo, ampliaciones, cambio del sistema receptor, área de servicio, etc., etc. El señor Albiñana apunta los posibles problemas que el trazado del camino pueda conllevar, tal como expropiaciones de terrenos particulares, etc.

Contesta a esta sugerencia el señor García Molina que, pese al trazado que queda plasmado en el plano, en el momento de llevarlo a la práctica, ha de entenderse con la flexibilidad suficiente para salvar los obstáculos e impedimentos que surjan sobre el terreno y que, en tal sentido, estima que han de encontrar por parte del Ayuntamiento de Llosa de Ranes la máxima comprensión y facilidades, puesto que, en definitiva, la empresa que se está acometiendo interesa tanto a Xàtiva como a cualquier otro pueblo de la comarca, entre ellos Llosa de Ranes. Se llega a la conclusión, no obstante, de la conveniencia de ampliar prudentemente la superficie del terreno que se supone se necesita.

Tras amplia deliberación, y con la última intervención del concejal don Joaquín Corts Pérez que pide conste en acta su voto de abstención, como así se hace, la corporación por la mayoría positiva de votos de los restantes señores, en número de dieciséis, tomó el siguiente acuerdo:

Primero. Remitir al Ayuntamiento de Llosa de Ranes el plano topográfico a escala 1/500, diseñado por los técnicos municipales de este ayuntamiento, con el señalamiento que la superficie definitiva del terreno a ceder a Xàtiva a los fines de instalación de un repetidor de TVE, sea de trescientos cincuenta metros cuadrados, con petición formal de cesión del mismo a este ayuntamiento.

Segundo. Que, en definitiva, se exija del ayuntamiento de Llosa de Ranes el compromiso futuro de acceder a las posibles ampliaciones de dicho terreno, en la medida que la configuración orográfica del mismo lo permita, dado su carácter de montaña, si las necesidades de ampliación o mejora del repetidor de TV lo exigieran, y siempre a juicio de los técnicos de Radio Televisión Española, en beneficio del interés común de todos los pueblos afectados por la empresa.

Tercera. Del mismo modo y, para salvar problemas con particulares, que el trazado del camino que en el plano se indica lo sea siempre a título indicativo o aproximado, pudiendo rectificarse si así fuese aconsejable, en el momento de su realización.

12

1980.11.06. AMX. Expt. 493/80. Actes Municipals

Moció d'UCD, demanant informació al regidor de cultura sobre les gestions fetes en Madrid per a la instal·lació del repetidor. Com que la gestió referent al repetidor era competència del regidor de turisme, finalment es va acordar que l'alcaldia assumia dita gestió.

Acta de la sesión ordinaria celebrada por el pleno de la corporación del Excelentísimo Ayuntamiento de la ciudad de Xàtiva, el día seis de noviembre de mil novecientos ochenta, en primera convocatoria.

[...]

12º. Moción del grupo de UCD sobre situación del reemisor de Televisión Española en la ermita de Santa Ana.

Por su contenido, se pide del concejal ponente de cultura informe detalladamente de la situación actual de las gestiones para la instalación del repetidor de televisión para la comarca y, además de entender que les gestiones han carecido de agilidad, inquiere la moción se conteste.

a). Si se ha perdido la oportunidad de instalar el repetidor que se pensaba porque el mismo se haya instalado en otro lugar.

b). Si, caso de que no se consiga instalar el repetidor habrá sido enteramente gratuita la donación de la ermita de Santa Ana y terrenos en que se asienta, al Ayuntamiento de Llosa de Ranes.

Previamente a las intervenciones durante la deliberación, el concejal presentador de la moción, señor Marzal Mompó, pide al resto de la corporación excuse que no se haya dado fotocopia del escrito a cada uno, lo que atribuye a su ignorancia de que así se acostumbra hacer.

El ponente de cultura interpelado, señor González Baldoví, se extraña de la moción, puesto que, en pleno anterior se informó del repetidor y, fundamentalmente, porque entiende que es el ponente de cultura quien ha de responder, sino la ponencia de turismo, a quien se atribuyó el asunto, destacando que, su titular, por diversos motivos, no asistía a las reuniones de la comisión de cultura para las que era citado, detallando muchas de estas citaciones y su no comparecencia.

El concejal Albiñana Martí, entiende que se han de destacar dos fases en relación al problema del repetidor: una primera en la que actuaba él, junto con otros concejales y el señor alcalde, que culminó cuando se convino con el Ayuntamiento de la Llosa que, en los trámites para la construcción del repetidor se hiciera la permuta de cesión de terrenos,

ermita de Santa Ana, entre los Ayuntamientos de Llosa y Xàtiva. A partir de ahí, se produce una remodelación de ponencias y él se desentiende del asunto, sin que, a su juicio, fuera tampoco el ponente de turismo el responsable, puesto que el contenido de esta ponencia, si mal no recuerdo, es de "promoción turística". En todo caso, se pide del ponente de cultura informe de los viajes a Madrid en los que él acompañó al señor alcalde para tratar del problema del repetidor de Televisión.

El concejal Corts Pérez considera buena a moción en el fondo, pero incorrecta en la forma de presentarla, pidiendo responsabilidad o contestación al ponente de cultura, entendiendo que, realmente el problema era de competencia del ponente de turismo, siendo cierto que no asistía a las reuniones de la comisión de cultura, atribuyéndole una cierta despreocupación.

El concejal Díez Cuquerella entiende que es el momento de hablar claro y responder a los rumores que circulan por la ciudad de que la fecha o plazo para instalar el repetidor ha caducado, y éste se encentra instalado en otro lugar, habiendo de comenzar las gestiones por el principio para conseguir un nuevo repetidor, insistiendo por el principio para conseguir un nuevo repetidor, insistiendo, de otro lado, en que realmente ha faltado agilidad en las gestiones.

El señor acalde presidente responde que el interés por el tema no se ha perdido en ningún momento, habiéndose hecho viajes a Madrid y gestiones con el Ayuntamiento de Llosa y representantes de televisión, para alcanzar el fin perseguido. Desconoce que el repetidor asignado a Xàtiva y comarca se haya traslado a lugar distinto y no recuerda si realmente existía un plazo para hacerse cargo del mismo. En todo caso, afirma, si entra en los planes de televisión el cubrir debidamente esta comarca con imágenes, antes o después se llevarán a cabo las obras precisas.

El concejal García Molina recuerda a la corporación los contactos que él, personalmente, junto con el concejal Albiñana que entendía del tema, habían tenido con el Ayuntamiento de la Llosa y representantes de Televisión. Responde que, oficialmente, no se sabe nada de la pérdida del repetidor, e insiste en que las gestiones se han llevado a cabo con el máximo interés y rapidez.

Los concejales Corts Pérez, y Díez Cuquerella piden se concrete quién se ha de hacer cargo de la responsabilidad de que las gestiones para el repetidor lleguen a buen fin y se responda de si la cesión de la ermita depende de que Llosa de Ranes entregue a cambio terrenos para instalar el repetidor, cosa que ellos creen, o de la construcción de éste, puesto que, en el primer caso y de ser ciertas las aseveraciones de que el repetidor asignado a Xàtiva se ha perdido, se habría perdido también de realizarse formalmente la escritura de cesión, de la ermita de Santa Ana sin ningún logro por ello.

El concejal García Molina informa que en un pleno se dijo que el responsable del tema del repetidor era el concejal Albiñana Martí. Pero, además, manifiesta que la posible lentitud achacable a las gestiones, que nunca puede haber sido por falta de interés, se ha debido a la necesidad de plano topográfico del terreno y superficie a donar por el Ayuntamiento de Llosa y otros trámites que han retardado necesariamente el asunto.

El concejal Albiñana Martí afirma que no es verdad se dijera que el repetidor era cosa suya, es más, nunca ha dependido de él exclusivamente, y cuando ha entendido del asunto lo ha hecho acompañado de otros concejales y del señor alcalde y, últimamente, a partir del momento a que se ha hecho referencia, en otra intervención suya anterior, no ha viajado a Madrid y se ha desentendido totalmente del tema no por propia voluntad. En consecuencia, no se considera responsable del resultado hasta hoy, aunque si se presta a trabajar si se le pide a partir de esta fecha.

Finalmente, ante las numerosas intervenciones habidas y dudas planteadas, el señor alcalde presidente, por esta condición, afirma asumir la plena responsabilidad, puesto que ha intervenido directamente en las gestiones. Y acepta la colaboración del concejal Albiñana para viajar a Madrid para interesarse del asunto e informar a la corporación.

13

1980.12.04. AMX. Actes municipals

S'informa al ple d'haver rebut certificació de l'acord de l'Ajuntament de la Llosa sobre els terrenys del repetidor.

Correspondencia oficial y comunicaciones

[...]

Escrito del Ayuntamiento de Llosa de Ranes, trasladando certificación de acuerdo adoptado en relación a terrenos solicitados por este Ayuntamiento para ubicación del repetidor comarcal de Televisión Española

14

1981.01.21. AMX. Expt. 110/78. Sig. 1484/3

Carta de la Direcció General de BBAA, Arxius i Biblioteques a l'Alcalde de Xàtiva comunicant-li la resolució ministerial de declaració de monument històric artístic d'interés provincial a favor de l'ermita de Santa Anna.

Madrid, a 21 de enero de1981

Con esta fecha, el Excmo. señor ministro de Cultura ha resuelto lo siguiente:

Vista la propuesta formulada por los servicios técnicos correspondientes, en la que solicitan la declaración de monumento histórico artístico de interés provincial, a favor de la ermita de Santa Ana en Játiva (Valencia).

Resultando que la citada propuesta ha sido emitida a informe de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando,[68] que lo emite en sentido favorable.

Resultando que la citada propuesta ha sido remitida a informe de los servicios técnicos correspondientes que lo emiten, en sentido de que debe ser declarada monumento histórico artístico de interés provincial.

Resultando que la Excma. Diputación Provincial ha prestado su conformidad a la declaración de monumento histórico artístico, con fecha 24 de diciembre de 1976.

[...]

Considerando que, como consecuencia del expediente tramitado, resulta evidente que la citada ermita de Santa Ana en Játiva (Valencia), reúne los méritos suficientes para ser declarada monumento histórico artístico de interés provincial, con los beneficios y limitaciones que esto lleva consigo, debiendo ser sometida a protección y vigilancia de la Excma. Diputación Provincial de Valencia, en los términos que establece el decreto de 22 de julio de 1958, modificado por el de 11 de julio de 1963.

[68] Fins ara coneixíem l'informe redactat pel senyor don Felipe Garvín, director de l'Acadèmia de BABA de Sant Carles de València. Era preceptiu que després de l'informe de Valencia hi haguera altre de Madrid.

En su virtud, este ministerio ha resuelto declarar monumento histórico artístico de interés provincial la ermita de Santa Ana en Játiva (Valencia)

Lo que comunico a V.I. a los efectos oportunos

15

1981.03.14. AMX. Expt-110/78. Sig. 1484/3.BOE. núm 63, pág. 5710. Orden 6306

Publicació en el BOE de la declaració de monument provincial a favor de l'ermita de Santa Anna.

Orden de 21 de enero de 1981 por la que se declara monumento histórico-artístico de interés provincial la ermita de Santa Ana en Játiva (Valencia).

16

1981.11.09. AMX. Expt- 474/81.

Moció de la comissió de cultura per a la restauració de l'ermita de Santa Anna, per haver-se rebut una subvenció de dos milions.

Con relación a las gestiones realizadas en su día por la Comisión de Cultura ante la Excma. Diputación provincial, y del resultado positivo de las mismas, el haberse recibido por escrito de fecha 25 de octubre próximo pasado, comunicación de subvención de 2.000.000 de pesetas a favor de este Ayuntamiento y para la restauración de la ermita de Santa Ana, se propone a la comisión adopte acuerdo en el sentido de encargar el correspondiente proyecto técnico al arquitecto municipal, para llevar a cabo dichas obras, bajo las directrices de aquella corporación provincial.

La comisión, tras deliberación y por unanimidad, tomó el siguiente

Acuerdo

Aceptar la propuesta de la comisión de cultura y, consecuente con las instrucciones recibidas de la Excma. Diputación Provincial, encargar al señor arquitecto municipal, por un importe de dos millones de pesetas (2.000.000) a que asciende la subvención concedida a este Ayuntamiento para tales fines por la Excma. Diputación Provincial de Valencia. Proyecto técnico que deberá someterse previamente a la aprobación o supervisión de los técnicos de la citada Diputación Provincial.

17

1982.07.07. AMX. Actes municipals. Ple del 17 de juliol 1982. Expt. 317/82. Sig. 1485/3

L'Ajuntament de Xàtiva va acordar demanar a la Diputació de València, per a restauració de patrimoni, una nova subvenció de la major atenció, argumentant la notable tasca duta a cap en dita matèria en els tres anys anteriors.

El excelentísimo Ayuntamiento en pleno, en sesión ordinaria celebrada el día siete de julio de mil novecientos ochenta y dos, tomó, entre otras, la resolución que se desprende del siguiente texto:

Nº 11. Expte. 317/82. En petición a la Excma. Diputación Provincial de ayuda especial para la restauración de monumentos histórico artísticos de esta ciudad.

Por el presidente de la comisión municipal de cultura, se da cuenta de la moción que en tal representación suscribe, e informa ampliamente sobre su contenido, refiriéndose a

la conveniencia de elevar petición a la Excma. Diputación, de una atención especial, dentro de las subvenciones económicas que la comisión de cultura de aquella entidad tiene presupuestadas, hacia esta ciudad, en mérito a la extraordinaria labor llevada a cabo por esta corporación municipal a través de su comisión de cultura, durante los tres últimos años. Acompaña extensa documentación referente a la actuación en la restauración de monumentos, declaraciones de monumentos histórico artísticos, trabajos en pro del patrimonio documental, rehabilitación de diferentes edificios, recuperación del patrimonio, y, finalmente las campañas de restauración de pinturas del Museo Municipal.

La corporación tras deliberación y por unanimidad, tomó el siguiente acuerdo:

Elevar escrito a la Excma. Diputación Provincial de Valencia, para que, a través de la comisión de cultura de la misma s otorgue a este Ayuntamiento una atención especial, dentro del plan de concesión de subvenciones económicas destinadas a la restauración de monumentos histórico artísticos, en méritos a la gran labor desarrollada durante los últimos tres años, que se contiene detalladamente en la documentación confeccionada por la ponencia municipal de cultura y que se acompaña al mentado escrito.

(Documentació que s'adjunta)

Actuacions de l'actual corporació de l'Ajuntament de Xàtiva en ordre a la recuperació i rehabilitació del patrimoni històric artístic. Juliol de 1982

Patrimoni documental

-Inventari dels fons de l'Arxiu Històric Municipal, amb la col·laboració del Seminari d'Història de l'Institut de Xàtiva Començà en febrer del 1980 i encara continua. Traslladat en part al nou edifici en 30 de juny de 1982.

-A petició de l'Ajuntament, el Ministeri de Cultura va concedir una subvenció de 230.000 ptes en 15 d'octubre de 1980, per a l'adquisició d'estanteries metàl·liques.

-Restauració en el *Centro Nacional de Restauración de libros y documentos",* de l'Arxiu Històric Nacional, de l'Aureum Opus, S. XIII-XIV, únic exemplar que hom conserva, junt al d'Alzira. Començà en octubre de 1980. Conclòs el 1er de març de 1982-

-Catalogació de l'Arxiu Històric de l'Hospital Municipal, per un tècnic de la càtedra de Paleografia i Diplomàtica de la Universitat de València. A càrrec de l'Ajuntament. 70.000 ptes.

Rehabilitació de diferents edificis

-Cessió d'ús de part del Palau d'Alarcó al Ministeri de Justícia per habilitar-hi els jutjats. Gestions començades en gener de 1980. Concloses en juny 1982. Inversió del ministeri, 45.000.000 ptes

-Gestions en 1980 amb la Diputació de València per a l'adquisició del palau del marqués de Montortal, per 8.000.000 petes. No aconseguit

-Gestions en 1981 amb la Conselleria de Cultura pera la creació d'un Museu d'Art contemporani del País Valencià, a ubicar en el palau del marqués de Montortal. Pendent

-Petició de subvenció al Ministeri de Treball per a la rehabilitació del "Cuartel de Inválidos", S. XV-XVIII, com a Llar del Jubilat. 1981. Denegada.

-Petició de subvenció a la Conselleria de Sanitat per a la rehabilitació del "Cuartel de Inválidos", S. XV-XVIII, com a Llar del Jubilat. 1982. Pendent de contestació.

-Ampliació del Museu Municipal amb l'edifici contigu (ex Banc d'Espanya, ex-escoles municipals, ex duana de mercaderies). 6.000.000 de ptes a càrrec de l'Ajuntament. Obres començades en maig de 1982.

Recuperació del patrimoni

Descobriment de la porta flamígera de l'ex convent de Trinitaris, S XV. En 16 de novembre de 1979. Pressupost de restauració, 2.100.000 ptes. Sol·licitada ajuda a la Diputació de València. Pendent de contestació.

-Petició al Ministeri de Cultura de 205 monedes d'argent dels s. XV, XVI I XVII, aparegudes en unes obres de l'ex-convent de Sant Domènec de Xàtiva i confiscades per l'Estat. Dipositades al Museu Municipal per resolució ministerial d'1 de març de 1982.

-Inscripció a nom de l'Ajuntament d'un retaule de taulells (en venda), existent en la via pública, de 16 m2, gràcies a un document de donació aparegut durant els treballs d'inventari de l'arxiu, i el que no es tenia memòria. Juny 1982.

-Adquisició del Palau d'Alarcó en 28 d'abril de 1981, per 8.750.000 ptes

-Adquisició del solar de l'ex convent de sant Domènech amb els restes de l'enderrocat claustre, refectori i sala capitular, per 19.240.000 ptes. Octubre de 1981.

-Imatge i vestidures barroques de la Mare d Déu d'Agost, desapareguda en 1939 i de la que no es tenia notícia. Propietat municipal. 1982

-Recuperació del ple domini de l'edifici contigu al Museu Municipal, per ampliació del mateix. Cedit en 1975 per 30 anys a l'Estat. Gestions començades en desembre 1980. Retornat per escriptura pública el 4 de novembre 1981.

Pintura del Museu Municipal restaurada per l'Ajuntament o altres organismes a instàncies seues

*Pel Museu del Prado

- Soterrar de Crist de Josep de Ribera. Enviat a Madrid en 13 de desembre de 1980

*Escola Nacional d'Arts Aplicades a la Restauració. Curs 1980/81

- Flagel·lació de Santa Bàrbera. Anònim S. XVI
- Lapidació de Santa Bàrbera. Anònim S. XVI
- Sant Anastasi. Anònim S. XVIII
- Mare de Déu del Roser. Anònim S. XVII
- Soterrar de Crist. Anònim S. XVIII
- Cap de Sant Joan Baptista. Anònim. S. XVIII
- Sant Antoni. Anònim. S. XVII
- Un sant. Anònim S. XVII

* Campanya de l'estiu de 1981, patrocinada per l'Ajuntament

- Sant Maties de Josep de Ribera. Per uns tècnics del Prado desplaçats a Xàtiva
- Sant Nicolau i Sant Dionís. Taula gòtica de Nicolau Falcó
- El Salvador de Josep de Ribera
- Mare de Déu de la Seu. Anònim S. XVIII
- Retrat de Felip V. Josep Amorós, 1719
- Retrat de Lluïsa Gabriela de Saboia. Josep Amorós, 1719
- Retrat de Lluís I. Josep Amorós, 1719
- Retrat de Carles III. Anònim 1759
- Retrat de Ferran VII. Vicente López. 1808

- Crucifix venerat per Sant Carles Borromeo i Joan de Ribera. Anònim S. XVII
- Capea de vaquillas. José Benlliure
- Los primeros pasos. José Benlliure
- En la taberna. José Benlliure

*Escola Nacional d'Arts Aplicades a la Restauració. Curs 1981

- Autoretrat. Francisco Carreño Prieto. 1929
- Puríssima. Anònim, S. XVII
- Ecce-Homo. Anònim. S. XVIII
- Mare de Déu amb el Xiquet, Anònim. S. XVIII
- Jesús amb dos apòstols. Anònim. S. XVIII
- Sant Vicent Ferrer de xiquet. Anònim. S. XVIII
- Mare de Déu de la Seu. Anònim, S. XIX
-Magdalena. Anònim. S. XVIII
- Crist curant un sant. Anònim, S. XVIII
- Cap de la Mare de Déu. Anònim. S. XVIII
- Interior holandés. Còpia S. XVIII
- Mare de Déu de la Seu. Anònim S. XVIII

*Campanya d'Estiu 1982, patrocinada per l'Ajuntament, del 20-6 al 30-7 encara no conclosa

- Flagel·lació de Crist. Anònim. S. XVI
- Quadre del Pes del rei. Anònim, 1756
- Trasllat del Crist del Carme en la Crema de Xàtiva. Anònim. S. XVIII
- Degollació de Sant Joan. Anònim S. XVII. Còpia de Rubens
- Retrat d'Isabel II. Miquel Parra. 1840
- Retrat de dama desconeguda. Estruch, 1869
- Bust de marbre del Taquígraf Martí. Carmelo Vicent. 1927

*Institut Nacional de Restauració del Ministeri de Cultura

- Retaule del Salvador, de Roderes d'Osona, S. XVI. A petició de l'Ajuntament de 14-9-1989, comença en 5 de juliol de 1982

*Recuperació, ornat i assenyalament d'espais urbans o paissagístic d'interès monumental

- Reparació del camí de l'ermita de Sant Josep. 1980
-Empedrat plaça ermita de Sant Josep. 1.034.025 ptes
  Ajuntament, 814.025 ptes
  Subvenció Diputació, 220.000 ptes
- Interior Ermita, 213.610 ptes.
- Empedrat de la plaça Alexandre VI, 807.131 ptes
- Reparació de calçades i camins als voltants de Sant Josep i església de Sant Feliu, 1000.000 ptes
  Ajuntament, 900.000 ptes
  Subvenció Diputació. 100.000 ptes

*Campanya Estiu Jove 1982. Recuperació de les ruïnes de Sant Domènec, 500.000 pts

<u>Projectes a realitzar enguany</u>

- Urbanització, ornat, enjardinament i il·luminació dels voltants de la Font dels vint-i-cinc-xorros, 1.364.000 ptes. Subvenció Diputació, 80.000 ptes.

- Urbanització i il·luminació plaça de la Trinitat (palau Alarcó-Font gòtica) 774.620 ptes
- Assenyalament urbà dels monuments i edició de fullet turístic. 1.000.000. Demanada subvenció a la Diputació

*Restauració de monuments

a) A càrrec de l'Ajuntament

-Font gòtica de la Trinitat. S. XV. Setembre 1981/gener 1982. 682.000 ptes

-Creu gremial renaixentista de l'ermita de Sant Josep. S. XVI. Febrer 1982. 95.000 ptes

- Font barroca d'Aldomar. S. XVIII. 650.000 ptes. Comença la restauració en agost 1982
- Font barroca de Sant Francesc. S. XVIII. 1.250.000 pts, començara la restauració en acabar l'anterior.

b) Ajuntament en col·laboració amb la Diputació de València.

- Font de Ferran VII. Neoclàssica. 1830. 1.839.000 ptes

c) Diputació de València amb la col·laboració de l'Ajuntament

- Ermita de Santa Anna. Subvenció de la Diputació 2.000.000 ptes en 1981

-Projecte a càrrec de l'Ajuntament, 400.000 ptes

- Sol·licitada nova subvenció en 13 febrer a la diputació per concloure les obres. Pendent de contestació

d) Ministeri de Cultura a petició de l'Ajuntament

- Almodí. 1548. Monument nacional, 1.000.000 ptes en 1981
- Almodí, 1548. Monument Nacional. 12.000.000 en 1982. Pendent de començar
- Sant Francesc. S. XIV. Monument Nacional, 10.000.000 ptes
- Palau d'Alarcó. S. XVIII. 12.000.000 pts. per a reparació cobertes, començ en octubre
- Muralles- Monument nacional. 13.000.000 ptes per a 1983

d). Comissió de veïns del barri de Sant Pere, amb a col·laboració de 'Ajuntament

-Calvari Alt, S. XVIII. L'ajuntament col·labora amb el projecte tècnic, aigua potable, vehicles i tramitació d'expedients a Belles Arts

Expedients de declaracions de monuments històrics-artístics tramitats per l'actual corporació

Monument	Incoat	Declarat	Classe
Ermita de Santa Anna	5.4.78	14.3.81	Provincial
Palau d'Alarcó	13.4.70	10.3.81	Local
Església de Sant Francesc	10.79	22.6.81	Nacional
Hospital Municipal	2.81	10.8.81	Nacional
Ex-Convent S. Domènec	6.66	21.4.81	Nacional
Cova Negra	9.9.81	Pendent	Nacional
Església de Sant Pere	4.82	Pendent	Nacional
Conjunt Htòric-Artístic	1-2-78	25.6.82	Conjunt

1983.02.07. AMX. Exp. 474/81. Sig. 1894.1. Reg. Sal. 442

Ofici de l'alcalde de Xàtiva al president de la Diputació, adjuntant documentació per a demanar subvenció per continuar la restauració de l'ermita.

Excm. Senyor:

Em complau adjuntar-li instància relativa a la petició de subvenció per a la continuació de les obres destinades a restaurar l'ermita de Santa Anna de Xàtiva, en el present exercici.

Xàtiva, a 7 de febrer 1983.

El Batle- Manuel Casesnoves

Excm. Senyor president de la Diputació- Comissió de Cultura. València

19

1983.02.08. AMX. Exp. 474/81. Sig. 1894.1. Reg. Sal. 442

Escrit de l'alcalde de Xàtiva al president de la Diputació, sol·licitant subvenció per a la tercera fase de restauració de Santa Anna.

Excm. Senyor:

Manuel Casesnoves Soldevila, batle president de l'excel·lentíssim Ajuntament de Xàtiva, amb el degut respecte

Exposa

Que hi ha aquest terme municipal una ermita sota l'advocació de Santa Anna, propietat de l'Ajuntament de Xàtiva.

Que l'esmentada ermita, bastida per la família Borja en el segle XVI, fou declarada monument històric artístic d'interès provincial per orde de 21 de gener de 1981, Boe de 14 de març del di any.

Que el projecte de restauració de l'ermita, realitzat per l'arquitecte municipal en Joaquim Sanchis Serrano, que obra en eixa Diputació, ascendeix a 9.819.435 ptes, de les quals, l'Ajuntament de Xàtiva ha cobert 439.969, import dels honoraris tècnics.

Que, de resultes de les instàncies presentades pel batle de Xàtiva en juny de 1981 i febrer de 1982, exposant el precari estat de conservació del monument, l'Excel·lentíssima Diputació de València va concedir dos i quatre milions per a la primera i segona fase de restauració, respectivament.

Que ha estat signat un contracte amb l'empresa Minguet de València, per tal de dur endavant dites obres.

Que, tanmateix, aquestes obres deuen continuar fins que puguen concloure's.

Per tot això

Sol·licita

Incloga a l'ermita de Santa Anna de Xàtiva, monument provincial als pressupostos destinats a la restauració de monuments en el present exercici, per la quantia restant de 2.379.466 ptes

Manuel Casesnoves Soldevila

Excm. Senyor President de de l'Excma. Diputació de València (Cultura)

20

1983.11.08. AMX. Exp. 474/81. Sig. 1894.1. Reg. Sal. 3428

Ofici de l'alcalde de Xàtiva al president de la Diputació, sol·licitant subvenció per a la tercera fase de restauració de Santa Anna, perquè l'anterior petició havia sigut denegada.

Excm. Senyor:

Em complau adjuntar-li instància relativa a petició de subvenció per a la continuació i conclusió de les obres destinades a restaurar l'ermita de Santa Anna de Xàtiva per al proper exercici de 1984.

Aquesta sol·licitt es reiteració de la petició realitzada en 7 de febrer de 1983, i que va ser denegada per qüestions pressupostàries.

Xàtiva a 8 de novembre de 1983

El batle. Josep M. Calabuig i Adrià

Excm. Sr. President de la Diputació. Comissió de Cultura. València

21

1983.11.08. AMX. Exp. 474/81. Sig. 1894.1. Reg. Sal. 3428

Escrit de l'alcalde de Xàtiva al president de la Diputació, sol·licitant subvenció per a la tercera fase de restauració de Santa Anna.[69]

[...]

Que va ser signat un contracte amb l'empresa Minguet de València, la qual ja ha començat la 2ª fase.

Que és imprescindible continuar i concloure les obres per tal de que no quede abandonat y desprotegit el monument, amb el que es perdria la inversió feta. Per tot això,

Sol·licita

Incloga a l'ermita de Santa anna de Xàtiva, monument provincial, als pressupostos destinats a la restauració de monuments en el proper exercici de 1984, per una quantitat de 3.379.466 ptes.

Josep M. Calabuig i Adrià

Excm. Sr. President de la Diputació. Comissió de Cultura. València

22

1984.01.30. AMX. Reg. Salida 460

Informe sobre los sillares pertenecientes a la puerta de la ermita de Santa Ana de Xàtiva, recogidos en el museo local de la Llosa de Ranes

La ermita de Santa Ana de Xàtiva, propiedad de su Ayuntamiento, quedó abandonada a principios de siglo. La fábrica se fue degradando hasta que, al final de la década de los

[69] En novembre de 1983 havia canviat el president de la Diputació com a resultat de les eleccions. Cessà Manuel Girona Rubio, i va entrar Antoni Asunción Hernández. Per això, l'alcalde va reiterar la petició, copiant al peu de la lletra gran part de l'escrit anterior de Casesnoves, que no repetim, sinó només la part final que varia un poc

años veinte, se derrumbaron la fachada y primera bóveda. Con el transcurso del tiempo, las piezas de cantería: sillares y dovelas de la puerta y nervaturas fueron despeñadas por la vertiente del monte. Hace unos ocho años, algunas personas de la Llosa de Ranes, en cuyo término municipal está el enclave de la antecitada ermita, recogieron las piezas más importantes, trasladándolas para su conservación al recién creado museo local de aquella localidad.

Por Orden de 21 de enero de 1981, (BOE 14 de marzo), a instancias del Ayuntamiento de Xàtiva, el Ministerio de Cultura declaró la ermita de Santa Ana monumento histórico artístico de interés provincial. Poco después, el Ayuntamiento encargó al arquitecto municipal, don Joaquín Sanchis Serrano, el proyecto de restauración que, adjuntando a la instancia razonada, cristalizó en dos subvenciones de la Diputación de Valencia, de dos y cuatro millones, respectivamente.

A finales del verano próximo pasado, acercándose las obras a una fase en la que era preciso recuperar las piezas originales de la puerta gótica para volverlas a colocar en su sitio, el Ayuntamiento de Xàtiva hizo gestiones con el de la Llosa de Ranes (de las cuales tiene noticia tanto el presidente como el diputado de cultura), para la devolución de dichas piezas, concertando con el señor Delgado de Molina la fecha y el modo para ir a recogerlas. Esta operación fue llevada a cabo el 22 de diciembre próximo pasado. Sin embargo, de los cuatro sillares fotografiados y catalogados en julio de 1982 cuando se encontraban depositados al pie de la escalera de acceso del museo local de la Llosa de Ranes; únicamente fueron entregados al encargado de la empresa Minguet, don Tirso Ávila dos

Comoquiera que la reconstrucción de la puerta dio comienzo el 25 de enero, sin que las averiguaciones posteriores habidas para recuperar los dos sillares restantes hayan dado resultado, pues han desaparecido del museo local de la Llosa de Ranes, las obras de reconstrucción han tenido que ser paralizadas. Sería conveniente, pues, una urgente gestión de la Diputación acerca del Ayuntamiento d la Llosa de Ranes que permitiese recuperarlas de inmediato, para evitar los perjuicios económicos que se están ocasionando.

Se incluye a continuación una breve descripción de los cuatro sillares catalogados y fotografiados en el museo local de la Llosa de Ranes.

<u>Piezas devueltas en 22 de diciembre de 1983:</u>

1.- Sillar labrado a dos caras con bocel en la arista. Tercero de la jamba izquierda de la puerta. Sin inscripciones. Medida, 35 cm de alto por 30 cm de grueso. Es el que se ve en a fotografía que sigue, bajo del capitel.

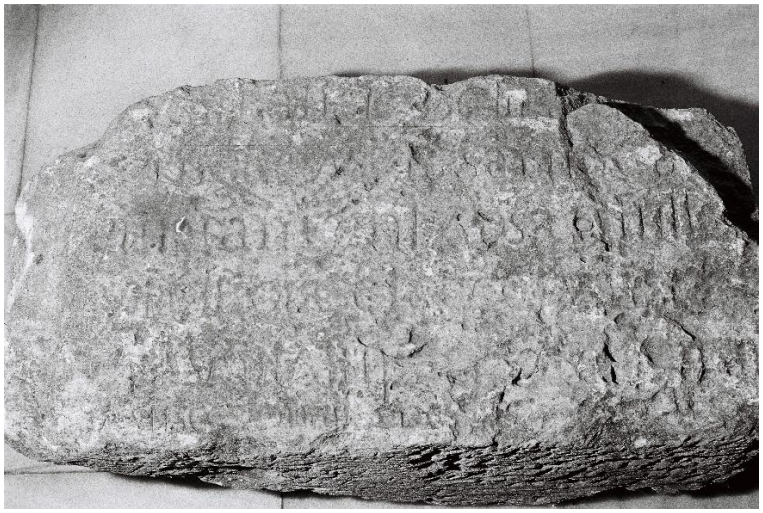
2.- Sillar labrado a dos caras con bocel y esquinas muy deterioradas. Quinto de la jamba derecha de la puerta, con la siguiente inscripción fragmentaria:

(J)OAN BATISTE ---?
VING(UÉ) SANTA --- ?

ANNA --- PER --- CAUSA ?

_____

Medidas aproximadas 0’70 x 0’75 x 0’30 m

Piezas no devueltas

1.-Sillar labrado a dos caras con bocel en la arista. Cuarto de la jamba izquierda. Inscripciones:

Cara exterior	Cara interior de la jamba
DEL ULL	FR. TINUS BELLA EABA ¿...? 1699

Medidas aproximadas: 0:’35 x 0’30 m. Es la pieza pequeña que se ve en la fotografía inferior como soporte de la más grande

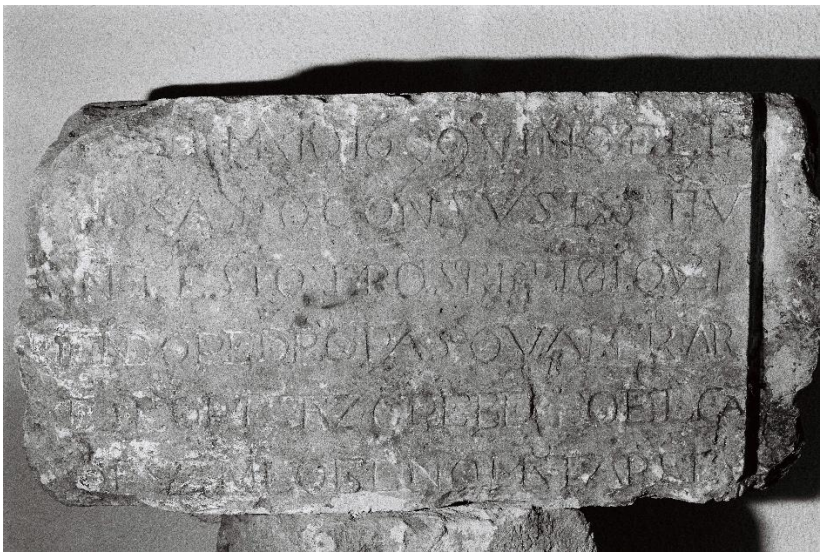
2.- Sillar labrado a dos caras con bocel deteriorado en la arista. Quinto de la jamba izquierda de la puerta.

Cara interior:

Dera
Co 1699

Carta exterior recayente a la fachada

__ MAIO 1699, VINO EL P.
(G)OSALBO CON SUS ESTU
(DIA)NTES I OTROS RELIGIO(SOS).QUE
RIENDO PEDRO PASQUAL TIRAR
(UN) ESCOPETAZO, REBE(NT)Ó EL CA
(ÑÓN) DE EMILIO ¿GIL?, NO MATÁNDOLE

Medidas, 069 x 0'34 m. Todas estas piezas están descritas en las páginas 100 y 101 del núm, 2 de *Papers de la Costera*, revista científica que obra en esa Diputación. La fotografía de este último sillar, que es el mejor conservado, es la número 3 de las incluidas en este informe.

Xàtiva, a 30 de enero de 1984

Mariano González Baldoví
Teniente Alcalde, presidente de la Comisión de Cultura

Excmo. Señor Presidente de la Diputación
Diputado Presidente de la Comisión de Cultura. Valencia

23

1984.04.18. AMX. Exp. 474/81. Sig. 1894.1

Obras complementarias de restauración y consolidación de la ermita de Santa Anna (1ª y 2ª fase)

Ofici de la Diputació de València, dirigit a l'alcalde de Xàtiva comunicant-li la concessió d'una subvenció per a les obres de l'ermita de Santa Anna. Reg. eixida 3636

Diputación Provicial de Valencia

La Excma. Diputación de Valencia, en su sesión plenaria celebrada en fecha 13 de los corrientes y a propuesta de la Comisión de Cultura, Educación, Deportes y Turismo, de fecha 10 de febrero de 1984, acordó lo siguiente:

"Conceder una subvención de 4.200.000 pesetas al Ayuntamiento de Xàtiva con destino a las obras de restauración de la ermita de Santa Ana de la citada población.

La citada cantidad se hará efectiva con cargo a la partida 435/645.01 del presupuesto ordinario de gastos de 1984, contra la expedición de la certificación de obra, visada por los servicios técnicos de la corporación.

Lo que comunico a V.I. para su conocimiento y efectos.

Valencia, 18 abril de 1984

El Presidente Pd. *(Rúbrica)*

Ilmo. Sr. Alcalde presidente del Ayuntamiento de Xàtiva.

24

1984.05.21. AMX. Exp. 474/81. Sig. 1894.1

Proposta del regidor de Cultura a la Comissió Permanent, d'adjudicar part de la 3ª fase, que inclou acabaments interiors, a càrrec de la subvenció de 4.200.000 ptes de la Diputació.

Ponència de Cultura

A la Comissió Permanent Municipal

Rebuda comunicació de l'Excma. Diputació de València sobre concessió d'una subvenció de 4.200.000 ptes per a la restauració de l'ermita de Santa Anna, i havent-se dut a terme les fases 1ª i 2ª, cal abordar ara la 3ª fase que concloga l'obra a fer en l'edifici de dita ermita.

A l'efecte, s'ha demanat opinió al Sr. Arquitecte, en Joaquim Sanchis, sobre les actuacions que deuen executar-se per a finalitzar l'obra d'aquella, deixant a banda, de moment, l'acabament dels exteriors i voltants, que deuen ser objecte d'un estudi més detallat i complet. Com a conseqüència de tot açò, s'ha arribat a la conclusió d'estimar la necessitat de les següents obres:

3ª fase

1)	Reparacions interiors	765.775 ptes
2)	Acabats	416.250 "
		1.182.025
	Benefici ind. i imprevistos	129.417
	Suma	1.500.000 ptes

Per tot això, propose

Que es verifiquen els tràmits per a la contractació de la 3ª fase de la restauració de l'ermita de Santa Anna, que comprén les obres més amunt indicades, de forma directa amb una empresa especialitzada.

Xàtiva, a 21 de maig de 1984

El ponent *(firma i rúbrica de Mariano González Baldoví)*

25

1984.05.21. AMX. Exp. 474/81. Sig. 1894.1

Acord de la Comissió Permanent per a dur endavant els punts 7 i 8 de la tercera fase de restauració de l'ermita, segons proposta del regidor, facultant a l'alcalde per a signar el contracte.

Para adjudicación de la 3ª fase de las obras de restauración de la ermita de Santa Ana

Dada cuenta de los antecedentes obrantes en el expediente y el acuerdo anterior de esta comisión, de fecha 7 de mayo del año en curso, por el que se facultaba al presidente de la Comisión Municipal de Cultura para gestionar los trámites previos a la contratación de las obras de restauración de la ermita de Santa Ana.

Visto el proyecto técnico aprobado en su día por la Comisión del Patrimonio del Ministerio de Cultura, y en 25 de junio de 1982 por la Excma. Diputación Provincial, cuyas primera y segunda fase han sido ejecutadas.

Visto el precedente acuerdo del día de hoy, relativo a la aprobación de obras complementarias, imprevisibles acaecidas durante la realización de ambas fases.

Dada cuenta de la propuesta del presidente de la Ponencia de Cultura en la que detalla las obras a comprender en la 3ª fase de restauración de dicho monumento histórico artístico, que alcanzará las partidas 7ª.- Reparación de interiores, y 8ª. Acabados, de dicho proyecto técnico, por un importe global de 1.500.000 ptas.

Considerando lo tramitado y el contenido del art. 117, punto 1, apartado 7º, por considerarse continuación de las mismas obras del vigente R.D. 3046/77, de 6 de octubre; la Comisión, tras deliberación y por unanimidad, tomó el siguiente acuerdo.

Primero. Contratar con la empresa especializada de don José Vicente Minguet Folgado, adjudicataria de las dos primeras fases, las obras de ejecución de la 3ª fase de la restauración de la ermita de Santa Ana, por un total de 1.500.000 ptas., con cargo a la subvención de 4.200.000 ptas., de la Excma. Diputación Provincial de Valencia, y que comprenden las partidas ª y 8ª del proyecto original-

Segundo. Facultar al Sr. alcalde presidente para la firma del oportuno contrato y cuantas actuaciones administrativas se precisen para la sustanciación del expediente.

Tercero. Dar cuenta del presente acuerdo a la Excma. Diputación Provincial a los efectos oportunos.

26

1987.05.07. AMX. EXP. 474/81. Sig. 1894.1. Reg. eixida 1516

Escrit del senyor alcalde al president de la Diputació de València, demanant subvenció per l'ornamentació interior de l'ermita de Santa Anna

Excm. Senyor:

Aquest Ajuntament és propietari de l'ermita gòtica de Santa Anna, bastida per la família Borja, a primers del segle XVI. Fa deu anys, la pressió popular va impedir la destrucció parcial de l'edifici i la col·locació, al seu davant, d'una torre repetidora de TV de vint-i-sis metres d'altura.

Posteriorment, ja amb la Corporació democràtica, es dugueren a cap tràmits de protecció legal i les peticions d'ajut per tal de restaurar tan singular monument. Les obres sufragades per la Diputació de València varen començar en 1983 i acabaren l'any proppassat, quedant pendent les terrasses, escales i murs exteriors, així com la regeneració de la cobertura vegetal autòctona de l'indret, la il·luminació i pintura exterior, totes les quals coses han estat fetes per l'Ajuntament de Xàtiva sota les directrius i suggerències desinteressades del pintor valencià Manuel Boix.

A hora d'ara, hom pot dir que, l'esmentada ermita és un dels monuments més atractius del país, no sols per la seua exquisida arquitectura flamígera, sinó per l'excepcional paratge on s'alça, des d'on es divisa des de la capital, a més enllà de les muntanyes d'Alcoi, i des del port d'Almansa fins a la mar.

Per aquestes raons, estimem que seria interessant poder decorar i ornamentar l'interior de l'edifici, com una aportació actual i alhora coherent de l'estètica i cultura del segle XX, a la que ens llegaren els nostres avantpassats

És per això que ens dirigim a V.E. per tal de que, si ho estima oportú, concedesca una subvenció per tal de dur endavant la redacció del susdit projecte, per la persona que estime escaient.

Xàtiva, a 7 de maig de 1987

El Batle. Josep M. Calabuig

Excm. senyor president de l'Excma. Diputació. València

27

1987.05.28. AMX. EXP. 474/81. Sig. 1894.1.

Conveni entre la Diputació de València i l'Ajuntament de Xàtiva, pel qual, la primera es fa càrrec del cost de l'ornamentació interior de l'ermita de Santa Anna, per import de dos milions de pessetes, d'acord amb el projecte i els mèrits del tècnic redactor que prèviament ha de conèixer i aprovar dita institució.

En la ciudad de Valencia, a veintiocho de mayor de mil novecientos ochenta y siete.

Ante mí don Antonio Climent González, secretario general de la Excma. Diputación Provincial de Valencia, en ejercicio de las funciones de fe pública administrativa que me atribuye el artículo 92.3.a) de la ley 7/1985 de 2 de abril, reguladora de las bases de Régimen Local.

Comparecen

De una parte, el Excmo. señor don Antonio Asunción Hernández, presidente de la Corporación Provincial y cuyo cargo me consta ejerce actualmente.

Y de otra, don José Miguel Calabig Adriá, alcalde-presidente del Ayuntamiento de Xàtiva.

Intervienen

El primero en nombre y representación de la Diputación Provincial, en uso de las atribuciones que le confiere el art- 34.1.b) de la citada ley 7/1985

Y el segundo, en representación del Ayuntamiento de Xàtiva, en virtud de lo establecido en el art. 21.1.b) de la misma ley.

Tienen, a mi juicio, en el concepto en que intervienen, la competencia y capacidad jurídica, respectivamente necesarias para el presente otorgamiento y, en su virtud

Exponen

Que la conservación y enriquecimiento del patrimonio histórico, cultural y artístico y de los bienes que lo integran, constituye una de las obligaciones fundamentales que vinculan a todos los poderes públicos, según el mandato que a los mismos dirige el artículo 46 de la Constitución española vigente.

Que la creciente preocupación sobre esta materia por parte de la comunidad internacional ha dado lugar a una profunda revisión de nuestra legislación y a una nueva distribución de competencias entre las distintas entidades territoriales, cuya intervención

se considera imprescindible para una mejor tutela de tales bienes y para gestionar con mayor eficacia el patrimonio histórico español.

Que, en concordancia con todo lo anterior y, de acuerdo con las competencias que la legislación vigente de Régimen Local atribuye a las diputaciones provinciales en relación con la cooperación y ayuda que deben prestar a los municipios que la conforman para hacer efectivas las competencias que los mismos ostentan, establecidas para esta materia, en concreto, en el artículo 25.2.e) de la Ley 7/1985 es por lo que las instituciones comparecientes han acordado la formalización de las siguientes

Cláusulas

Primera.- Es objeto de este convenio la colaboración entre la Diputación Provincial de Valencia y el Ayuntamiento de Xàtiva, en orden a la restauración de la ermita de Santa Ana, bien que forma parte del patrimonio histórico de la provincia de Valencia y que debe ser puesto al servicio de la colectividad para posibilitar un general acceso al mismo y, con ello, un mejor conocimiento, por parte del pueblo valenciano, su acervo cultural colectivo.

Segunda.- Para cooperar a la consecuencia de tal finalidad, la Diputación Provincial abonará al Ayuntamiento de Xàtiva los gastos a que ascienda la elaboración del proyecto de reforma interior de la ermita de Santa Ana, situada en la cumbre del monte Santa Ana, que se ubica en el enclave que el Ayuntamiento de Xàtiva posee dentro del término municipal de Llosa de Ranes.[70]

La cantidad máxima que, por la confección de dicho proyecto, aportará la diputación, no excederá de 2 millones de pesetas, la cual entregará al Ayuntamiento de Xàtiva inmediatamente que por éste se notifique a la Diputación que se ha procedido ya a adjudicar definitivamente el proyecto.

En este momento, asimismo, el ayuntamiento deberá poner en conocimiento de la Diputación Provincial el nombre, condiciones y méritos profesionales de la persona seleccionada para la redacción del mencionado proyecto, bien entendido que será imprescindible para que se efectúe la aportación a que este convenio se refiere, la conformidad de la diputación sobre la persona designada.

Tercera- El Ayuntamiento de Xàtiva, por su parte, se compromete a la tramitación del oportuno expediente administrativo de contratación de la redacción del proyecto y, posteriormente, en su momento oportuno, al de su ejecución, su control y seguimiento, una vez obtenida la financiación necesaria.

Cuarta- No obstante, la cláusula anterior, la diputación no adquirirá compromiso alguno con el técnico redactor del proyecto, cuya relación contractual y obligación lo será única y exclusivamente con el Ayuntamiento de Xàtiva.

Quinta. El Ayuntamiento remitirá a la Diputación Provincial una copia del proyecto de interiorismo de la ermita de Santa Ana, una vez éste sea elaborado por el técnico correspondiente.

Sexta. El Ayuntamiento de Xàtiva permitirá a la Diputación Provincial la utilización de la ermita libremente y en cualquier momento, para usos que no supongan peligro de destrucción o deterioro para la misma.

Para ello, y a fin de no entorpecer las otras actividades que el ayuntamiento tenga programadas con relación a la ermita, la Diputación comunicará al ayuntamiento, con

[70] Aquest conveni també especifica que l'ermita de Santa Anna estava construïda en un terreny que era un enclavament territorial del municipi de Xàtiva, en el terme de la Llosa.

una antelación suficiente, los actos que tenga previsto realizar, así como los días en que los mismos vayan a tener lugar.

Séptima.- El plazo total que el Ayuntamiento de Xàtiva tiene para notificar a la diputación la adjudicación del proyecto y que pueda hacerse efectiva la correspondiente entrega finaliza con el presente ejercicio, quedando supeditada la vigencia del presente convenio a dicho plazo.

Octava.- El incumplimiento por parte del Ayuntamiento de Xàtiva de cualquiera de las condiciones estipuladas en este convenio producirá su automática resolución, sin derecho a que se le abone por ningún concepto cantidad alguna por la diputación.

Novena.- En lo no previsto en este convenio y en las dudas que pueda suscitar su interpretación, se estará a lo que en cada momento resuelva la diputación.

En estas condiciones queda formalizado el presente convenio que, aprobado por los comparecientes, previa su lectura, lo ratifican y firman por duplicado y a un solo efecto, en el lugar y fecha al principio indicados.

(firma i rúbriques de l'alcalde de Xàtiva. Josep M. Calabuig, i el president de la diputació, Antonio Asunción)

28

1987.06.08.1. AMX. Expt. 474/81

Moció del ponent de cultura de l'Ajuntament de Xàtiva, proposant encarregar la ornamentació interior de l'ermita al pintor Manuel Boix

Moción del ponente de cultura a la Comisión de Gobierno

Asunto: Solicitud de subvención a la Excma. Diputación para encargar el proyecto de decoración interior de la Ermita de Sta. Ana.

Según los antecedentes obrantes en el Expte. de referencia, una vez finalizadas las obras de restauración de la Ermita de Santa Ana, que se iniciaron en 1983, quedaron pendientes de ejecución las terrazas, escaleras y muros exteriores, así como la regeneración de la cobertura vegetal autóctona del exterior, que se han realizado por el Ayuntamiento bajo la dirección del pintor valenciano Manuel Boix, quedando únicamente pendiente la decoración y ornamentación interior del edificio.

En tal sentido, en 7 de mayo del presente año se remitió escrito a la Excma. Diputación Provincial solicitando una subvención para llevar a cabo la redacción del proyecto de dicha decoración interior.

Como consecuencia de dichas gestiones, el pasado 28 de mayo se suscribió, entre el Ayuntamiento y dicha Diputación provincial, convenio colaborador, al amparo de lo dispuesto en la legislación vigente en materia de patrimonio Histórico Artístico, por el cual la Diputación se compromete a abonar al Ayuntamiento los gastos a que asciende la elaboración del proyecto de reforma interior de la ermita, hasta un máximo de dos millones de pesetas, que se harán efectivas en el momento se notifique la adjudicación del proyecto.

Este ponente considera como persona más idónea para la redacción de dicho proyecto a don Manuel Boix Boix, en cuya persona concurren los siguientes méritos: el exacto conocimiento que tiene de los trabajos de restauración llevados a cabo, así como haber contribuido con su asesoramiento a los acabados interiores y exteriores, y el prestigio profesional reconocido, al obtener el premio nacional de Artes Plásticas en 1982.

Por todo ello, propone a la Comisión de Gobierno:

Iº.- Ratificar el convenio suscrito entre la Excma. Diputación provincial y el Ayuntamiento para llevar a cabo el proyecto de decoración interior de la Ermita de Santa Ana, por el que la Excma. Diputación Provincial se compromete a abonar el importe de la redacción de dicho proyecto hasta un máximo de dos millones de pesetas

IIº. Encargar, por los méritos expuestos de conocimiento del trabajo llevado a cabo, asesoramiento en los acabados interiores y exteriores y el reconocido prestigio profesional, la redacción del proyecto de decoración interior de la ermita de Santa Ana a don Manuel Boix, por un importe de dos millones de pesetas.

IIIº. En cumplimiento de la 2ª cláusula del convenio, y a fin de obtener la conformidad de la Excma. Diputación provincial, dar cuenta a dicha entidad de la adjudicación del proyecto al pintor valenciano don Manuel Boix, en base a los méritos expresados, y por el importe citado.

Xàtiva, a 8 de junio de 1987. El ponente. Firmado, Mariano González

29

1987.06.08.2. Expte 474/81

Petició de subvenció a l'Excma Diputació provincial per encarregar el projecte de decoració interior de l' ermita de Santa Anna

Dada cuenta de los antecedentes obrantes en el expediente de referencia, en los que consta que, una vez finalizadas las obras de restauración de la ermita de Santa Ana que se iniciaron en 1983, quedó pendiente la ejecución de las terrazas, escaleras y muros exteriores, así como la regeneración de la cobertura vegetal autóctona del exterior, que se han realizado por el Ayuntamiento bajo la dirección del pintor valenciano Manuel Boix, quedando únicamente pendiente la decoración y ornamentación exterior del edificio.

En tal sentido, el 7 de mayo del presente año se remitió escrito la Excma. Diputación provincial solicitando una subvención para llevar a cabo la redacción del proyecto de dicha decoración interior.

Resultando que, como consecuencia de duchas gestiones, el pasado 28 de mayo, al amparo de lo dispuesto en la legislación vigente de Régimen Loal sobre cooperación y ayuda que deben prestar las diputaciones a los municipios que las conforman, concretamente, en virtud de los dispuesto en el art. 25, 2º párrafo, e) de la ley 7/85 de 2 de abril en materia de patrimonio histórico artístico, se suscribió convenio colaborador, por el cual la Excma. Diputación provincial se compromete a abonar al Ayuntamiento los gastos a que asciende a elaboración del proyecto hasta un máximo de dos millones de pesetas, que se harán efectivas en el momento se notifique la adjudicación del proyecto.

Vista la moción del Ponente de Cultura, en la que propones como persona más idónea para la redacción de dicho proyecto a don Manuel Boix, por los distintos méritos que concurren en su persona, como son el exacto conocimiento que tiene de los trabajos de restauración llevados a cabo, así como haber contribuido con su asesoramiento a los acabados interiores y exteriores, y el prestigio profesional reconocido al obtener el Premio Nacional de Artes Plásticas en 1982.

Considerando lo dispuesto en el art. 120.1 del texto refundido 781/86 de abril, por el que se contempla la procedencia de la contratación directa por razones técnicas.

La Comisión, tras deliberación y por unanimidad, tomó el siguiente Acuerdo:

Primero. Quedar enterada del convenio suscrito el pasado 28 de mayo entre la Excma Diputación provincial y el Ayuntamiento para llevar a cabo el proyecto de decoración interior de la ermita de Santa Ana, por el que la Excma. Diputación se compromete a abonar el importe de la redacción de dicho proyecto hasta un máximo de dos millones de pesetas.

Segundo. Encargar directamente, en base a los méritos expuestos de conocimiento del trabajo llevado a cabo, asesoramiento en los acabados interiores y exteriores y el reconocido prestigio profesional, la redacción del proyecto de decoración interior de la ermita de Santa Ana a don Manuel Boix, por la cantidad de 2.000.000 pesetas.

Tercero. Dar cuenta a la Excma. Diputación provincial, en cumplimiento de lo dispuesto en la cláusula 2ª del convenio, de la adjudicación del proyecto de decoración interior de la ermita de Santa Ana al pintor valenciano don Manuel Boix, en base a los méritos expuestos.

30

1988.04.25. Expte 474/81

Projecte redactat pel pintor Manuel Boix, de decoració per a l'ermita de Santa Anna, propietat de l'Ajuntament de Xàtiva.

Consideracions preliminars:

La intenció d'actuar damunt de la restauració actual és traure la impressió de despullament que ú s'emporta al primer colp de vista, i donar al lloc l'aspecte acabat. El criteri, per tant, tindrà en compte l'estil de l'ermita per un costat i per l'altre les tendències actuals estètiques, aportant per a la realització nous materials i procurant no donar solucions que en ningun moment puguen recrear la iconografia del segle al qual pertany l'ermita. Preferint solucions lleugeres i d'avantguarda.

Secció E-1

En la primitiva decoració, l'ermita tenia un retaule desmesurat per al lloc que ocupava, tal com indica el plànol un retaule desmesurat per al lloc que ocupava; tal com indica el plànol de la secció. Pensem que en la versió actual seria convenient reduir el seu tamany per a que el volum estiga més integrat a l'estat actual de l'ermita, deixant tota l'arquitectura a la vista, evitant destruir l'efecte arquitectònic de l'Altar Major, tal com figura en el plànol, secció- E2, passant el retaule a un segon terme en importància i ocupant solament el buit del mur.

Materials:

El retaule serà de fusta natural de distintes tonalitats per donar-li policromia

A. Una còpia del original en escala reduïda, solament volums i en fusta natural

B. Dins de la solució anterior, se li pot incorporar la imatge feta pel sistema de marqueteria (per evitar les tècniques dels retaules del segle XV)

La imatge podria ser el paisatge que està a les espatles de l'espectador. imatge podria ser el paisatge que està a les espatles de l'espectador. Millor dit, el paisatge que es contempla des de l'interior de la porta d'entrada mirant cap a la Costera donant així un efecte de mirall.

Planta E

El sostre pintat de blau, deixant les nervadures del color de la pedra. Damunt del blau, estels daurats, barrejats amb els escuts dels Borja, de la ciutat de Xàtiva y el de València. Esta aportació seria l'única concessió que faríem a l'estil de l'època.

A la intersecció de les voltes i en direcció de la clau a les parets laterals, s'afegirien dos triangles, rèplica y tamany que te un quadrant de la volta; penjant dels sostre vertical al terra. El material potser metacrilat transparent, ferro o coure foradat d'estels, com una projecció de la volta.

Efecte visual en axonometria E.

Planta E. Direcció i situació dels dos triangles.

Solució a la paret Est

A l'altura del primer o segon arc es col·locaria un gran gravat en dues peces, de mides aproximades a 200 x 150 cm, estampat sobre pasta de paper y separat de la paret uns 10 cm. El tema seria una al·legoria als ermitans des de la nostra perspectiva actual; estampat en negre o en un verd fosc. La tècnica en xilografia, ja que el suport (pasta de paper) te un caràcter tosc i seria la tècnica més escaient.

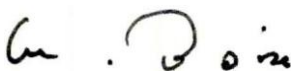
El blanc del paper i el clarobscur de la imatge, s'incorporaria als volums que te aquesta paret (forat de la trona, fornícula i prestatge) no molestant ni interferint entre ells. A la paret oposada, secció Oest, a la mateixa altura, i en l'arc que cregam convenient, es posarà el negatiu (gravat en fusta) que hem utilitzat per a l'estampació de l'al·legoria. Tindrà un resultat visual més fort i dominarà millor la resta de tota la paret buida

Suggeresc revitalitzar el forat que es troba en aquesta mateixa paret, a l'altura del primer arc (que fou porta o finestra lateral y ara és cego) per donar l'única nota de color a tota l'ermita. La intenció és convertir aquesta finestra en vitrall.

Tècnicament, a l'exterior, es posaria un reixat molt atapeït, de forats, aproximadament de 5 x 5 cm, per evitar les agressions exteriors. A una certa distància del reixat col·locarem una llosa d'alabastre per a matisar la llum en la part interior del vitrall, i es deixarà un espai entre l'alabastre i el vitrall per a col·locar il·luminació elèctrica, per a que fora visible també per les nits. El resultat seria tot el contrari de la descripció: lleuger i senzill.

Queda pendent l'estudi d'uns seients, cadires-bancs que situarem al centre de la nau.

New York, 25 d'abril de 1988

31

1988.04.30. AMX. Expte 474/81. Sig. 1894/1

Carta de Manuel Boix a l'alcalde de Xàtiva acompanyant tots els antecendents del projecte d'ornamentació interior de l'ermita de Santa Anna

New York, 30 d'abril de 1988.

Sr. En Josep M. Calabuig i Adrià

Batle-president de l'Excm. Ajuntament. Xàtiva

Estimat amic:

D'acord amb l'encàrrec que em feu l'Ajuntament de Xàtiva, del projecte d'ornamentació interior de l'ermita de Santa Anna, en base a la subvenció concedida per la Diputació de València, adjunt us remet:

-Memòria de la intervenció a dur a cap, on es raonen els criteris, distribució espacial, mides, temàtica i materials.

-Plànols de

* Decoració dels plements de les voltes
* Axonomètric amb la proposta de col·locació vertical d'un quart de plement figurat
* Planta amb la projecció dels plements figurats
* Disseny d'inspiració gòtica-mudèjar de la xapa d'enllaunat de la porta[71]
* Comparança de les mides del retaule original desaparegut amb les de la reinterpretació proposada
* Aspecte de l'absis amb el nou retaule
* Seccions est i oest amb la situació de la xilografia i planxa xilogràfica.

Ben cordialment

M. Boix

32

1988.05.11. AMX. Sig. 1894/1

Ofici de la Diputació Provincial de València a l'Ajuntament de Xàtiva comunicant-li la concessió d'una subvenció de 2.000.000 ptes. destinades a la elaboració del projecte d'ornamentació interior de l'ermita de Santa Anna.

Diputación Provincial de Valencia. Servicios municipales. Reg. De salida 3274

Por decreto 1800 de fecha 11 de mayo 1988, la presidencia de esta Excma. Diputación Provincial, haciendo uso de las atribuciones que le corresponden.

Visto el convenio colaborador entre la Diputación Provincial y el Ayuntamiento de Xàtiva con destino a "la elaboración del proyecto de reforma interior de la ermita Santa Ana"

Ha dispuesto: 1º. Conceder una subvención de 2.000.000 de pesetas (según consta en el citado convenio) con destino a a "la elaboración del proyecto de reforma interior de la ermita Santa Ana" en Xàtiva con cargo a la partida 441.01/112.102, Transferencias a ayuntamientos- créditos a disposición de la presidencia, del presupuesto ordinario de 1988.

2º.- la citada cantidad se hará efectiva cuando el Ayuntamiento de Xàtiva notifique a esta Diputación Provincial que se ha procedido a adjudicar definitivamente el proyecto (según consta en el convenio).

Lo que le comunico para su conocimiento y efectos oportunos.

Valencia, 11 mayo 1988. El Presidente. P.D. Francisco Blasco Castany

33

1988.10.03. AMX. Sig. 1894/1

[71] Finalment el disseny de l'enllaunat de la porta va ser serlià.

Carta de l'alcalde de Xàtiva al nou president de la diputació, anunciant-li una visita per posar-li en antecedents sobre tot allò referent a l'ermita de Santa Anna, segons compromisos del president anterior.

3 d'octubre de 1988

Excm. Sr. en Francesc Blasco i Castany
President de l'Excma. Diputació. València

Amic Paco:

Dues setmanes abans del nomenament de Toni per al nou càrrec, vaig tindre una entrevista amb ell per a tractar diversos assumptes municipals. Entre ells hi havia un especial, pel singular interès i carinyo amb el que ho havia dut la diputació des de l'any 80.

Es tracta de l'ermita construïda pels Borja i dedicada a Santa Anna. Des de la seua declaració com a monument artístic provincial, la diputació prengué el compromís de dur a cap una intervenció modèlica. En eixe sentit, al llarg de diferents exercicis econòmics l'ha restaurada a les seues despeses (amb una participació notable de l'Ajuntament de Xàtiva). Conclosa aquesta primera part, restava arrodonir l'esmentada intervenció, donant al seu interior gòtic una ornamentació respectuosa i de qualitat.

Treballàrem en eixe camí, concretant-se en un encàrrec al pintor Manuel Boix el projecte del qual, subvencionat també per la diputació i redactat a Nova York, és el que li vaig entregar al president en la visita que et nomene. El compromís estava en que la diputació acabaria allò que havia començat, subvencionant l'execució de la proposta ornamental, certament molt bella i de la qual la institució podria estar orgullosa.

El trasllat del president deixà les coses en l'aire i és possible que no tingues coneixement ni antecedents del tema. És per això que t'envie còpies de la proposta de Boix, i ja en parlarem en una pròxima visita meua que concertaré amb el teu secretari. Aprofite per a reiterar-te la més cordial felicitació per haver merescut l'honor de la presidència i oferir-te la meua col·laboració des de l'alcaldia de Xàtiva.

Ben cordialment. Josep Miquel Calabuig Adrià

34

1995.05.02. AMX. Sig. 1894/1

Informe redactat pel capatàs de la BPU, dirigit a l'alcalde, referent als treballs duts a terme en l'ermita de Santa Anna, amb motiu de la romeria del dia anterior.

Del capataz José Calabuig Colomer, al Sr. Alcalde Presidente del Excmo, Ayuntamiento de Xàtiva-

Notificación de los actos realizados en la tradicional romería desde la Llosa de Ranes a la ermita de Santa Ana.

A las 8 horas del día 1 de mayo, el trabajador don Francisco Pelluch Riola, perteneciente a la plantilla de la BPU del Excmo. Ayuntamiento de Xàtiva, abrió las puertas de la ermita de Santa Ana, y varios organizadores empezaron a hacer los trabajos de megafonía, así como la colocación de sillas y arreglo del altar.

Se ofició la santa misa y se celebró un bautizo. Después de dichos actos litúrgicos, se ofrecieron unos bailes o danzadas al público asistente. Se disparó una mascletà, dando por terminados los actos en dicha ermita. La asistencia de público fue bastante numerosa, alrededor de unas mil personas. En cuanto a la limpieza, los organizadores recogieron los

botes de alrededor de la ermita, quedando las cañas y papeles por la parte inferior. Las puertas de la ermita quedaron cerradas alrededor de las 15 horas.

Lo que pongo en sus conocimiento para los efectos oportunos.

Xàtiva, 2 de mayo de 1995.